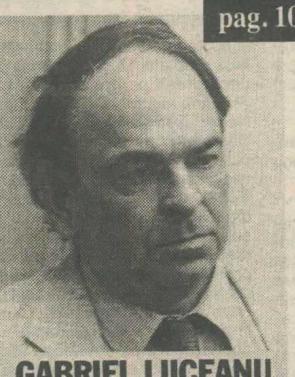

Cartea neagră a comunismului - ediția română

Nr. 24 (434), 16 - 22 iunie 1998

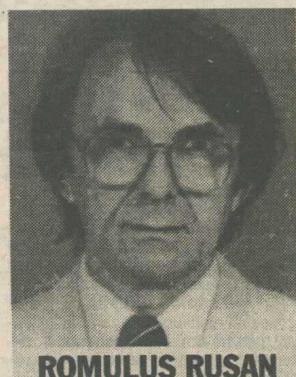
pag. 10-11

GABRIEL LIICEANU

ANA BLANDIANA

ROMULUS RUSAN

13-15 IUNIE 1990

SUPLIMENT GRATUIT GERMANIA – TARA TÎRGURILOR INTERNATIONALE

În timp ce PD are, în vâzul lumii, întîlniri semi-electorale cu PSDR-ul lui Adrian Năstase, iar PSDR-ul lui Sergiu Cunescu închide cercul, aliindu-se cu ApR-ul lui Teodor Meleşcanu (ultima aşe în vechiul FSN), avertizamentele lui Victor Ciobea, singurul om politic din Convenție care a atras atenția asupra riscului ca alegerile viitoare să fie cîştigate de aceeași largă coaliție de stînga, nefătă pentru România, au avut un ecou derizoriu.

Analiști, jurnaliști, comentatori etc., învernușați pentru că Victor Ciobea a reamintit partidului său că trebuie să reziste pe o tablă politică dificilă, că trebuie să încearcă să cîștige cît mai convenabil alegerile viitoare (pentru ca să mai existe, în viitor, sănse pentru o dreaptă azi fărîmită și semi-compromisă de ea însăși), nu au admisneat în același mod partidul lui Petre Roman. Nică măcar cind acesta a ruinat interesele României pentru avantajele economice actuale și pentru scopuri electorale viitoare. Iar campania de imagine non-stop a PD nu a stîrnit niciodată o iritate similară.

Modul în care a fost citit și comentat discursul său „PNTCD, incotro”, tînut la seminarul „PNTCD în mileniu III”, din 6 iunie 1998, reamintește interpretările rău-vîtoare de care avea parte Cornelius Coposu în anii guvernării FSN–PSDR.

Cite strîmbături din nas, cite lecții și mai primite, de la cine vrei și cine nu vrei, creatorul Convenției Democrate, adevăratul autor al alternantei politice! Acum, cind nu mai deranjează pe nimeni, Cornelius Coposu este invocat cu pioșenie de aceeași care, acum doar cîțiva ani, îl priveau de sus. Și astă cînd nu-l scoatea în tanchetă din sediul asediat al partidului ori nu îl plimbă sicriul la manifestații, împreună cu lozinci defăimătoare!

De atîta vreme trăim în această atmosferă toxică, de violență (deseori premeditată) și de grosolanie (din păcate spontană), incit păreni să ne fi obisnuit așa. Cite voci s-au ridicat să-l apere pe premierul Victor Ciobea cînd a fost supus unui

adevărat lînsaj public, doar pentru ca PD, înlăturîndu-l din funcție, să pună mâna pe ministeriale economice grele?

Păstrînd bineînțeles proporțiile, există o trăsătură de caracter care îl apropie pe Victor Ciobea de Cornelius Coposu: onestitatea, unanim recunoscută, la ambii, într-o viață publică ce se hrănește din murdării și calomieni.

La modul ideal, onestitatea ar trebui să fie calitatea celor angajați în politică. La ora actuală, însă, unde întorc capul, dacă de o demagogie dezgustătoare, de irresponsabilitate și oportunism. Victor Ciobea este primul om politic care în acești 8 ani a sosit necesar ca, după o guvernare în care

publică. El mai are destule de făcut în această privință. Discursul recent, convingător pentru cei de bună-credință, a fost totuși prea lung, cu inutile note polemice. În genere, Victor Ciobea a greșit, lucrând prea mult singur (se știe), în mijlocul unei echipe de slabă calitate, neprofesionale. Alegerea coechipierilor este una din probele de foc ale oricărui om de stat.

Un bun consilier l-ar fi sfătuît, poate, cu această ocazie să nu-și slăbească efectul discursului accentuînd ideea alegerilor anticipate, nepopulară în rîndul unei populații obosite și exasperate. Ideea, prin săzâi din zbor, a fost, bineînțeles, distorsionată și sprijinită de adversari.

In rest însă, privite la rece, faptele enumerate de fost premier sunt adevarate.

Președintele Constantinescu, fost membru PNTCD, nu mai știe cum să-i mai împace pe români din America, nemulțumiți că nu și-au primit înapoi casele confiscate de regimul comunist. Prin votul alături de PD, PNL blochează mai departe dosarea Securității, pe care toate țările din jur le-au deschis demult. Electoratul Convenției este dezamăgit de neîmplinirea programului pentru care a votat în 1996. Reiniverea Convenției (dacă mai e posibil) și, în orice caz, restrucțuirea pe baze de eficiență și moralitate a PNTCD sunt imperios necesare. Un om politic ca Victor Ciobea este în acest context un atu și seminarul „PNTCD în mileniu III” poate fi privit ca momentul relansării lui.

Pe de altă parte, discursul lui Victor Ciobea și reacțiile stîrnite de el, corroborate cu nereușitele prezentului, circumscriu precis locul priorității obținut de PD pe tabla puterii actuale. Cum la această oră el este, în realitate, principalul partid de guvernămînt, cu un prim-ministru dependent ori numai ascultător, firesc este ca la scadență PD să achite nota de plată electorală.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Rectificări de imagine

s-a lăsat plonjat, fără experiență și fără mijloace de manevră, să-și recunoască public erorile. Acest gest de răspundere i-a fost interpretat, într-un mod joasnic, ca rezultat al resentimentelor. Pentru cine i-a ascultat, însă, cu atenție discursul era limpede că prima imagine la care Victor Ciobea atenta era chiar ceea ce lui însuși.

Timpul răscumpără, mai devreme sau mai tîrziu, erorile de percepție. Clasa politică românească actuală se află într-un accentuat proces de eroare a credibilității, iar onestitatea lui Victor Ciobea (ca și inteligență și puterea sa de munca recunoscute) ar trebui să dea sansa carierei sale politice viitoare.

Între greșelile recunoscute, Victor Ciobea și-a trecut-o și pe cea a lipsei de comunicare cu opinia

**Reamintim cititorilor noștri
că această pagină le aparține, ca și
responsabilitatea pentru scrisorile lor.**

Sint profund șocat de articolel domnului Șerban Orescu intitulat „Scandalul țigărilor - cauze și consecințe”, apărut în revista dumneavoastră nr. 18 din 5-11 mai a.c.

Timp de două săptămâni am îndurat tirul neîntrerupt al mass-media în legătură cu contrabanda de la Otopeni, având de suportat tot felul de inepți, de minciuni, de exagerări, cele mai multe făcute cu rea-credință. Nu este cazul domnului Orescu, pe care îl stiu de pe timpul cînd ne ridică moralul cu mult succes prin emisiunile de la **Radio Europa Liberă**. Am avut o deosebită considerație pentru domnia sa, dar, cu regret, trebuie să constat că articolul citat mai sus nu-i face cînste, impotrivă.

Care sint afirmațiile domnului Orescu, care m-au revoltat?

a. Domnul Orescu pretinde că prin declarățile sale, președintele statului întînde „o prăjînă de salvare de la înec contrabandistilor”. b. Pentru agentii SRI, „Contrabanda ar deveni o acțiune în interesul serviciului”. c. Nu poate fi vorba de „un flagrant delict organizat, de vreme ce avionul cu pricina a fost lăsat să plece”. d. Domnul Constantinescu a făcut după ședința CSAT o declarație „care inocentează pe făptași”. e. Președintele statului „s-a amestecat în mersul justiției”.

Majoritatea acestor afirmații se leagă de declarația președintelui privind evenimentul de la Otopeni, anume că era vorba de „o operațiune minuioasă, bine pusă la punct de organele abilitate”, declarări care, și aici sînt de acord cu domnul Orescu, era mai bine dacă nu era făcută. Dar majoritatea comentatorilor nu au înțeles sau nu au aprobat (ca să nu mai vorbim de cei de rea-credință) despre ce operațiune era vorba.

Să recapitulăm: SRI este informat că un transport de contrabandă trebuie să sosească la Otopeni. Acesta îi hotărîrea să-l lase să se desfășoare și să urmărească disret evoluția pentru a putea prinde întreaga filieră. Flagrantul delict era organizat la Mogoșoaia, unde erau depozitate țigări și unde trebuia să vină membrii rețelei să intre în posesia contrabandei. Dar iată că cineva (poate din SRI?) a deconspirat planul și a anunțat ziarele. Din acel moment flagrantul a eşuat, membrii rețelei atînd despre ce se punea la cale și au stat ascunși. De ce ar fi trebuit arestat avionul? Acesta a plăcut foarte devreme și arestarea lui ar fi făcut imposibil flagrantul.

Şedința CSAT nu a fost organizată pentru discuția afacerii Otopeni, ci pentru probleme ce, într-adevăr, priveau securitatea statului. Dar, evenimentul de la Otopeni fiind prea recent, nu a putut fi evitat în discuții. Declarația președintelui a fost făcută în dorință de a da unele explicații (fără a intra în detaliu) față de unele afirmații aberante apărute în presă.

Nu înțeleg cum s-a putut ajunge la ideea că președintele a vrut să salveze contra-bandisti, că exercitarea contrabandei ar putea deveni o acțiune în interesul serviciului pentru agentii SRI, că declarația sa inocentează pe făptași și, în sfîrșit, că președintele s-a amestecat prin această declarație în mersul justiției. Toate acestea nu au nici un temel, dar pun într-o lumină extrem de nefavorabilă pentru președintele statului. El este, totuși, persoana care a inițiat lupta pe plan intern împotriva corupției și a participat la înființarea asociației celor trei țări (România, Bulgaria și Turcia), pentru lupta pe plan internațional împotriva crimei organize. Cum putem să-nu-i acordăm măcar un minim de credit?

În ziarul **România Liberă** a apărut cu cîteva zile în urmă o notă a SRI intitulată „Aveți răbdare”. Nota a trecut ne-

observată, încrîncenarea și rea-credință fiind la cote maxime. Justiția s-a pus în fine în mișcare. Deci, să avem răbdare!

Mihai Banu,
București, 7 mai 1998

În prestigiosul săptămînal „**22**”, nr. 3 din 20-26 ianuarie 1998, s-a publicat articolel intitulat „**Cit de mare este corupția mică?**”. Deși titlul conține eufemismul „corupția mică”, excelentul documentar, semnat de doamna M. Celac, este elegant comentat, atrăgînd atenția asupra corupției generate de una dintre cele mai importante verigi ale relației administrație-public, anume Primăria. În cele ce urmează, relatăm un lanț de samavolnicii, inițiat de Primăria sector 2 București, prin emiterea ilegală a Autorizației de construcții nr. 11P/97 lui Nedef A. și Nedef M., proprietari ai unui teren în individuare, în str. Plantelor 41, fără ca aceștia să fie în posesia acordului coproprietărelor, așa cum sună legea. Semnatarii: primarul V. Popescu, secretarul primăriei T. Sutu și B. Părvanu, șef serviciu Urbanism și Amenajarea Teritoriului. La emiterea acestiei autorizații a manevrat desigur Dr.

Majoritatea acestor afirmații se leagă de declarația președintelui privind evenimentul de la Otopeni, anume că era vorba de „o operațiune minuioasă, bine pusă la punct de organele abilitate”, declarări care, și aici sînt de acord cu domnul Orescu, era mai bine dacă nu era făcută. Dar majoritatea comentatorilor nu au înțeles sau nu au aprobat (ca să nu mai vorbim de cei de rea-credință) despre ce operațiune era vorba.

Să recapitulăm: SRI este informat că un transport de contrabandă trebuie să sosească la Otopeni. Aceasta îi hotărîrea să-l lase să se desfășoare și să urmărească disret evoluția pentru a putea prinde întreaga filieră. Flagrantul delict era organizat la Mogoșoaia, unde erau depozitate țigări și unde trebuia să vină membrii rețelei să intre în posesia contrabandei. Dar iată că cineva (poate din SRI?) a deconspirat planul și a anunțat ziarele. Din acel moment flagrantul a eşuat, membrii rețelei atînd despre ce se punea la cale și au stat ascunși. De ce ar fi trebuit arestat avionul? Acesta a plăcut foarte devreme și arestarea lui ar fi făcut imposibil flagrantul.

Şedința CSAT nu a fost organizată pentru discuția afacerii Otopeni, ci pentru probleme ce, într-adevăr, priveau securitatea statului. Dar, evenimentul de la Otopeni fiind prea recent, nu a putut fi evitat în discuții. Declarația președintelui a fost făcută în dorință de a da unele explicații (fără a intra în detaliu)

față de unele afirmații aberante apărute în presă.

Nu înțeleg cum s-a putut ajunge la ideea că președintele a vrut să salveze contra-bandisti, că exercitarea contrabandei ar putea deveni o acțiune în interesul serviciului pentru agentii SRI, că declarația sa inocentează pe făptași și, în sfîrșit, că președintele s-a amestecat prin această declarație în mersul justiției. Toate acestea nu au nici un temel, dar pun într-o lumină extrem de nefavorabilă pentru președintele statului. El este, totuși, persoana care a inițiat lupta pe plan intern împotriva corupției și a participat la înființarea asociației celor trei țări (România, Bulgaria și Turcia), pentru lupta pe plan internațional împotriva crimei organize. Cum putem să-nu-i acordăm măcar un minim de credit?

În ziarul **România Liberă** a apărut cu cîteva zile în urmă o notă a SRI intitulată „Aveți răbdare”. Nota a trecut ne-

șî nu se întrevede nici o sansă ca să se facă dreptate. Deși s-au emis decizii judecătoarești pentru sistarea lucrărilor, Primăria sector 2 și implicit clientul ei, Nedef, nu catădăresc să aplice legea. Secretarul primăriei este doar un avocat, nu? Cum practica în București zilelor noastre este că astfel de clădiri, ridicate prin acte administrative abuzive, din inițiativa particularilor, dar mai ales sub obâlduirea primăriei, nu se demonstrează în mod obișnuit, coproprietarele probabili vor aștepta la calendele grecoști să obțină terenul sterpelit și daune. Oare cînd se vor pedepsi primării, secreteari și consilieri primăriilor, de soiul acestora care funcționează la Primăria sector 2, și a coproprietărilor nedefi, care cu bună știință trîmi oamenii pe drumurile lungi ale Tribunalelor, terorizează o lume întreagă și își fac interese personale prin ilegalitate? Aceste samavolnici formeză de fapt cancerul social al României de azi, din cauza căruia biata țară nu se va mișca niciundin, nici vorbă spre integrarea în lumea statelor de drept juridic, după care rîmesc doar umili și victimele corupției de „tranzitie”...

Prof. Dr. Tr. I. Ionescu
București

S-au împlinit – în luna mai – 10 ani de când fusesem invitată la „Conferința Internațională despre drepturile omului”, ce urmă să aibă loc la Cracovia, sub patronajul lui Lech Wałęsa. Era prima oară – în august 1988 – cînd o astfel de conferință se ținea într-o țară din lagărul socialist.

Primisem pînă la acea dată 18 (opt-sprezece) răspunsuri negative la o cérere, în bună formă, de a pleca în străinătate, cu diferite invitații. Am solicitat „Omului de la ghișeu” formulările respective. A fost indignat de cererea mea. Dar eu îmi făceam datoria să le cer și el să mă refuze.

Evenimentul mă făcuse – atunci ca și acum – să recapitulez situația în care ne aflam cu „drepturile omului” după ce guvernul semnase famosul *Tratat de la Helsinki*.

În 1938 începuse să se audă zângănîtu armelor: Spania, Abisinia, Anschluss, Sudeții. Era ultimul an de-a-zisă normalitate. A urmat tragedia celui de al doilea măcel, euforia lui 23 august 1944 și începutul din 1947 al cortinei de fier ce cădea între noi și civilizație.

A urmat tenebroșii ani '50.

1968 aduce speranță! Multă se uitau cu dispreț la tinerii cam nespălat și naivi ce încercau cu o floare să opreasă armele și dicturile. Explosii juvenile. În

discuțiile interminabile ale intelectualilor din campusurile universitare se încercau soluții noi. Noiunii noi intrau în vocabularul filozofilor, dar și al guvernatorilor; umanizarea muncii, a spitalelor, drepturile femeilor, ale minorităților, ale întregii societăți; drepturile omului. Pentru prima oară omul de pe stradă, cetățeanul avea ceva de spus și era ascultat. Așa s-au născut organizațiile civice. Înțot, greu, noțiunea a trecut în bagajul diplomaților.

Discuțiile nesfîrșite, oficiale și oficioase, iar dictaturile estice și nu numai, au fost obligate să recunoască existența deținutilor politici. Si astfel s-a ajuns la Helsinki. Dictatorii credeau că au semnat un tratat, dar au semnat dreptul a fi vizitati deținuții, de a se controla depozitele de arme și totodată, de a exista o societate civilă ca partener de dialog.

În Cehoslovacia comunismul cu față umană, relațiile între disidenții din țările lagărului comunist. Apoi, în Polonia, Solidaritatea.

Cu ajutorul Europei Libere trăiam din plin evenimentele și încercam să-mi imaginez la noi acel „ceva”: mișcarea Goma, SLOMR, minerii, scriitorii doamnei Cornea.

În 1978, cînd am avut posibilitatea de a rămîne în Franța am considerat că locul meu este acasă. Apoi, Brașov 1987 și forma originală a guvernului de eludă transformările din tot lagărul. Nicăi un dialog, nici un partener recunoscut. Societatea civilă nu exista.

Si a venit explozia din decembrie 1989.

Au apărut multe și variate asociații de cetățeni, fundații, ONG-uri. Au trecut anii, am încercat fără succes să mă încadrez în ritm. Anul trecut, în marele și urît Palatul de la Parlamentul, la înălțirea asociațiilor neguvernamentale, am încercat măcar să asist, dar nu mai erau locuri.

Primeam astfel cel de al 20-lea negativ. „Omul de la ghișeu” putea fi mulțumit.

Si iată că acum, în mai 1998, Alianța Civică, de la care așteptasem atât, a trebuit să se retragă din Convenția Democrată.

Cred că doar în tînără și originala noastră democrație, Alianța Civică, ONG-uri nu-și au locul. Show-ul „Avocatul Poporului” la Televiziunea Națională este foarte departe de ombudsman-ului pe care-l așteptasem. Este adevarat că, fiind cam multe organizații, au probleme cu fondurile, cu ajutoarele, cu mașinile și cu invitațiile externe.

Dar retragerea Alianței Civice dovedește că „omul de la ghișeu” a avut dreptate și a cîștigat din nou.

Mira Moscovici

PRETURI NOI DIN 26 MAI '98 LA ABONAMENTELE INTERNE

Si în continuare, abonamentele pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, fosti detinuți politici și veterani de război asigură o reducere de 50% fată de pretul de vînzare per exemplar:

- Numai 15.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu
- Numai 12.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție.
- Acest program este subvenționat de Asociația Est-Liberté.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sunt, de asemenea, cu reducere (32%).

- 19.000 lei pe 3 luni – cu expediere la domiciliu;
- 16.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție.

MÂRIRILE DE PREȚ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

Cei interesați să rugăți să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa: Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București. Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

ŞERBAN ORESCU

Cîteva reflexii pe marginea seminarului PNȚCD din 6-7 iunie

După cum se știe (și este în memoria tuturor), Partidul Național Tărânești Creștin Democrat a organizat cu cîteva zile în urmă (în zilele de 6 și 7 iunie) un important seminar. Obiectivul seminarului a fost definirea identității partidului și a strategiei sale de viitor. Seminarul s-a desfășurat în condițiile unei evidente nervozități. De ce? Partidul Național Tărânești pare să fi pierdut o primă runda, după cum s-a spus chiar de fostul premier Victor Ciorbea, chiar dacă indirect. Citeva runde își mai poate permite să piardă? După un an și jumătate de la preluarea puterii, CDR împreună cu cele cîteva partide din coaliție oferă un material de reflexie important, de sigur. Dar de ce nu s-a așteptat alte cîteva luni pentru a întregi acest material cu experiența guvernului Radu Vasile, înainte de a se trage concluzii privind identitatea și strategia partidului? Întrebarea rămîne deschisă.

Fomentul ales pentru organizarea seminarului nu ni se pare prea bine

adăugat însă cel puțin două erori evitabile: întrizarea reformelor de teamă protestelor sociale și subaprecierea capacitații Partidului Democrat de a trece bruse de la stînga la dreapta și de a se face stegar reformelor lăsate de CDR în stare de levitație. Fostul premier, domnul Victor Ciorbea, arăta sămbătă la seminar că a căzut de acord cu președintele Constantinescu să fie amintite reformele pînă la conferința de la Madrid din vara 1997, spre a nu fi afectate sansele României prin proteste sociale, de anticipat, dacă ar fi fost închise multe întreprinderi lucrînd în deficit. Numai că reformele n-au mers mai bine nici după Madrid! Greșeala comisă atunci n-a mai putut fi reparată. Partidul Democrat nu a mai dat Convenție răgăză necesară.

Sesizind avantajul strategic pentru sine, Partidul Democrat a trecut la atac de azi pe miine, preluînd steagul reformelor, jucînd tare, cum se spune, ca la carte, și cîstigînd în primăvara acestui an o prima runda contra CDR, cînd guvernul Ciorbea s-a văzut silit să demisioneze. E indoianic că PD-ul aflat în minoritate ar fi obținut acest succes dacă Convenția și PNȚCD-ul n-ar fi săvîrșit erori evidente de strategie. Simplul săntaj nu era de ajuns pentru a zguduî temelile Convenției Democrație. Mai trebuie și un postament argumentativ pe care Convenția, fără să știe, l-a furnizat partenerului concurent.

În cînvîntarea rostită la seminar, fostul premier Ciorbea s-a referit pe larg la diverse aspecte ale guvernarului sale. Domnia sa s-a ferit însă de a formula critici la adresa conducerii PNȚCD, desigur situația dificilă în care se află acest mare partid se datorează înainte de toate greșelilor de conduceare. A conduce un partid însemnat să și anticipatezi și să previi evenimentele, nu numai să te adaptezi lor *post-factum*; însemnat să gîndești pe termen lung, nu de azi pe miine. Spunem aceasta fiindcă dincolo de identitatea politică, nu mai puțin importanți sunt oamenii de calitate puși să traducă politica în viață. Problema-cheie a PNȚCD este foarte probabil puținătătea de asemenea oameni.

8 iunie 1998

Dumitrescu a declarat că discutarea acestui articol este în afara gîndirii sale și a spiritului acestei legi. (I.A.)

Restructurarea RENEL

Executivul a adoptat pe 8 iunie, într-o ședință extraordinară, proiectul de lege privind accesul la dosarele Securității, inițiat de senatorul Constantin Tîcu Dumitrescu. Textul inițial prevedea obligativitatea *SRI*, *MI*, *MAPN*, *Ministerului Justiției* și a tuturor instituțiilor de stat sau private de a preda Consiliului pentru studierea arhivelor fostei Securități toate documentele întocmite de fostă poliție politică. Cu excepția senatorilor PNȚCD și UDMR, ceilalți senatori au votat pentru păstrarea și studierea dosarelor la sedile deținătorilor. Tîcu

PS

Legea dosarelor în impas

pe scurt

Comisia juridică a Senatului a reformat, pe 10 iunie, articolul 22

al proiectului de lege privind accesul la dosarele Securității, inițiat de senatorul Constantin Tîcu Dumitrescu. Textul inițial prevedea obligativitatea *SRI*, *MI*, *MAPN*, *Ministerului Justiției* și a tuturor instituțiilor de stat sau private de a preda Consiliului pentru studierea arhivelor fostei Securități toate documentele întocmite de fostă poliție politică. Cu excepția senatorilor PNȚCD și UDMR, ceilalți senatori au votat pentru păstrarea și studierea dosarelor la sedile deținătorilor. Tîcu

ANUNT Fundația Bibliotecară „Heltai Gáspár“ și în anul acesta organizează tabere de limbi străine (engleză, germană, italiană) în cursul vacanței de vară, în următoarele localități: **GHEORGHENI** (Jud. Cluj), **VLAHA** (jud. Cluj), **SÎNCRAI** (jud. Cluj), **VĂLENI** (jud. Alba), **CERNAT** (jud. Covasna).

Informații suplimentare se pot obține zilnic între orele 9-17 la telefonul 064 - 190.811 și 190.096, sau la sediul Fundației: str. Clinicii nr. 18, 3400 Cluj.

ANDREI CORNEA

Intelectuali și politicieni

senatori, deputați etc.

Intelectualii știu limbi străine, ba știu bine chiar și limba română, ceea ce nu se poate spune despre mulți politicieni.

Au, de aceea, simțul importanței cuvintelor, ceea ce îi ferește de anumite gafe pe care destui oameni politici le comit cu nonșalanță.

Au simț critic, ceea ce este, pentru politicienii care se simt vizuați, extrem de antipatic.

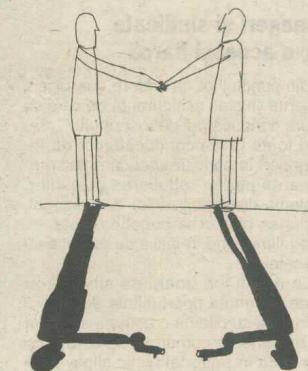
Au cultură și văd reformă și problemele țării dintr-o perspectivă mai generală și nu doar tehnic-îngustă, așa cum e cazul cu mulți dintre politicienii noștri proveniți din ingerini crescuți de regimul ceaușist.

Dar cel mai mare „defect“ al unui intelectual preluat în administrație sau în guvernare este că el este un om independent: cariera lui autentică depinde foarte puțin de durata stagiuîi dintr-un fotoliu sau un altul al Puterii; de obicei, el are destule de pierdut, atunci cind acceptă să fie funcționar de stat și aproape nimic atunci cind pleacă. De aceea, atâtă vreme cît stă în funcție, există destule șanse ca el să fie preocupat de ceea ce cu adevărat trebuie făcut, și nu de intrigă de partid, sau de încercarea de a prinde pe picior gresit reprezentanții partenerului de coalitie. Spre deosebire de el, politicianul e cu totul dependent de cariera sa politică, în afară căreia el este adesea un nimeni, un anonim. A și-o păstra cu orice chip și a sui în ierarhia de partid reprezentată pentru el o necesitate. Nu e de mirare că interesele publice ajung să fie pentru el secundare; nu fiindcă, în mod întrinsc, el ar fi mai immoral sau mai corrupt decât intelectualul, ci pur și simplu pentru că el este lipsit de autonomie.

La Atena, politica reprezenta o ocupație suplimentară a tuturor cetățenilor care, însă, aveau cu totii altă meserie și altă profesie din care își cîstigău traful zilnic.

În secolul XIX și, de fapt, pînă la primul război mondial, și la noi, și în alte țări europene politica era practicată de „gentlemen-i“, de proprietari autonomi pentru care politica putea însemna o pasiune, dar nu era nicecum o profesie.

Firește, la finele secolului XX, politica a devenit prea complicată și, în general, specializarea profesională s-a adîncit prea mult, pentru ca, în general, cineva să mai poată fi politician „în timpul liber“, sau doar temporar. Faptul că politicienii profesioniști trebuie să prevaleze nu poate fi contestat. Și totuși, cind la vremuri de excepție, cum rămîn cele în care ne este dat să trăim, se găsesc cîțiva intelectuali care acceptă să se pună în slujba interesului public, politicienii ar trebui să fie mulțumiți și nu să se uite strîmb. Oricum, prin performanțele lor globale de pînă acum, politicienii români de după 1989 nu au prea dovedit nici o teribilă competență, nici deosebită moralitate, nici foarte mult curaj, nici cultură politică peste măsură. Au arătat, în schimb, din belșug inconstantă, încăpăținare, teribilism, orgoliu, spirit de intrigă, spirit resentimental. Aproape că mai rău nu se poate!

ILIE ȘERBĂNESCU

Restructurarea RENEL înseamnă alt gen de guvernare

Restructurarea RENEL – iată fără îndoială una din cheile de boltă ale reformei economice din România. Iată, de asemenea, una din cele mai controverse și obiectiv complicate probleme, prin resorturile și implicațiile ei multiple de ordin economic, politic, social.

Cel mai mare monopol din România

RENEL este cea mai mare companie din România. Cifra sa anuală de afaceri echivalăză cu aproape 10% din produsul intern brut al țării. RENEL este însă și un monopol, cel mai important din România. Are practic exclusivitatea în furnizarea energiei electrice. Și, cu toate că nu are monopol și în aprovizionarea cu energie termică, meninje, prin construcție, exclusivitatea pe întregi zone urbane. Este totodată monopsonul cărbunelui din România sau clientul cel mai important al gazelor naturale exploatate și importate în România.

Percepția curentă este că RENEL își folosește poziții monopoliste pentru a impune noii prețuri înalte la producțile livrate (electricitate și căldură) – prețurile fiind de altfel nenegociabile – dar și condiții contractuale în care obligațiile revin de fapt doar clientului, nu și furnizorului (adică RENEL-ului). Și nu numai atât. În ciuda prețurilor înalte practice, RENEL își permite cheltuieli masive peste veniturile curente pe seamă banului public, din care extrage fără încetare și la dimensiuni fabuloase, prin neachitarea obligațiilor sale financiare către bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale, fiind un fapt notoriu că RENEL este de departe cel mai mare datornic la aceste bugete. În sfîrșit, percepția curentă este că RENEL își utilizează din plin poziții monopoliste pentru a întreține – din prețurile înalte impuse și din banul public pe care îl extrage neplătiindu-și obligațiile către buget – scheme umflate de personal, bine retrăbit, chiar foarte bine la standardele românești ale perioadei. Este emblematic exemplul, devenit clasic, al femeiei de serviciu de la RENEL care are o leașă mai bună decât un ministru!

Cine, deci, din interiorul sistemului energetic – de la managerul general la femeia de serviciu, trecind deopotrivă

prin straturile ierarhiei administrative și a celei sindicale – să mai dorească a vedea RENEL-ul restructurat? Dimpotrivă, un complot managerialo-sindical vecheză la a nu se schimba nici o roță din acest mecanism care asigură RENEL-ului poziția unei insule de relativă prosperitate într-o mare confruntată cu o sărăcie mereu mai pronunțată.

Nimic neadevărat în toate acestea. Și este lese de prevăzut ce cuntemur să producă în actuala așezări, aproape de tip clientelar, ale cutumelor și lucrurilor din RENEL în caz că regia s-ar restrăsa după unul din programele preconizate. Acestea, indiferent de variante, prevăd în esență păstrarea doar a vectorului-transport ca monopol de stat, în timp ce activitățile de producție, pe de o parte, și de distribuție, pe de altă parte, ar urma să intre în sistem concurențial, în prima fază prin reorganizarea în centre de costuri a actualelor structuri, iar în viitor inclusiv prin privatizări sau înființări de structuri private noi. Funcțiile de reglementare a pieței ar urma să fie preluate de o Autoritate națională, independentă de producători, transportator unic și distribuitori.

Manageri și sindicate într-o aceeași barcă

Din punctul lor de vedere, managerii ar pierde liniștea și siguranța de care se bucură conducătorii de monopoluri, preluând toate grijile conducătorilor de întreprinderi în condițiile concurenței: preocuparea pentru reducerea costurilor, problema disponibilităților de personal, presunția plăților la bugetul de stat și, nu în ultimul rînd, relațiile de opozitie cu sindicatele.

La rîndul lor, liderii de sindicat ar pierde minunata oportunitate de a nu fi confruntați cu dilema creșterea salariilor sau meninjea numărului de salariați și de a avea în patronat nimic altceva decât un aliat, pentru că acum, împreună cu acesta, pot sănăta guvernul spre a obține și sporirea salariailor, și meninjea locurilor de muncă. Nu întăriplător, atât managerii cît și sindicatele, nepuțind pune pe masă adevăratele motive ale opozitiei lor față de restructurare, aduc deopotrivă aceleași argumente, care sună amenințător, dar nu și convinsător, în absența fundamentării: costuri-

le ar crește, siguranța în exploatare ar scădea și, deci, consumatorii ar fi dezavantajați.

Avertismentul Bechtel

Ruptura în acest angrenaj nu constituie însă decât o latură a restructurării RENEL. Cealaltă, la fel de importantă, constă în faptul că dacă guvernul, indiferent care ar fi acela, se va decide pînă la urmă să pună prioritar în prag și să impună o restructurare la RENEL, va trebui în același timp să-și schimbe el

însuși poziția față de RENEL. Să menționăm ceea ce de fapt stim cu totii, dar ceea ce cu atîta claritate și atît de succinct au formulat experții marii companii americane de consultanță, Bechtel International, în studiu cu privire la restructurarea RENEL cerut de Banca Mondială: „Principalul obstacol care trebuie înălțat în restructurarea industriei energiei electrice a fost continua utilizare a RENEL de către Guvern ca un instrument al politicii sociale și economice în domeniile ocupării forței de muncă, combustibililor, administrației prețurilor, subvențiilor consumatorilor, controlului fondurilor valutare etc. Toate deciziile privind bugetul, planificarea, investițiile și alocațiile financiare au făcut obiectul interventiei și aprobării statului. De

prezenta PDSR mai multe proiecte de restructurare, printre care cele ale SNCFR, RENEL și Romgaz. Vor exista consultări și în problema caselor naționale, a Legii fondului funciar și a restituiriile proprietăților industriale. (I.A.)

Universitate maghiară de stat

Liderii coaliției de guvernămînt s-au întîlnit pe 10 iunie pentru a discuta problema înființării unei universități de stat cu predare în limba maghiară, solicitată cu insistență în ultimele zile de UDMR. În aceeași zi, președintele UDMR, Marko Bela, s-a întîlnit cu premierul Radu Vasile. În cadrul întîlnirii liderilor coaliției s-a decis că guvernul să adopte în această lună actele normative necesare înființării unei facultăți de literatură și etnografie maghiară, în cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj și a unei secții de pedagogie cu predare în maghiară la Academia de Muzică „Gheorghe Dîmă“. Executivul va mai adopta un proiect legislativ în vederea formării unei comisii de evaluare a modalităților de înființare a universității maghiare de stat. Marko Bela este nemulțumit că nu a primit asigurări ferme din partea aliaților privind înființarea universității maghiare. (I.A.)

PS

Un nou proiect de lege privind restituirea caselor naționalizate

Ministrul Justiției, Valeriu Stoica, a lansat pe 8 iunie două proiecte de lege. Primul se referă la restituirea în natură sau prin echivalent a unor imobile confiscate de comuniști după 6 martie 1945, celălalt la protecția chiriașilor. Proiectul privind restituirea caselor face distincție între casele preluate cu titlu și fără titlu. Cel privind protecția chiriașilor stabilește rămînerea în case, pînă la sfîrșitul vietii, a chiriașilor care la data restituirii împliniseră 65 de ani. Pentru ceilalți chiriași, contractele de închiriere se prelungesc cu încă cinci ani de la data intrării în vigoare a legii. Dacă acest proiect va deveni lege, în casele naționalizate vor putea locui pînă la sfîrșitul vietii chiriașii de lux, foști membri ai CPEX și ai CC al PCR. Iată cîțiva dintre ei: Julian Vlad (70 ani), Silviu Brucan (76 ani), Gheorghe Apostol (86 ani), Cornelius Mănescu (84 ani), Constantin Mănea (72 ani), Ilie Ceausescu (75 ani), Ștefan Andrei (67 ani), Mircea Malita (71 ani), Oliviu Gherman (66 ani).

PN acum mai există două asemenea proiecte. Unul aparține țărănistului Răsvan Dobrescu și

asemenea, într-o anumită măsură, RENEL a servit drept bancă pentru industrie și alte întreprinderi proprietate de stat, purtînd un substanțial volum net de arierate în cadrul blocăjului finanțier.

Ce altceva a fost obligarea, an de zile, a RENEL de a vinde sub costuri decît o utilizare a acestei regii economice pentru întreținerea industriilor falimentare?

Ce altceva decît folosirea RENEL în scopuri politice și sociale a fost și este sistemul „subvențiilor incruzișate“, prin care agenții economici sunt puși să plătească mult peste costuri la RENEL pentru ca regia să poată vinde sub costuri la populație? Dacă vrea să facă protecție socială în domeniul, guvernul ar trebui să utilizeze în acest scop bugetul și nu RENEL-ul.

În sfîrșit, ce altceva decît un instrument de a derula politici guvernamentale prin RENEL este interdicția impusă regiei de a opri aprovizionarea altor și altor agenții economici care nu-și achită facturile la căldură și electricitate, RENEL devenind cea mai profitabilă bancă din România pentru clienți, de la care aceștia se pot împrumuta masiv, fără a rambursa vreodată banii? O bancă similară nu mai este în România decît bugetul de stat. Dar dacă guvernul admite acest lucru, să-l facă doar prin buget, dar nu și prin un agent economic. Sau, mai precis, poate să-l și facă, dar atunci să nu mai emite pretenția că urmărește restructurarea respectivului agent economic.

Cine preia datoriile

Dincolo de conflictul PD-PNCD – exacerbat tocmai de eliminarea de către un ministru democrat a țărănistilor din Consiliul de Administrație al RENEL – este chiar interesant ce se va întîmpla cu restructurarea RENEL dincolo de apropriatul moment, atât de discutat și de disputat, al rebotezării regiei și preconizării reorganizării a activității ei în cele trei segmente distincte menționate: producție, transport, distribuție. Este chiar o curiozitate cum se vor privatiza unități din producție și respectiv distribuție. Cum vor fi împărțite între unitățile oferite privatizare din aceste domenii mii de miliarde de lei datorii ale actualului RENEL? Ce cumpărător va fi dispus să preia asemenea datorii? Dar, încă și mai și, ce întreprinzător privat va accepta să devină proprietarul unei companii căreia clientii sănătuți obișnuiați să nu-i plătesc ceea ce li se livrează?

Pînă la o schimbare semnificativă în activitatea de producție, transport și distribuție a energiei electrice în România, mai este cale lungă, foarte lungă! Dacă această schimbare va începe, într-adăvăr, vreodată.

Mineriada uitătă

— o cronologie în zig-zag —

13 iunie 1998. În Piața Universității, 12 persoane făcând parte din *Asociația victimelor mineriadelor 1990–1991* au intrat în greva foamei. Sunt oameni cărora în 13–15 iunie 1990 le-a fost omorât un soț, un fiu, un frate. O formă radicală de protest la care s-a recurs, întrucât nici una din sutele de plângeri depuse la *Parchetul de victimele agresiunilor din anii '90–'91* nu a fost soluționată.

Au trecut aşadar opt ani. Opt ani în care unii au uitat (alii nici măcar nu au cunoscut șiște), iar alii, dintr-un motiv neclar nouă, se prefac că au uitat. După opt ani, aceștia din urmă ignoră ce li s-a întîmplat lor și altor mii de nevinovați schilodii de băstoanele poliștilor, de băilele mineriilor. *Universitatea* bucureșteană devastată, sediile partidelor politice de opozиie (PNCD și PNL) dispușe. Zile în care teroarea a defilat pe străzile Bucureștiului. În care drumul democrației a fost luminat de lămpășele mineriilor. Democrația impusă de „despotul lumenii” (cum s-ar fi voit a fi Ion Iliescu).

Multe s-au schimbat de atunci: opoziția a ajuns la putere prin votul popular, IMGB este acum o întreprindere privatizată și nu „mai face ordine”, Valea Jiului este într-un proces de restructurare fundamentală și nu își mai permite „să aperă democrația”.

Nu mai e de mult un secret că diversiunea din 13–15 iunie '90 și tot calvarul de atunci au fost imaginat de cei care, printre dezinformările scară națională, ciștigătoare „la scor” alegerile din 20 mai. Atacarea Televiziunii blice, „libere” în acea vreme, și întreruperea emisiunii la ora de vîrf (lucru care nu se întâmplase nicăieri în timpul revoluției, cind televiziunea era ajacată de „teroriști”), asaltul asupra Ministerului de Interne sau asupra sediului Poliției, regizate de forțe ale puterii instalate după 1990, au avut sprijinul poliției și securității, încă vîreme la acea vreme. Alesul națiunii avea nevoie de liniște pentru a depune jurămîntul, așa că „eliminarea” Pieței Universității nu mai putea fi amînată.

Un proces al mineriadei din 1991 este pe rol; principalul vinovat, în opinia organizației de anchetă, Miron Cosma, fost lider al mineriilor din Valea Jiului, acuzat la începutul procesului de subminarea puterii de stat, a primit o sentință derizorie. Aceeași Cosma i-a condus pe mineri și în 13–15 iunie 1990, dar despe această mineriadă organele de cercetare n-au crezut cu cuvînță să se pronunțe.

Imediat după mineriada din 13–15 iunie, actualul președinte al României, Emil Constantinescu, pe atunci profesor

la Facultatea de Geologie, a depus la *Parchetul General* o plângere în numele *Universității* bucureștene, devastată în acele zile de mineri. Am vrut să stim, la opt ani de atunci, care este soarta acelui dosar. Ne-am adresat președintelui. Am întrebăt apoi la *Ministerul Justiției*, am întrebăt la *Parchetul General*. Două săptămâni, aproape ză zi. De nicăieri nici un răspuns.

De dragul unei îngzelătoare „stabilități” politice și, chiar, sociale, restituirea proprietăților a fost amintată, restituirea adevarătoră despre revoluție s-a limitat la repeșterile cereri de amnistiere a celor care au tras înainte de a se ști cine și că a tras, cercetarea terorii comuniste se izbeză de ușile ferecă ale arhivelor.

29 ianuarie 1990: prima venire a mineriilor în București, în sprijinul contrademonstrației organizate de FSN ca răspuns la demonstrația PNCD. Se strigă pentru prima dată „moarte intelectualilor”.

În această perioadă au loc numeroase demonstrații ce duc în final la ocuparea, pe 22 aprilie, a Pieței Universității. Pe 24 aprilie, 700 de polițiști îi atacă pe cei 150 de manifestanți din piață. Începe ceea ce istoria a reținut sub denumirea de „Piața Universității”. În ședința CPUN, Ion Iliescu îi numește pe cei din piață „golani”, apelativ preluat apoi de manifestanți. Perimetru ocupat de protestatari primește denumirea de „Golianii”, cererile protestatarilor: adoptarea „punctului 8 al Proclamației de la Timișoara”, independența Televiziunii, aderării despre Revoluție. Balconul Facultății de Geologie devine tribuna de la care personalități sau simpli cetățeni cer democratizarea ţării.

20 mai: Ion Iliescu și FSN ciștigă alegerile parlamentare și prezidențiale. Liga Studenților își anunță retragerea din Piață. În „Zona liberă de neocomunism” se mai află aproximativ 250 de persoane, din care o parte în greva foamei.

13 iunie: La ora 4 dimineață, 1.000 de polițiști îi atacă pe cei care se mai aflau încă în Piață. Sunt urmăriți și bătuți crunt greviștii foamei care se mai încăpățâină încă

să protesteze. Poliția atacă *Institutul de Arhitectură*, iar trei dintre studenți care lucrau peste noapte în laborator, sunt arestați. Spre ora 11 apar imogebebișii („IMGB face ordine”). Poliția nu intervine cînd muncitorii îi bat pe studenți. În timpul zilei au loc confruntări violente între poliție și manifestanți, care cer eliberarea celor arestați în ajun. *Liga Studenților* decide să nu participe la demonstrație. Marian Munteanu, liderul studenților, este chemat la Poliție și arestat. *Liga Studenților* declanșează greva generală în semn de protest. Liderul studenților este eliberat la presiunea străzii. Sunt incendiate mai multe autobuze și mașini ale poliției, unele chiar de poliști.

La televiziune este citit un comunicat al lui Ion Iliescu în care se afirmă că grupuri organizate de elemente fasciste vor ataca anumite instituții ale statului. „Forțele fizice ale democrației” sunt rugate să apere aceste instituții. Un comunicat asemănător este transmis din partea guvernului condus de Petre Roman. La ora 20.30, emisiunea TV este întreruptă timp de o oră, în timpul unei participații de fotbal din campionatul mondial.

14 iunie: La 5 dimineață, mineri din Valea Jiului, transportați spre București în trenuri speciale, jung în Piața Universității la ora după ce poliția îi împărățiează prin violență pe manifestanți: răngi, topoare, bîte, bastoane, cabluri și armele cu care mineri vor să măcelărească „elementele fasciste”. Este atacată *Universitatea*. Începe vînătoarea studenților aflată în *Universitate* pentru a proteja clădirea și bunurile aflate acolo. Studenții prinși sunt bătuți cu bestialitate. Sînt trăti apoi

afără și aruncăți unul peste altul în fintina arteziană din fața *Universității*. Laboratoarele și săliile de curs sunt devastate. Colecții rare de minerale și roci ale Facultății de Geologie, microscopă și aparatul de laborator sunt făcute praf. Minerii urinăză pe cărțile zvîrlite din rafturile bibliotecilor. Aceeași soartă o au Facultățile de Geografie, Istorie, Limbi Străine, Litere, Matematică, Fizică. Minerii „caută”, după cum fusesează instrucția, droguri, arme și valută, despre care Ion Iliescu afirmase că s-ar găsi în *Universitate*. În afara *Universității*, orice persoană surprinsă de mineri este bătățuită crunt. Minerii contralează actele mașinilor, actele de identitate, iar oricine este bănuit a fi „intellectual” sau participant la manifestația din piață este maltratat. Pe bulevardul Magheru restaurantele deschid anunță: „numai pentru mineri”. A doua vandalizare a *Universității* are loc în seara zilei de 14 iunie, iar a treia pe data de 15. Ușile închise sunt sparute cu topoare. Tot ce se poate fură este furat. Bilanțul distrugerilor nu a fost nici astăzi făcut. La Facultatea de Drept și cea de Filosofie atâtă apăratura este încărcată în camioanele mineriilor. Acțiunile mineriilor continuă în ziua de 15 iunie în aceeași manieră. În această zi, Ion Iliescu le mulțumește mineriilor pentru „înalțul spirit civic de care au dat dovadă” în ciomagirea bucureștenilor și devastarea *Universității*.

Pagina realizată de Iulian Anghel

Ca o sfidare la adresa victimelor mineriadei, care fac greva foamei în Piața Universității la exact opt ani de la mineriada din 13–15 iunie 1990, a fost pronunțată sentință de judecătore Miron Cosma. I s-a schimbat încadrarea juridică (atentat la siguranța națională). A fost condamnat la trei ani de închisoare. Pentru că a stat în detenție un an și jumătate și beneficiază de clemența justiției, va fi eliberat peste o lună.

Reproducem textul publicat de „22” în numărul apărut în semiclandestinitate în 1990 la venirea mineriilor, cu precizarea că Mihai Sora era, la acea vreme, ministru învățămîntului. Cum se vede textul își păstrează, din păcate, actualitatea.

Intrebări

Niciodată n-am stat atât de descumpănit în față foii ca acum. Nu pentru că m-ar asalta miș de gînduri, pe care n-ăști cum să mă înstăpînesc pentru a le așterne pe hîrtie. Ci pentru că, de vreo cinci zile în urmă, obiectul unei imense îngrijorări din partea forurilor oficiale și a căror integritate morală fusese, de către aceleași foruri, scoasă de sub orice bănuială? Cum de a fost posibil ca o manifestație ca aceea din fața *Universității* bucureștene, care săptămâni de-a rîndul a proclamat nonviolenta și efectiv a dat dovadă că nici o singură dată nu s-a dezis în practică de ea, să fie așezată, de o parte a opiniei publice, la originea (nu în sensul strict cronologic al cuvîntului), ci în sensul de cauză directă a declansării) cumplitei violențe care în aceeași zi a dezlănțuit pe străzile din jur, cuprinzînd repede centrul și întinzîndu-se apoi spre *Televiziune*? Cum de a fost posibil ca fortele de ordină să nu intre prompt „în dispozitiv”, pentru a stăvili? Cum de a fost posibil ca – după ce, cu atîta condamnabilă înțîrziere, violența străzii a fost totuși redusă la tacere – forțe de ordină *ad-hoc*, venite de departe, de foarte departe, desigur nechamate în mod explicit de nimeni (dar bucurîndu-se, cu toate acestea, în mod absolut miraculos, de neesperate facilități de transport), cum de a fost posibil, mă întreb, fără ca nimenei să-și fi dat seama de enormitatea unei atari proceduri, ca aceste forțe de ordină *ad-hoc* să fie investite cu puterea de a stabili cu de la sine putere ce se cade și ce nu (deci a de legifera), de a judeca în funcție de legea astfel proclamată și de a și executa pe loc sentința – totul cu iuteala fulgerului? Cum de a fost, în sfîrșit, posibil ca, în timp ce aceste forțe de ordină *ad-hoc* săptămîne efectiv zona centrală a orașului, în aceeași zonă să se petreacă oraarea fără seamă a devastării venerabilei clădiri a *Universității* bucureștene și, concomitent, a *Institutului de Arhitectură*, unde au fost distruse în modul cel mai barbar instalații întregi, aggregate sofisticate, aduse cu banii grei din străinătate, prețioase colecții de unice, strîns de-a lungul mai multor decenii de devotata strădanie și făcute praf într-o clipă cu bîtele și cu topoarele – ca să nu mai vorbim de ura viscerală care s-a dezlănțuit împotriva cărților și bibliotecilor. Si cum de e posibil ca nimic consistent să nu se fi întreprins încă pentru ca autorii unor asemenea acțiuni de vandalism să fie identificați și pedepsiți?

Sîi acum, o ultimă întrebare: cum de a fost posibil ca acești tineri minunăți – care, ei, s-au jefuit cei dinții, în urmă cu jumătate de an, pentru ca noi toți să ne putem bucura azi de libertate (ne mai putem oare?) –, cum de a fost posibil ca tocmai ei (care, după cum înseși autoritățile au recunoscut, n-au avut nici un amestec în luptele de stradă din ziua de 13 iunie, de tristă memorie), cum de a fost posibil ca tocmai ei să fi fost stîlcîti în bătăi (de către cine?), și cum de e posibil ca acuma să fie aruncati pradă oprobriului public?

Am așternut toate întrebările acestea pe hîrtie – și ele continuă totuși să mă muncească. Niciodată nu-și găsește un răspuns satisfăcător cătă vreme judec lucrurile din perspectiva unei bune-credințe generale. Răspunsurile nu încep să mi se limpezească în minte decît dacă-mi imaginez diverse scenarii, unul mai diabolic decît altul – și toate, fără excepție, legate de problema puterii: fie pentru a o destabiliza, fie, împotriva, pentru a o, ca să spun așa, hiper-stabiliza. Dar asta nu mă scoate din capcana ipotezelor, ci mă lasă în continuare pradă întrebărilor mele obsesive: „cum de a fost posibil?”, „cum de e posibil?”.

Mihai Sora

(„22”, nr. 23/22 iunie 1990)

Imaginea armatei – Între

Pe 6 iunie a avut loc la sediul GDS dezbaterea cu tema „Imaginea publică a armatei”, având ca invitat pe Victor Babiuc, ministrul Apărării Naționale. Au participat: Andrei Cornea, Dinu C. Giurescu, Alexandru Paleologu, Mihai Șora, Ioan Mircea Pașcu, președintele Comisiei pentru apărare, ordine publică și siguranță națională, general Neculai Bălan, Alexandru Stoenescu, șeful Direcției relații publice din Ministerul Apărării Naționale, membri GDS. Moderatorul dezbaterei a fost H.-R. Patapievici. Publicăm în continuare fragmente din discuțiile purtate.

Nu sînt partizanul amnistiei

HORIA-ROMAN PATAPIEVICI: Vom discuta referitor la propunerea de amnistiere a unor fapte petrecute în decembrie '89, pe care a făcut-o predecesorul la conducerea MAPN al domnului Victor Babiuc, domnul Constantin Dudu Ionescu. În februarie, generalul Zaharia a făcut o propunere privitor la amnistiere și atunci dumneavoastră, domnule Babiuc, ați avut o reacție critică față de această propunere. După aceea, ați îmbrățișat cauză amnistierii și ați produs un text care a fost publicat în mai multe cotidiene centrale. Ce s-a schimbat între februarie și data la care ați produs acel text?

VICTOR BABIUC: Eu n-am fost partizanul acestei amnistii și nu sunt nici acum. În textul pe care l-am propus, amnistierea era prezentată ca o ipoteză care se poate lua în calcul în măsură în care există niște fapte care cad sub sanctiunea legii penale, pentru că cîci eu încă nu sunt convins că trebuie să operăm cu legea penală. De aceea e bine ca, înainte de a ajunge la amnistie, să vedem dacă este sau nu cazul să operăm cu legea penală. Vreau să vă aduc aminte că armata nu este o forță de ordine publică, dar în toate țările, și democrate, și nedemocratice, în momentul în care autoritățile sau forțele de ordine publică nu pot să stăpînească situația, se recurge la armată, producindu-se, de regulă, și morți. Trebuie, în astfel de situații, să răspundă armata? Putem să dăm exemple referitoare la acest fapt, din istoria României și din istoria altor țări. În România: în 1907, Lupeni 1929, Grivița 1933, București 1941 – reînvierea legionară. Sau din alte țări: Los Angeles 1992, India – periodic, în Israel – periodic, în Tara Basilor etc. Nu-mi aduc aminte ca, după asemenea intervenții ale armatei, să se pună problema răspunderii ei pentru ce s-a întîmplat. Nu exclud și ideea de răspundere, în măsură în care au fost exceptii și armata a depășit ceea ce trebuia să facă. Armata este un corp organizat în care militarii acționează sub prestatie de jurămînt și cu obligația legală de a executa ordinul. În momentul în care dispără ideea de obligație de a executa ordinul, dispără ideea de armată. Eu am spus și încă nu mi-am schimbat opinia că ceea ce s-a întîmplat în decembrie '89 trebuie tratat diferențial. Este de văzut cine a dat ordin, dacă ordinul care s-a dat a fost legal sau ilegal, de tras la răspundere, dacă este cazul, pe cei care au dat ordinul, dar de lăsat în pace pe ci care au executat. Pînă la ora actuală nu se stie încă cum s-a acționat. Pe de altă parte, nu pot să nu mă întreb: de ce sînt atî de preocupati unită de armată, care a tras și ea în decembrie, dar nu se preocupă nimănii de cei care au tras? Mă refer însă la forțele de ordine publică care au tras în populație, la fel ca și armata, și la cei care au tras și împotriva armatei – pentru că și armata a avut destui morți, ea a dat o treime din cei morți.

DINU C. GIURESCU: Înainte de 22 decembrie '89 au murit 169 de persoane, cel puțin din datele pe care le dețin. După 22 decembrie au murit 949. Răniți, înainte de 22 decembrie – 1.107; după 22 – 2.245. În total 3.352 răniți, iar morți, în total 1.18. Întrebarea e următoarea: la ce etapă vă referî? La perioada de pînă la 22 sau de după 22? Trebuie să vedem cine a dat ordin. După 22, iarăși trebuie să vedem cine a dat ordin.

H.-R. PATAPIEVICI: Deosebirea în situația pe care noi o tratăm și cea din exemplu – dumneavoastră este că în toate situații nu e vorba de o

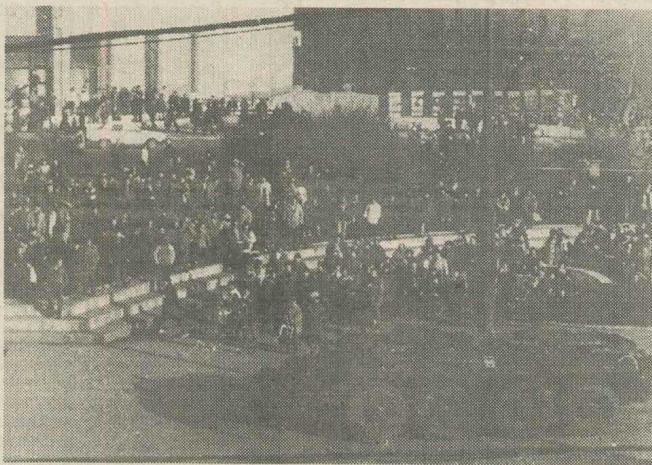
schimbare de regim politic și că, deci, legitimitatea însăși a faptelor este dată de faptul că societatea continuă să existe potrivit principiilor care au fost înainte de declanșarea violenței "legale".

ANDREI CORNEA: Dacă lucrurile stau chiar aşa cum le-ați prezentat, mă tem că amnistia aceasta, care va fi într-adevăr promulgată o lege, va trebui să se aplice mai degrabă celor care înainte de 22 decembrie nu au tras la ordin.

VICTOR BABIUC: Sîi Carol l-a făcut la fel. I-a amnistiat pe cei care nu au executat ordinul.

S-a tras în oameni pașnici

ANDREI CORNEA: Ne-ați vorbit despre rolul tradițional al armatei de apărare a ordinii constituite, dar cazuzele pe care le-ați invocat nu au presupus niciodată o revoluție soldată cu o schimbare de regim. Or, în cazul evenimentelor din decembrie '89, în principiu, era vorba de

21 decembrie 1989, în centrul Bucureștiului – „Armata nu e cu noi”

niște demonstrații pașnice. Armata, dar și celelalte forțe de ordine, au tras în oameni pașnici. A avut loc o schimbare de regim și, pe urmă, s-a încercat, în mod evident, cu foarte multă abilitate, ștergerea urmator, astfel încît a fost evidentă dorința de a ascunde ceva. Atunci o mulțime de oameni s-a indignat, avînd sentimentul că această propunere, chiar făcută cu bună intenție, nu merge deîntî în continuarea unui proces de ascundere a urmator.

VICTOR BABIUC: Sigur că a avut loc o schimbare de regim. Dar armata a fost aceeași, nu au fost două armate diferite. Aceeași armată a tras și pînă în 21 decembrie, și după. și chiar cu aceeași conducători. Unde facem diferență între cei care au fost după 21 decembrie? Sau cum o facem? Cînd au fost buni și cînd au fost răi?

ANDREI CORNEA: Un ordin prin care îi se ordona să tragă împotriva unor oameni neinarmați este un ordin pe care, dacă ai curajul să-l refuzi sau să-l eviți (știi că au fost comandanți care l-au refuzat), este o faptă eroică și ea trebuie lăudată. În cazul celor care au executat ordinul pînă la capăt, acesta este un lucru grav, care trebuie întî și întî cunoscut, judecat, și poate apoi amnistiat, eventual, dar în nici un caz întî amnistiat.

VICTOR BABIUC: Sînt sigur că starea de fapt nu este uniformă, la nivelul întregii țări, și nici soluțiile nu sunt uniforme.

H.-R. PATAPIEVICI: Cine să facă diferențele necesare?

VICTOR BABIUC: *Parchetul Militar.*

MIHAI ȘORA: As vrea să pun o întrebare în legătură cu o persoană pe care o cunosc și care ridică o problemă juridică, din punctul de vedere al amnistiei lui eventual sau al proclamării lui ca eroi, din perspective diferite: problema unui ofițer care a ignorat ordinele superioare și a trecut, într-un moment în care situația nu era desicată, de partea străzii, la Timisoara, și care se numește Viorel Oancea. Ce s-ar întîmpla cu el?

IOAN MIRCEA PAȘCU: Există o lucrare la nivelul lui 1994, *Armata în revoluția română*, care reprezintă un se-riu Izvor de cunoaștere a multor lucruri care s-au întîmplat, pentru că au fost luate documentele, au fost analizate și s-au tras concluzii pe baza acestea. Putem descoperi un mod de acțiune, vizavi de unitățile militare din decembrie, din zona Banatului. Nu putem să nu audiem și cealaltă parte, să vedem ce are de spus armata într-o lucrare de genul acesta. În cazurile menționate, în care armata a acționat anterior, ea a acționat în mod reușit, de aceea nu am avut o schimbare de regim. Că acest succes este condamnable din alte puncte de vedere este o altă judecăță. Pierdem din vedere că armata nu a mai acționat din momentul în care s-a anunțat că Milea a dispărut. În acel

moment, mi se vor cere probele. Domnii de la *Parchetul General*, cărora le dădeam ca exemplu Canalul etc., mi-au zis: „faptele sănătățile prescrise”. Eu am răspuns: „nu sănătățile prescrise”, pentru că legea penală spune că nu poți să prescriji altă vreme cînd nu poți să pornești acțiunea. Or, în timpul regimului comunist, toti acești oameni erau întangibili. Prescripția a început să curgă din decembrie 1989. Dar, pentru a-i sănătăționa, trebuie să mă raporteze numai la legile de atunci.

Gen. NECULAI BĂLAN: Sînt singurul de aici care în 1989 eram în armată. As vrea să poñim de la un adevărat sociolog acceptat: un fapt social nu așteaptă dovezi de iubire sau de ură, ci așteaptă explicații. Tinem neapărat să înfierărăm cînd amintesc de a explică. E ușor să dai sentințe, dar e mai greu să accepti că ar trebui să descoperi adevărul noilor din exterior. Ar trebui să acceptăm faptul că într-un mod brusc armata s-a trezit pusă într-o situație neobișnuită pentru ea. De la ofițeri și pînă la soldați, n-au fost niciodată pregătiți să ieșă în stradă pentru ceva. Din aceste considerente – lipsa de informație, neașteptata producere a lucrurilor, din perspectiva armatei, și lipsa de experiență și de pregătire – au ieșit o grămadă de reacții. Eu chiar mă mir că au ieșit mai multă. Vă dau un singur exemplu, aproape de distincția „21–22”. În 22 mă flâm împreună cu toată Academia de Studii Militare pe Podul Mărășești, îmbrăcat frumos, în manta, cu un pistol la brîu, care avea 6 cartușe. Cam la ora 8 jumătate, dinspre Intercontinental creșteau masiv, ceva ce părea o pată, la început, și un zgromot care se apropia compact către Piața Unirii. La început mai timid, după aceea din ce în ce mai vizibil, oamenii sănătăția se uitau urât la noi, sau așa ni se părea nouă. Eu și colegii mei majori pe lîngă mine –, ne uitam cu disperare unul la altul și chiar ne întrebam: „Ce dracu' facem dacă coloana vine spre noi? Ce tip de reacții să avem?” La un moment dat, se produce miracolul! Numai cine l-a trăit poate să explică. Pe măsură ce coloana aceea înainta, au început să se retragă primele tancuri. În momentul în care a izbucnit acel „Armata e cu noi!”, vă rog să mă credeți că cei mai eliberați de stresul în care fusesem noi eram.

Există documente doveditoare ale ordinelor de deschidere a focului

H.-R. PATAPIEVICI: Dar nu vă unde este elementul de comandă aici.

Gen. NECULAI BĂLAN: Dacă m-ați întreba pe mine unde era elementul de comandă în momentul acela, nici eu n-știu să vă răspund.

H.-R. PATAPIEVICI: Credeți că era un fel de paralizie?

Gen. NECULAI BĂLAN: As spune că elementul de comandă era cam așa: „Vă urcați în autobuz și vă duceți în Piața Mărășești!”. În rest, n-știu nimănii de ce ne-am instalat, de ce eram acoți.

H.-R. PATAPIEVICI: Dar comandanții care erau cu dumneavoastră...

Gen. NECULAI BĂLAN: Era un tip de la Securitate, îl vedea cu pistoul trezind, un general de la Academie, el era marele șef. În 21, aceeași Academie a fost urcată în autobuze, la 11 noaptea, și dusă în fața sediului CC. Așezăți în formăje, 2-300 de oameni, stateam fără să primim nici un fel de ordin. Auzeam tot zgromotul, de pe străduță alăturată, dar nu înțelegea nimănii nimic.

H.-R. PATAPIEVICI: Deci, decizia de a trage sau de a nu trage a fost, în definitiv, individuală.

Gen. NECULAI BĂLAN: În principiu, regulamentele chiar prevăd acest tip de reacție individuală, în funcție de context.

H.-R. PATAPIEVICI: Pe de altă parte, s-ar putea sugera ideea că, de fapt, s-a dat dovadă de o crasă incompetență în stabilirea dispozitivului de luptă.

Gen. NECULAI BĂLAN: Vedeți, ple-

responsabili și executanți

căți de la ideea că era un dispozitiv de luptă. Încă o dată spun: armata nu a fost niciodată instruită să lupte în stradă.

ALEXANDRU STOENESCU: Fundamental pentru înțelegerea acestui moment este faptul că armata își privește propriul corp în mod unitar. Există un amânat foarte important, și anume, momentul în care generalului Milea îl s-a raportat mai ales de la Cluj, dar și de la Timișoara, de către Topiceanu: că forțele politice locale care, în baza legilor de atunci, comandau, începeau să prezeze asupra unor misiuni ale unităților militare. Topiceanu (există semnale că s-a întîmplat același lucru la Timișoara) a început să-i raporteze lui Milea că i-a dat niște ordine pe care n-ar prea vrea să le execute, printre care era și ieșitul și deschiderea focului în stradă. Există documente...

cări de trupe, se producea bruijă asupra comunicărilor românești, se petreceau tot felul de lucruri care dădeau imaginea unui atac.

H.-R. PATAPIEVICI: Cine poate să facă aceste lucruri are mijloace tehnice care nu sunt la îndemâna nici unui particular. Prin urmare, trebuie să mergem la instituții deja existente la data respectivă – Securitatea militară care informă armata...

ALEXANDRU STOENESCU: Exact pe calea asta merge și eu. În momentul de față, ceea ce irită corpul militar este că, dintr-un eveniment cu dezvoltare cronologică este luat doar un segment – ieșirea armatei și deschiderea focului. Deci, aici este o capcană.

H.-R. PATAPIEVICI: Dacă există această șiră legitimă a armatei, ea trebuie să acioneze în justiție sau public, să arate documente, prin susținerea publică a acestei poziții.

Sint ofițer în rezervă, n-am fost în situația să primeșc un ordin care să nu-mi convingă, dar mă gindesc ce-aș face în condițiile în care mi-s-ar cere să dau sau să execut eu un ordin de ucidere a unor copii sau a unor persoane care nu au nici un fel de apărare. Mai bine mor decât să faci lucruri care toată viață îți vor da lăsăsi o imagine oribilă. Nu cred că se execută ordinul în orice condiții. Și cred că e bine să fie plasat chiar în deontologia militară: se execută un ordin care este motivat, justificat prin rațiuni absolut clare, dar nu deschizind drumul oricărui fantezii și oricărui instinct de ferocițate și sadism. Pentru că, așa, nu mai e nici o regulă. Toti, dar toți care au făcut atrocități invocă ordinul și executarea lui. Generalul Tăbăcaru, așa mi se pare că se numește, acum doi ani, la televizor, cu o nerușinare nemaiînținută zicea: „Aia erau niște dușmani ai poporului, veniți din străinătate, trebuia salvată țara de ei”.

faptul că suntem de acord să fie făcută justiție, dar că există oameni – în structurile de Justiție, la Parchetul General – care în fond nu fac acest lucru. Insatisfacția mea personală, pe care o spun cu sinceritate și apăsat, este aceea că dumneavoastră sunteți pentru a treia oară ministru, ați fost ministru la Justiție, la Internațională și la Armată. Cum e posibil, totuși, să fiți foarte sus în ierarhia de decizie și a puterii și să practicați un limbaj care este propriu particularilor, cind vorbiți de oameni din Justiție care fac nu știu ce, Securitatea care s-a camuflat, dar a putut instrumenta nu știu ce, care a putut să-i exonerizeze de vină și să-i facă uitați pe oameni care aveau vini reale. Este un lucru care mă uimește: faptul că există oameni care sunt sus, în ierarhia decizională și de putere și care, aș spune, evident că sunt bine intenționați, mă refer la dumneavoastră, domnule ministru, și totuși există o atit de mică posibilitate de a realiza realul sau de a acționa asupra celor nenumărați?

VICTOR BABIU: Nu uitați că *Justiția* a suportat și ea un proces de reformare și, dacă înainte *Justiția* asculta de partid, de *Securitate*, de un ministru, azi nu mai asculta de nimene. Ceea ce este rău în toată povestea asta și că nu asculta de lege. Sunt mai inclinați să asculta de factorul politic și am văzut zeci de cazuri. Cred în continuare că e nevoie să ținem seama de principiile care există în legătură cu modul în care trebuie să se compore armata în asemenea momente, pentru că ea este elementul care intervine în momentul în care forțele de ordine nu mai pot stăpini evenimentele. De asemenea, continuu să cred că trebuie să păstrăm distincția între răspunderea celui care dă ordin și a celui care execută un ordin. Pe de altă parte, înainte de a încerca să tragem o concluzie globală, cred că trebuie să mergem la fiecare situație distinctă. Nu s-a acționat la un ordin unic, ci la nivel local, la inițiativa locale.

22 decembrie 1989, „Armata e cu noi!”

VICTOR BABIU: De la prezentarea acestor fapte rupte din context s-a ajuns aici la o stare de spirit în armată neprielnică. Anul trecut am lucrat la minister la legea stării de asediu, de necesitate. În trei sau patru rânduri cei de la *Statul Major* au venit la mine să-mi propună în textul de lege ca armata să nu intervînă decât după ce se întrunește *CSAT*. Le-am replicat de fiecare dată: noi facem legea asta ca armata să poată interveni în asemenea situații rapid, pentru că, dacă ne intrăm în organul colectiv de lucru, care are nevoie de cворom, ia decizia etc., etc., toate acestea au nevoie de timp, și ne depășesc evenimentele. Foarte mulți din armată se simt culpabilizați fără să se simtă vinovați. Ei nu mai vor ca data viitoare să li se mai întâmple același lucru. Și riscă să propună măsuri care să fie contrare intereselor pe care le avem pentru o anumită reacție la un anumit moment.

Acest omiese de sub orice motiv de a fi apărat, de sub orice fel de pretext de disciplină sau apărarea patriei etc.

H.-R. PATAPIEVICI: Cred că criteriul onoarei – care, în vecheime, în instituții care stau la baza armatelor moderne, funcționa negreșit, pentru că era vorba de cavelierism, de societățile de razboinici, care erau agregate pe acest criteriu – nu poate lipsi nici din agregarea modernă a armatei.

Interlocutorul nenumit: Securitatea sau „ceilași”

Gen. NECULAI BĂLAN: Fiecare societate se confruntă cu această dilemă: dă armatei foarte multă putere, dar vrea în schimb un mecanism prin care să se asigure că armatele vor folosi această putere doar în sens pozitiv, fără să facă rele. Ați invocat onoarea. E ușor pe lângă subiect, pentru că, cu sau fără voia dumneavoastră, valorile tradiționale pe care s-au întemeiat armatele, în toată lumea și nu numai aici, săint într-o puternică erozie. Onoarea râmâne lucrul despre care se vorbește, dar trebuie adaugat ceva,adică programe foarte explicite de formare a liderului. Aceasta este contracararea utilizării eventual negative a puterii.

H.-R. PATAPIEVICI: Aș spune că discuția se încheie din punctul meu de vedere prin două concluzii. Una, că există o chestiune de principiu care trebuie dezbatută, înainte de a vorbi de vinovății, și care este rolul ambiguu – în sensul de ambivalent – jucat de armată în revoluție. Este o chestiune de natură filosofică, continuând unei instituții față de o fractură istorică importantă, cum a fost cea din 22 decembrie. În al doilea rînd, este o chestiune personală de insatisfație. Deosebi, în discuție a apărut un interlocutor nenumit care era *Securitatea* sau „ceilași”, forțe la care ne raportăm totdeauna prin periferiază. Sau cind vorbim de

Pagini realizate de Alice Taudor

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

Se pot abona la revista "22" achitând la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunându-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Tătăruș S.A. București, Str. Doamnei nr. 12 (mentionând CODUL SWIFT: CBITROBU): (pentru dolari în contul 4024009230, pentru mărci în contul 4024009231, pentru franci francezi în contul 4024009235, pentru lire sterline în contul 4024009232, pentru franci elvețieni în contul 4024009233, pentru lire italiene în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimițând un ccc (money order) pe adresă: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se retine un comision foarte mare de către bânci, rugăm abonații căroia le stă în putință acest lucru ca plătile care se fac prin ccc (nu virament) să se facă prin cecuri plăabile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin cecuri exprimate în mărci germane și plăibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa	80 \$	40 \$	20 \$
occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF

- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă. Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Pentru adulți, liceenii reprezintă o mulțime amorfă și gălăgioasă, ale cărei strigăte de uimire în fața vieții nu îi pot impresiona.

Am încercat să afli cîte ceva și despre cîte de simptome pentru întreaga societate românească sătăcăunile liceenilor în pragul absolvirii, mai ales în acest an, în plină reformă a învățămîntului, stînd de vorbă cu elevi și profesori din cîteva licee bucureșteni: „C.A. Rosetti”, „Ion Luca Caragiale”, „Gheorghe Lazăr” și „Spiru Haret”.

La întrebarea mea cu iz juvenil: „Vă e frică de bac?”, reacțiile elevilor intervievați au fost, cum era de așteptat, diverse. Mulți ne-au făcut să credem că, între orele de curs și cele de meditație la care cei mai mulți dintre ei s-au „abonat” încă din anii trecuți, s-a stabilit un raport de echilibru menit să le asigure succesul nu numai la bacalaureat, ci și la admiterea la facultate. Mai mulți au fost însă cei care au răspuns: „Sper să am baftă...”. Să fie, oare, potențialul absolvent incapabil de autoevaluare? S-ar spune că nici măcar cei care iau note mari nu sunt convingi că ele reflectă cu adevărat cunoștințele lor. O notă mare este mai mult o carte de vizită bună pentru ochii părinților, „sponsorii” elevului. O notă mare se poate, de altfel, „împușca” cu usurință, trișind la lucrările scrise sau apărind miraculos în ultimele zile de școală, după un „chiul” care a durat practic... tot trimestrul. Am înțîlnit și cazuri uluitoare, în care elevul pretindea în fața părinților că il frecventea pe mentorul de matematică, oprindu-și banii destinați acestuia. Dar să nu tragem concluzii pripite. Realitatea este că elevii simt ceva, „miros” ceva.

La Liceul „Spiru Haret”, mai multe cadre didactice a căror specialitate este predarea limbii române ne-au spus: „Elevii se simt cumva înșelați. Ei nu spun nimic, dar și faptul că refuză să arate cîte de derutați și de stresati sunt și un indiciu”.

„Important este să iezi bac-ul și să-ștergi”

Am avut de altfel surpriza ca, la întrebarea noastră stereotipă, cu sunet fals, cu un încoprit ca însăși lumea adulților („Care și starea voastră de spirit în preajma bacului?”), mai mulți băieți să reacționeze agresiv. Unii s-au mulțumit să avizile priviri disprețuitoare sau cîte-o obscenitate, alții au catadicisit să dea niște răspunsuri laconice: „Important e să-l iezi și să-ștergi”. „S-o ștergi” inseamnă să pleci în străinătate. Sunt mulți adolescenți care se gîndesc să opteze, după absolvire, pentru una dintre instituții

de învățămînt superior, dar și mai mulți se gîndesc să părăsească țara. Pentru ei, „bacul” este un fel de speritoare născotă de adulți pentru a le distraje atenția de la problemele grave ale societății. „Eu nu sunt un copil de bani gata. Să zicem că aş da la facultate, i-aspune pe ai mei la cheluiuălă încă patru ani...? Am niște prietene studiente în anul I. Sunt destul de dezamăgite de unele cursuri și, pe urmă, cîte avantaje poate să-ți aducă și o diplomă? Știm și noi că profesorii au salarii destul de mici și cam toți intelectuali sunt în situația asta.”

Sinceritatea unui licean poate fi foarte neliniștită.

Dar am stat de vorbă și cu „copiii” seninii, mai ales fete, care, aruncînd priviri sfidătoare, ce le scoateau și mai bine în evidență machiajul impeccabil, feminitatea infloritoare, desprinse parcă dintr-un videoclip, ne-au făcut declarării de genul: „N-am nici un stres cu bacul, iar cu facultatea nici atât. Ai mei vor să mă înscriu la o facultate particulară și acolo nu se dă examen. Dar poate că eu nu sunt reprezentativă, m-am nimerit prost, fiindcă pe mine nu prea mă interesază școala. Acuma, de exemplu, de-abia aștept să plec la mare cu colegii, vom sărbători acolo sfîrșitul vieții noastre de elevi... în rest, mă bazez pe baftă”.

90% din elevii acestui liceu au telefoane mobile sau cărți de meditație

Revenind la apropiatul bacalaureat de anul acesta, după „experimentul” cu „simularea examenului”, liceenii nu prea știu la ce să se aștepte.

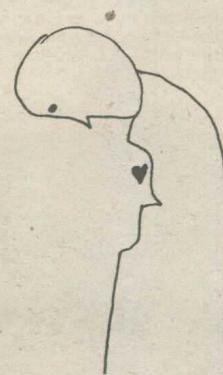
„Simularea a fost aşa... un fel de joacă” – își amintesc elevii de la „J.L. Caragiale”. „Să apoi, gîndiți-vă că 90% dintre elevii liceului ăsta viață au telefoane mobile ori cel puțin un pager, deci e imposibil să nu afli subiectele, înainte ca profesorii, săracii, să reunescă să le xerozeze...”

Și aici, e momentul să ne ocupăm ceva mai pe larg de specifical fiecăruia liceu. Liceul „C.A. Rosetti” ar intra în categoria liceelor „liniștite”... sub toate aspectele. Aici s-ar părea, din cîte am auzit, că profesorii nu se prea omoară cu firea. Își fac datoria cu conștiințoitate, dar fără prea mult entuziasmul. La „simularea” cu pricina, direcționea a mers pe ideea: „Totul e un experiment. De ce să fim îpoocrîti? Arătați-le mai bine ce nu știți, decit ce

știți. E mai bine să se vadă cît de scăzut este nivelul elevilor”. Concluzia – ne spun elevii cu care am reușit să stăm de vorbă – a fost că toată lumea să-chinuță să arate ce știa. Numai noi, cîțiva naivi, am luat în serios sfaturile direcționii... Ceilalți au făcut tot ce știu ei: au umplut pagini întregi...”

În liniștitul „Rosetti”, birfele circulă, însă, foarte intens. Astfel s-a zvonit că în Liceul „Caragiale” personalul secretariatului, care ar trebui să părăsească liceul pe toată desfășurarea examenelor, va rămîne totuși pe loc, reușind multor elevi hotărindu-se încă de pe acum, în funcție de zimbetele și „minimile întinse” oferite secretarelor...

„Așa și „Caragiale”, ei or să aibă întotdeauna un regim special...” oftează un „rosettist”. „Tot ce nu se poate la alții, o să se poată la ei.”

Legenda și adevăr la „Caragiale”

Cum Liceul „Caragiale” a făcut obiectul a nenumărate legende, am simțit nevoia să verificăm acest zvon „proaspăt”. Am avut norocul să stăm de vorbă încă cu o recentă premiantă la un concurs internațional, o fată veselă și plină de optimism, comentind cu luciditate tot ce a văzut în liceul acesta vreme de patru ani.

„Se spun multe despre liceul nostru... Dar nu tot ce se spune este adevărat. Și cine vrea să facă serișoare aici și incurajat în toate privințele. Ne putem lăuda cu foarte multe „surfurile” pe la concursurile internaționale din ultimii ani și asta nu e chiar o întimpare...”

E adevărat că au fost ani cînd în liceul nostru erau mulți copii ai căror părinți aveau funcții importante... și nu prea aveai loc de ei. „Copilașii” ăsta făceau miclele lor afaceri și încercau să te intimideze, să te amenințe, dacă nu erai de partea lor... Te șantajau, într-un fel, cu faptul că părinții lor erau atât de influenți. Iar foarte direcțione preferă să nu se amestece, chiar dacă și noi, și profesorii eram nemulțumiți, pentru că preferă să nu își strice relațiile... Oricum, actuala direcție a reușit să facă ordine în liceu... am scăpat de ce era mai râu.

În presă ni s-a făcut multă reclamă... negativă. Dar lucrurile nu stau chiar așa. Sigur, noi am fost întotdeauna un liceu cu un iz occidental... Relația elev-profesor a fost întotdeauna una foarte apropiată, o relație de colaborare. Profesorii își cunosc bine elevii... ”

Îmi amintesc ce mirată am fost în clasa a IX-a, cînd profesoara de latină s-a hotărît să ne organizeze o petrecere

cu un concurs de dans și unul de poezie... O săptămînă întreagă la terminarea orelor s-a ocupat de „preselecție”... Faptul că atmosfera nu e streșină, cum e la alte licee, nu înseamnă că aici nu se face carte...”

„Este o generație de tineri pragmatici. Nu se grăbesc să-și urmeze cheările... de susțin. Ar dori să urmeze, de exemplu, Facultatea de Filosofie, dar optează pentru ceva mai practic, conștiință de faptul că vor trebui să cîștige o piine... mergînd cu calculul pînă într-acolo, încît să ia în considerare ideea de a urma două facultăți, una de susțin, iar cealaltă... de nevoie”.

Cu o programă atât de încărcată și normal să se caute meditații

Nu poti, totuși, să nu observi, străbînd culoarele Liceului „Caragiale”, că vestimentația celor mai mulți elevi e un fel de port-drapel al bunăstării părinților... Dar reacțiile lor sunt identice cu cele ale liceenilor pe care î-am descoperit și în alte licee: băieții sunt mai puțin dispuși la dialog decît colegele lor; mulți dintre ei m-au privit cu neîncredere: „Ce ți-ă spune eu, n-ai scrie, oricum. De ce să-mi rădesc gura?”

Mult mai agresivă va fi primirea noastră la Liceul „Gheorghe Lazăr”... Și nu elevii ne vor face această primire, ci... profesorii. Se pare că și acest liceu s-a bucurat de o campanie... negativă în presă, pentru că simpla noastră prezență la cancelarie și interpretată ca o insultă. Aflu, cu această ocazie, că „presa nu e bună decît de can-canuri”. Încerc să afli totuși ce părere au cadrele didactice despre bacalaureat și despre „industria meditațiilor”... Răspunsul: „Bacalaureatul n-are nici o importanță. Va fi ca în toți ceilalți ani: vor promova în proporție de 98%. Dacă ești bun, oricum ar fi examenul, tot o să-l iezi. Cine nu se ține de carte, n-o să-l ia..., dar nu-i nimic: se duce în presă și devine jurnalist”.

Și e normal să se caute atâtă meditație. Cu o programă aşa de încărcată, atât de puține ore și cu treizeci de elevi într-o clasă, n-o să faci niciodată carte cum trebue. Dacă n-ar fi meditațiile, nici profesorii nu ar mai invăța nimic. Or, în meseria asta, trebuie să te perfecționezi...”

O parte din aceste idei le vom regăsi la cadrele didactice cu mult mai ospitaliere din Liceul „Spiru Haret”. E nevoie, într-adevăr, de o revizuire a programelor, mult prea încărcate... Profesoarele de limba și literatura română cu care stăm de vorbă aici ne mărturisesc că, din acest punct de vedere, și „simularea bacalaureatului” a fost o dezamăgire: se așteptau ca subiectele să pună mult mai mult accentul pe creativitatea elevilor, să se producă în sfîrșit aceea desprindere de rigidație manualelor școlare...

Cit privește depasarea personalului didactic și administrativ dintr-un liceu într-altele pe perioada desfășurării examenelor – aici, la „Spiru Haret”, nimici nu pare prea convins că ar garanta obiectivitatea rezultatelor. Sesizăm chiar teama cadrelor didactice de a lăsa baza materială a liceului pe mîna unor profesori necunoscuți... „ar putea dispărea tablouri, cum s-a mai întîmplat și în alți ani” – susțin unele vocile.

În curtea liceului, risipiti pe garduri, pe lingă ziduri, grupuri-grupuri de liceeni, cu cite o chitară, cu un aer confuz, deruat, de parcă și-află chiar în fața viitorului lor incert.

Carla Motrogan

POLIROM

NOUTĂȚI
iunie '98

Carmina Burana

Antologie de poezie latină medievală (ediție bilingvă)

În pregătire:

Pierre Hadot
Petre Andrei

Plotin sau simplitatea privirii
Sociologia revoluției

Comenzi la: CP 266, 6600, Iași, Tel. & Fax: (032)214100; (032)214111; (032)217440
București, Bd. I.C.Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (01)6138978
Brăsov, str. Toamnei nr.7, bl. 4, Tel. & Fax: (068)150318
E-mail: polirom@mail.dntis.ro

„În numele Republicii Federale Germane vă invit să participați la Expoziția universală EXPO 2000 la Hanovra“.

Acesta este începutul scrisorii pe care cancelarul Helmut Kohl a trimis-o, cu doi ani înainte de începerea expoziției, celor 186 de state și 10 organizații, din toate continentele. Iar între 1 iunie și 31 octombrie 2000, EXPO va avea loc, nu numai la Hanovra, ci și în nenumărate alte localități din Germania și din lume, sub deviză, semnificativă pentru problemele economice, ecologice și sociale pe care le are de armonizat următorul mileniu: „Omul – Natura – Tehnica“.

Expozițiile universale aparțin aceleiași generații, adică au aceeași vîrstă ca și România modernă. În 1851, la Londra, a fost organizată „Great Exhibition“, în Crystal Palace. În 1859 a avut loc Unirea Principatelor Române. România avea să participe și ea la expoziția universală de la începutul secolului acesta, care a avut loc la Paris.

Expozițiile universale sunt cele care au lansat invenții capitale pentru civilizația actuală: primul telefon, la Philadelphia, în 1876, locomotivele electrice, în 1900, la Paris, nylonul, în 1939, la New York etc.

Ele au lăsat în urmă clădiri fascinante:

Turnul Eiffel, la Paris, ori Atomium, la Bruxelles.

În parcoul EXPO 2000, Uniunea Europeană, care vrea să se angajeze în următorul mileniu ca o asociere economică și politică, în egală măsură, își va marca prezența și va da un semnal

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Târguri și expoziții – element esențial al modernității

Lipsit de orice echivoc printr-un Boulevard al Națiunilor, în care se vor alinia pavilioanele statelor membre. Imensul „parc cu teme“ din EXPO 2000 (inclusiv omul, mediul-peisaj și climat, cunoașterea-informație și comunicație, viitorul muncii, alimentația, sănătatea, mobilitatea, energia, secolul 21, nevoie elementare) a fost încredințat lui François Confino, un arhitect elevetean

de reputație mondială, al cărui nume s-a făcut cunoscut prin organizarea altor expoziții. Iar pentru Confino, principiile directoare ale activității sale sunt „plăcerea, emoția și ucenicia“.

Este firesc să te întrebă, în contextul unor asemenea informații, ce justifică enormele costuri ale unei expoziții sau ale unor târguri? Ele sunt o formă de publicitate pentru țara și orașul organizator, asigură pentru multe ramuri ale economiei țării respective (mai ales cea hotelieră, a loisir-ului, comerțul, turismul etc.) un debușeu imediat, reprezentă o modalitate de a întreține relații în întreaga lume, în această epocă a globalizării afișate. Și, nu în ultimul rînd, satisfac dorința de comunicare umană și răspund instinctului lujic, păstrat în sufletele adulților – instinct care se trezește cu vivacitate la întîlnirile sportive, de pildă.

Pentru România, țară mult timp fericată în izolare, toate acestea reprezintă provocările libertății, ale democrației și mai ales ale economiei de piață. Tradiția relațiilor culturale și economice cu Germania este veche, dar la ora aceasta ea trebuie, în interesul României, întărită. Târgurile și expozițiile reprezintă una dintre cările apropiertii, iar informația despre ele este doar primul pas.

Reprezentanța Economiei Germane – o șansă pentru întreprinzători din România și Germania

Interviu cu CRISTINA NITESCU, director al Reprezentanței Economiei Germane în România

Reprezentanța Economiei Germane în România

Sinteți reprezentanta economiei germane în România. Ce înseamnă acest lucru?

Guvernul german, prin Ministerul Federal al Economiei, întreține un fond de promovare a intercelor economice germane în exteriorul Germaniei. Din acest fond sunt finanțate, parțial sau în întregime, circa 120 de Birouri ale Economiei Germane din 75 de țări, aflate în diferite stadii de dezvoltare; fie sub formă de reprezentanțe, fie de camere de comerț bilaterale. Spre deosebire de reprezentanțe, camerele au drept membri firme germane și firme din țările gazdă. Decizia de trecere a Reprezentanței la gradul de Cameră este luată de guvernul german în funcție de nivelul de dezvoltare al relațiilor economice bilaterale dintre România și Germania și de interesul firmelor germane pentru economia țării respective. Până la izbucnirea primului război mondial, a existat o cameră bilaterală de comerț româno-germană care, dacă ar mai funcționa și astăzi, ar reprezenta cea mai veche instituție de acest gen. În România, însă, noi am reînnodat tradiția abia în 1994, ca birou de informare, care ulterior s-a dezvoltat. Am trecut de la două persoane, cîte erau inițial, la opt persoane actualmente. S-a diversificat și gama serviciilor pe care le oferim. Acordăm consultanță de afaceri, la cerere, realizăm studii de marketing, facilităm contactele între firme; întocmim rapoarte privind studiul reformei economice, politica economică a guvernului, modificările legislative. Datele le transmitem Ministerului Federal al Economiei și Uniunii Camerelor de Comerț și Industrie Germane, această uniune fiind coordonatorul logistic al celor 120 de birouri. De asemenea, organizăm călătorii de afaceri în România și Germania, manifestări cu caracter promotional. Și, nu în ultimul rînd, facem lobby pentru îmbunătățirea climatului de afaceri româno-german.

Deci, serviciile Reprezentanței Economiei Germane se adresează firmelor din Germania?

Nu. Serviciile sunt acordate în egală măsură firmelor germane și firmelor românești care le solicită. Aceasta este o caracteristică a tuturor celor 120 de birouri și este unică în lume. Nu mai stiu altă țară în afară de Germania care să acorde consultanță și sprijin, în aceeași măsură, și firmelor din țările gazdă. În România, noi reprezentăm interesele celor mai mari cinci societăți de tîrguri germane – Köln, München, Hanovra, Berlin și Frankfurt. Avem și publicații proprii – *Rumänien Aktuell*, o revistă care apare o dată la două luni și este trimisă camerelor de comerț și industrie din Germania, precum și firmelor germane care o solicită. Iar pentru camerele de comerț românești publicăm un bulletin informativ în care tipărim, pe lingă informații economice, dorințele de cooperare ale firmelor germane. Încercăm să-i punem în contact pe oamenii de afaceri din cele două țări, atât direct, cât și prin intermediul acestor două publicații.

Prințind spre mileniu următor, care credeți că va fi perspectiva Reprezentanței Economiei Germane?

Tinând cont de evoluția birourilor similare din alte țări, ne vom transforma într-o cameră de comerț bilaterală româno-germană. Acest lucru va însemna un număr apreciabil de membri (firme germane și române), o gamă mai largă de servicii, inclusiv în domeniul pregătirii profesionale pe meserii (în Germania, acesta este apanajul camerelor de comerț), a protecției mediului etc. Camera se va naște într-un nou sediu și, firește, va avea o altă situație financiară. Pentru această transformare, intenționăm să înființăm în curînd „Asociația oamenilor de afaceri germani din România”, din rîndul căreia se vor selecta viitorii membri.

Interesul față de România este mai ridicat în Germania de Vest

Există în România opinia că datorită relațiilor economice tradiționale dintre fostă RDG și România, Estul Germaniei ar fi un partener mai interesat de noi decit Vestul Germaniei. E adevărat?

Nu. Din experiența mea de patru ani în această instituție, pot spune că interesul față de România

este mult mai ridicat în Vest și contactele pe care le-am avut cu firmele din Vest s-au concretizat de cele mai multe ori, în timp ce cu partea din Est, relațiile au suferit o deteriorare serioasă. Motivele pot fi multiple. Pe de o parte, multe din firmele din Germania de Est au fost preluate de firme vest-germane sau de către firme din alte țări – Statele Unite, Anglia – și contactul cu România se realizează de către alte entități ale firmei-mamă. Pentru firmele mici și mijlocii, cărora puterea financiară nu le permite să tatoneze zone mai îndepărtate, cum e România, interesul se concentreză în special pe cucerirea unui segment de piață din Germania sau din țările învecinate: Cehia, Polonia.

Concret, în ce zone s-au înregistrat investiții de capital german în România și spre ce regiuni din Germania s-au îndreptat deja oamenii de afaceri din România?

N. 15 mai, 1960 • Facultatea de Aeronave, Institutul Politehnic București (1984); Facultatea de Drept, Universitatea București (1995); Programul de studii World Economics (în SUA), cursuri de politici financiare (în România și Germania) • ingerin la TAROM (1984–1991); consilier la Agenția Română de Dezvoltare, responsabil cu relațiile cu Germania (1991–1993); expert guvernamental la Departamentul de Integrare Europeană (1993–1994); director al Reprezentanței Economiei Germane în România (din 1994) •

În ceea ce privește Germania, sunt bine cunoscute numele unor firme mari – Siemens, ABB (deși este o firmă multinațională, investițiile provin din partea germană), Metro. Siemens este primul mare concern german care a pătruns în România în 1990 și are investiții în domeniul echipamentelor de telecomunicații, la Electromagnetica. De asemenea, a cumpărat acum un an fabrica de cabluri de aluminiu de la Slatina și detine o firmă de distribuție de aparatură medicală. Mai sunt în dezvoltare și alte afaceri în domeniul semnalizării pe căile ferate și al reabilitării echipamentelor feroviare (locomotive). ABB a investit în special în industria energetică și în industria de automatizări. Metro este un lanț european de magazine foarte cunoscut, care a investit deja o sumă considerabilă în România. Are trei unități deschise – două în București și una în Timișoara – și planuiește deschiderea altor magazine în Constanța, Brașov, Cluj.

Sunt o mulțime de întreprinderi mici și mijlocii germane care au investit sau realizează cooperări cu firme românești, domeniile favorite fiind: industria alimentară, metalurgie, comerț, transporturi, industria ușoară. Illustrativ e Steilmann, cu aproape 5.000 de angajați în România. Un domeniu care a luat amploare în ultimul timp este sectorul de componente pentru industria autovehicolelor, interesante fiind Krupp, care produce amortizoare și accuri pentru automobile, impreună cu COMPA Sibiu, și Lemrom, de la Codlea, care realizează piese pentru Mercedes. Un alt producător german important este firma Lisa Dräxlmeier care, la Pitești, produce cabluri pentru BMW, o investiție profitabilă.

Anul 1998 a adus cu sine prezența primelor bănci germane în România. Până acum, sectorul

bancar era total neglijat, dacă facem abstractie de Frankfurt Bukarest Bank, cu o participație germană de 5%, restul apartinând Bancorex. Anul acesta au apărut Commerzbank și Deutsche Bank. Probabil, în cea de-a doua jumătate a anului se va inaugura și filiala Dresdner Bank-Banque Nationale de Paris, o altă prezență importantă a unei bănci germane în România.

În ceea ce privește firmele românești, ele se află la început, dar fiind și puterea lor financiară. Această, precum și lipsa de experiență, le-au împiedicat să actioneze ca investitori în Germania. Cel mult sunt anumite firme care și-au creat acolo birouri de reprezentare sau de distribuție. Firmele românești sunt interesate să pătrundă pe piata germană dar domeniile rămîn deocamdată cele tradiționale – confecții, prelucrarea lemnului, mobilă, confecții metalice –, care nu au incorporat tehnologie înaltă și nu pot fi vîndute la un preț ridicat, care ar aduce beneficii mai mari firmelor românești.

Firmele românești mai au de învățat

Este Germania o țară reprezentativă, cel puțin în spațiul european, pentru tîrgurile industriale?

Nu numai în spațiul european și nu numai pentru tîrgurile industriale. Germania este centrul manifestărilor expoziționale pe plan mondial. În Germania există șase – chiar săpte, în ultimul timp, odată cu dezvoltarea Leipzigului – societăți tradiționale de tîrguri. Ele concurează atât în privința programului de tîrguri, cît și a spațiului expozițional. În dezvoltarea lor, unele societăți sunt ajutate de către guvernul federal, care, de pildă, a investit foarte mult pentru a reda tîrgurile din Leipzig importanță de odinioară. În Germania, o firmă străină care participă la un tîrg nu se întîlnește numai cu cumpărători și furnizori germani, ci și cu cei din toată lumea. Sunt anumite tîrguri care dețin poziții de lider mondial.

De ce sunt importante aceste tîrguri, a căror organizare presupune, totuși, costuri foarte ridicate?

Cu toate că trăim în epoca Internetului, unde contactul dintre cel interesat și produs poate avea loc virtual, tîrgul este locul unde ofertantul se întîlnește cu cumpărătorul, unde se vede direct produsul, unde pot avea loc discuții și se pot încheia chiar contracte. Mai ales contactul direct cu produsul este deosebit de important în dezvoltarea unor relații comerciale. Pentru a avea succes însă, nu te poți duce negrepătit la un tîrg, doar în dorința de a expune și fără a cunoaște în prealabil piața, concurenții, fără a ști cum să te prezinti. Același lucru este valabil și pentru vizitator, care trebuie să depășească cu mult nivelul unui simplu turist, în momentul în care este interesat de anumite produse. Se poate economisi timp (pentru corespondență, pentru vizite ș.a.m.d.) pentru că produsul este acolo și se poate ajunge, de multe ori, la perfectarea unui contract comercial. Societățile de tîrguri au și ele beneficii importante provenite din chiria spațiului, și mai ales din multitudinea de servicii pe care le oferă unui expozant, începînd cu publicitate, cataloge electronice, servicii de reclamă, de presă etc. Princoștiile de tîrguri pot oferi întreaga campanie publicitară pentru un anumit produs sau pentru un anumit expozant și sunt unele dintre cele mai profitabile din Germania. Să nu uităm efectele benefice asupra turismului în orașele respective.

Cum se prezintă firmele românești care participă la aceste tîrguri internaționale? Au ele o prezență suficientă de convingătoare?

Aceste firme au învățat foarte multe în ultimii ani, dar este loc pentru mai bine, mai ales cu privire la prezentarea produsului. Adesea, prospecțele expoziționale nu sunt suficiente de convingătoare, ori nu sunt în limba germană. Uneori, chiar persoanele care reprezintă o anumită societate la un tîrg nu sunt cunoscători de limbi străine. Alteori, standurile nu sunt amenajate convingător, produsele nu sunt expuse la vedere. Îmi aduc aminte de un astfel de exemplu, de la standul de la Hanovra, cu produse de electrotehnică.

Contactele nu au deci intotdeauna eficiență scontată.

Interviu realizat de Sandu Iordache

Berlin

Simbol al împărțirii Europei, timp de peste patru decenii, Berlinul a devenit după '89 simbolul reunificării, nu doar a Germaniei, ci și a Europei. Conflictele născute din procesul de adaptare a două mentalități diferite (conflictele care bîntuie fostele țări socialiste, de la București la Varșovia) au existat și mai există încă și în Berlin, unde esticei și vesticei trăiesc împreună.

Același rol de punct de confluенță a curenților din Estul și Vestul continentului – pe care căderea Zidului l-a redat Berlinului – îi revine, într-un alt plan, societății de târguri și expoziții Messe Berlin GmbH.

Creată în anii '20, într-o perioadă de renăscere economică a metropolei germane, societatea are ca principali actori landul Berlin și Camera Locală de Industrie și Comerț.

"Podul aerian" la 50 de ani

Ediția din acest an a expoziției internaționale de aviație și aeronaumatică – ILA '98 – a fost organizată sub semnul aniversării a 50 de ani de la realizarea, în 1948, a „podului aerian“ (*Luftrücke*), care a legat Berlinul vestic de lumea occidentală. Între 26 iunie 1948 și 30 septembrie 1949, Aliații au reușit să înfrângă blocada instituită de Uniunea Sovietică împotriva Berlinului de Vest. Prin cele aproape 300.000 de zboruri, aviația americană, britanică și franceză au livrat vest-berlinezilor nu numai alimente și medicamente, dar chiar și toate materialele necesare construirii unei centrale electrice. Tema transportului aerian de mărfuri, tot mai importantă prin deseile intervenții coordonate ale comunității internaționale în anumite zone de conflict din întreaga lume, a constituit între 18 și 24 mai unul din subiectele centrale ale expoziției din Berlin. O premieră la ILA '98 a fost organizarea conferinței internaționale „World Transport Meeting“, în cadrul căreia au fost prezentate cele mai noi realizări din domeniul transportului aerian și al logisticii. Ambiția organizatorilor ca ILA să se desfășoare din trei în trei ani, în acord cu celelalte două târguri aeronautice internaționale (Le Bourget, în apropierea Parisului, și Farnborough, lîngă Londra), nu pare departe de realizare după succesul ediției din această primăvară (600 de firme expozițante din 30 de țări, printre care toate marile companii americane de profil). Un rol în creșterea atracției Berlinului ca centru expozițional revine apropierii de tinerile piețe est-europene. De altfel, la Berlin-Brandenburg a fost organizată în 1928 cea mai veche expoziție aerospațială din lume. ILA se desfășoară

în prezent – din doi în doi ani – în partea de sud a aeroportului *Schönefeld* din Berlin.

Spațiul expozițional obișnuit – străjuit de *Turnul radio* (*Funkturm*) și de *Centrul de congrese și conferințe* (ICC) – a aparținut pînă în 1989 Berlinului de Vest. Cu toate acestea, Messe Berlin este societatea germană de târguri și expoziții dispusă în cea mai mare măsură să susțină moral și material prezența firmelor est-europene la manifestările sale.

Târg de turism

În anii '20, Berlinul atragea mii de vizitatori la *Funkausstellung*, Săptămîna Internațională Verde și *Salonul Auto*. În ultimul deceniu locul de „vedetă“ l-a ocupat *Bursa Internațională de Turism* (ITB). În fiecare an, la începutul lunii martie, Berlinul adună laolaltă organizații naționale și regionale de turism, birouri de voiaj, autorități din domeniul transportului, agenți hotelieri, societăți de asigurare, firme specializate în sisteme de comunicație și informare, edituri, asociații turistice internaționale. Pavilioanele naționale caută să reconstituie acele caracteristici naturale care dau personalitate fizică tării. Din cei peste 6.500 de expozițanți, 5.000 vin din străinătate.

Expoziție-simbol pentru agricultura europeană

Dacă ITB este un spectacol, atunci Săptămîna Internațională Verde este un adevărat festival. La jumătatea lunii ianuarie, în capitala Germaniei sunt invitați miniștrii europeni ai agriculturii, președintii de patronate sau alte organizații naționale și internaționale din agricultură și industria agro-alimentară. De-a lungul unei săptămîni întregi, la târg se cintă, se măincă, se bea, într-o bună-dispoziție generală. Cei 1.600 de expozițanți din 56 de țări prezintă aici specificul național, pentru că nu există standuri individuale, ci doar standuri naționale sau evenimente organizate pe grupe de producție. Taverne, berării, mustării tradiționale – o călătorie culinară prin întreaga lume. Săptămîna Internațională Verde este însă și un prilej pentru afirmarea tendințelor mondiale din agricultură, o piață de testare pentru industria agro-alimentară. Sunt prezentate tehnologii și proceduri moderne de cultivare a plantelor, precum și cunoștințe practice și științifice de zootehnie, ceea ce contribuie la transferul de tehnologie și la cooperarea între țări.

nologie și la cooperarea dintre Europa Occidentală și țările în curs de dezvoltare. Numărul vizitatorilor s-a apropiat de 500.000 în ianuarie 1998, la aniversarea a 72 de ani de la lansarea acestei expoziții-simbol pentru agricultura europeană.

Târg internațional de construcții

În luna februarie a anilor pari, are loc BAUTEC, târgul internațional de construcții. În 1998, BAUTEC a fost cea mai importantă manifestare de gen din Germania (1.551 de firme din 37 de țări). Cu toate cum sunt construcția de locuințe și construcții cu costuri reduse, BAUTEC a atins punctele sensibile ale acestei ramuri industriale. Pe întreaga durată a târgului, organizațiile patronale și profesionale adună specialiști la o serie de conferințe și congrese. În afara vizitatorilor de specialitate, standurile sunt vizitate și de publicul interesat de construcții și modernizări. BAUTEC-ul se dezvoltă într-o conjunctură favorabilă, marcată de evoluția pozitivă a construcțiilor de suprafață, dintre care ponderea principală o detin construcțiile de locuințe. În noile landuri federale și în țările din Europa Centrală și de Est, eforturile se îndreaptă nu numai către noile construcții, ci și spre asanarea clădirilor vechi.

Târg de produse electronice

Unul dintre cele mai vechi târguri de la Berlin, *Internationale Funkausstellung* (IFA), îi adună la sfîrșitul verii, în anii impari, pe toți marii fabricanți de produse electronice de consum. Este cea mai importantă expoziție din lume pentru produsele audio, HI-FI, video, camere video, televizoare, tehnică fotografică multimedia și electronică, antene, instalații de receptiune prin satelit, tehnică de transmisie și de studio, sisteme de comunicații mobile. Partenerii obisnuiți ai industriei produselor electronice de consum – posturile publice sau private de radio și televiziune – utilizează această manifestare pentru a-și informa clienții, spectatorii și auditoriul în legătură cu temele, programele și condițiile tehnice ale activității lor. Expoziția este completată de congrese și

Porta Brandenburg: liberă trecere

conferințe desfășurate sub deviza „Dialogul internațional al mijloacelor de comunicare Berlin“.

Salonul Auto

Ultimul „veteran“ al societății Messe Berlin este *Salonul Auto*. Din doi în doi ani, are loc *Expoziția Auto Berlin* (AAA), târg cu participare internațională, orientat către piața națională și țările est-europene. Scopul principal al manifestării constă în crearea unei platforme eficiente de prezentare pentru producătorii de automobile și motociclete și pentru firmele din ramuri asociate industriei auto. AAA creează cadrul pentru o expunere efectivă, însoțită de prezentări, expuneri speciale pentru public, probe de indemnare, simpozioane.

Noi târguri: Fruit Logistica și Inno Trans

După 1989, târgul s-a extins. Suprafața de expunere va ajunge în 1999 la 160.000 mp. Dezvoltare nu înseamnă doar extindere, ci și apariția a numeroase târguri noi, măsură a inventivității și creațivității celor de la Messe Berlin. Dintre „copiii ambicioși“ neprim la doi: *Fruit Logistica* și *Inno Trans*.

Târg internațional destinat transportului pe căi ferate – *INNO Trans* se va desfășura în octombrie 1998 simultan cu *Eurailspeed*, conferință și expoziție internațională pentru trenurile de mare viteză. Cele 300 companii internaționale care și-au anunțat participarea vor determina dublarea suprafeței de expunere față de ediția precedentă din 1996.

În fiecare an, la mijlocul lunii ianuarie, are loc în paralel cu Săptămîna Internațională Verde un târg numai pentru specialiști, *Fruit Logistica*, care vizează producția, transportul și desfacerea fructelor și legumelor. Ediția din 1998 a surprins prin interesul manifestat de marile nume din această ramură a agriculturii. *Fruit Logistica* cîștigă de la an la an poziția de lider pentru branșa legumelor și fructelor. În premieră la ediția din 1998, la *Fruit Logistica* a existat un Centru al vizitatorului din Europa Centrală și de Est, care a oferit producătorilor din fostele state socialiste oportunitatea de a se prezenta. Messe Berlin asigură – dacă nu un „pod aerian“ – cel puțin o rampă de lansare pentru întreprinderile eliberate de „embargoul“ economiei sociale.

Târgul din Berlin în expansiune

Pagină realizată de
DANA COBZARENCO

Frankfurt

În ciuda numărului relativ redus de locuitori (aproximativ 650.000), orașul Frankfurt pe Main joacă rolul unei metropole europene a finanțelor și comerțului. Aici își au sediul Banca Centrală Europeană, Bundesbank, Bursa de valori (a patra ca mărime din lume), precum și peste 400 de instituții financiare.

Orașul Frankfurt este una dintre cele mai mari zone expoziționale din lume. Aici au loc 13 din cele mai importante târguri din lume din domeniul bunurilor de consum, textilelor și serviciilor.

Messe Frankfurt

Prin cei peste 44.000 de expoziții și 2,7 milioane de vizitatori, Societatea de Târguri și Expoziții de la Frankfurt (Messe Frankfurt) este unul dintr-un putinii „global players” (forțe internaționale) din domeniul târgurilor și al expozițiilor pe plan mondial.

O caracteristică a manifestărilor organizate de societatea Messe Frankfurt este gradul înalt de deschidere internațională a celor 19 târguri. Indicator al capacitatii de penetrare a pieței, el oferă firmelor specializate în achiziții condițiile ideale pentru activitatea de marketing într-o economie mondială globalizată.

Conceptul de târguri mondiale dezvoltat de societatea Messe Frankfurt asigură expoziților prezența în regiuni-cheie din Europa, Asia, America de Nord și Europa de Est.

Și în anii următori, societatea Messe Frankfurt își va consolida prezența pe piață prin investiții masive, pe următoarele coordinate:

- 1. Investiții în piețe și produse:
 - internaționalizarea în continuare a târgurilor de la Frankfurt și extinderea rețelei de târguri în străinătate;
 - introducerea unor noi domenii, ca, de exemplu, afacerile cu mediu digitală;
 - extinderea activităților în străinătate. În acest scop, Messe Frankfurt a achiziționat 50% din societățile grupului de firme de târguri Guazelli din Brazilia și a înființat o filială în São Paulo, ca bază de plecare pentru dezvoltarea activității de târguri pe piața Americii Latine. O altă filială va fi înființată în India la mijlocul anului 1998. În anul 1998 vor fi organizate 22 de târguri în străinătate, dintre care trei pentru prima oară.

2. Investiții în infrastructură

- incorporarea terenului de 14 hectare din vecinătatea târgului, care va deveni disponibil în 1998 prin dezafectarea unor linii ferate pentru transportul de marfă în zona expozițională. Pavilionele cu un singur nivel le vor înlocui parțial pe cele deja existente, pe mai multe niveluri;

- racordarea la rețea de trenuri de oraș, de me-

tru, precum și extinderea zonei de parcare. Prin includerea României, la sfîrșitul lui 1996, în rețea de reprezentare externă, societatea Messe Frankfurt a dovedit încă o dată intensificarea angajamentului său în spațiul est-european.

Zona expozițională de la Frankfurt este nucleul și centrul de înaltă performanță al marketingului modern. În acest centru cu poziție de lider în comerț și servicii europene se scrie istoria de peste 750 de ani a târgurilor. Din „piață fluctuantă pentru mărfurile lumii”, Frankfurt a devenit azi o placă turnantă a schimbului de mărfuri la nivel mondial, iar de la înălțarea restricțiilor politice din Europa de Est devine în tot mai mare măsură o placă turnantă în comerțul dintre Vestul și Estul Europei. Târgurile internaționale specializate de la Frankfurt sunt utilizate tot mai intens de către țările est-europene ca o tramblină pentru comerțul cu Europa și întreaga lume. Din 1990, numărul expoziților și al vizitatorilor din Est s-a triplat (500 de firme și 14.000 vizitatori).

Firmele românești utilizează din ce în ce mai mult instrumentul clasic de marketing „târgurile internaționale specializate”. Prin multitudinea ramurilor economice și internaționalitatea manifestărilor, societatea Messe Frankfurt oferă firmelor românești o platformă de marketing ideală. Firmele românești sunt prezente la aproape toate târgurile specializate din Frankfurt, fie că este vorba de bunuri de consum sau de textile, fie de târguri tehnice de primă importanță. În fiecare an, târgurile de la Frankfurt sunt vizitate de peste 400 de specialiști români, cărora li se adaugă în medie 30 de expoziții pe an. Firmele care expun la Frankfurt au ocazia de a se întîlni nu numai cu cumpărători din Germania (cea mai mare piață a Europei), ci și cu cumpărători din întreaga lume. Afacerile se încheie nu numai cu firme germane, ci și cu firme străine prezente, ceea ce dă un impuls puternic afacerilor cu țările terțe.

Peste 60% dintr-expozanți la societatea Messe Frankfurt vin din străinătate. Fiecare a treia firmă care expune în Germania o face la Frankfurt, astfel că nicăieri în Europa nu există o astfel de transparentă a pieței. Internaționalitatea este inclusă în politica societății Messe Frankfurt și străbate ca un fir roșu întreaga ei activitate.

Societatea de Târguri și Expoziții de la Frankfurt își intensifică activitatea de marketing și în afara Germaniei, alocând peste 70% din cheltuielile de marketing atragerii de noi clienți din străinătate.

Ca unul dintre puținii „global players” pe plan internațional, societatea Messe Frankfurt organizează târguri și expoziții în întreaga lume. Aproximativ 50 de manifestări anuale au loc în Asia, America de Nord și de Sud, precum și în Europa de Est. Peste 7.000 de expoziții și 650.000 de vizitatori au utilizat târgurile organizate de societatea Messe Frankfurt în străinătate în realizarea obiectivelor lor de marketing. De remarcat este multitudinea unor prime contacte cu firme din regiunile respective, care n-ar fi fost posibile la târgurile care au loc în Germania. Messe Frankfurt are sprijinul unei rețele de peste 60 de reprezentanțe în mai mult de 100 de țări ale lumii, precum și al filialelor din Tokio, Singapore, Hong Kong, Atlanta și São Paulo.

Târguri de referință

La Frankfurt se desfășoară 13 dintre cele mai mari târguri din lume, specializate în bunuri de consum sau în produse tehnice:

PREMIERE, cu trei secțiuni: **Beauty World**, **Christmas World**, **Paper World**

AMBIENTE, cu trei mari diviziuni: **Tavola & Cucina**, **Domus & Lumină**, **Cadouri**

TENDENCE, împărțit în **Domus & Lumină**, **Cadouri**, **Decorarea mesei și Bucătăria**

Numele la aceste trei târguri, cele mai mari din lume în domeniul bunurilor de consum, 13.000 de firme își prezintă anual ofertă. Aproape 300.000 de comercianți din întreaga lume utilizează aceste trei târguri pentru nevoieștiile lor de import.

În domeniul textil, **HEIMTEXTIL**, **TECHTEXTIL** și **INTERSTOFF** sunt manifestările vedetă.

Repere istorice

Secolul al XI-lea Apariția, după toate probabilitățile, a târgului de toamnă, cunoscut ca târg al recoltiei

1330–1400 Perioadă de înflorire a târgului de la Frankfurt sub domnia regilor Ludwig al Bavariei și Carol al IV-lea; comerțul este dominat de produsele mesteșugărești

1500 Frankfurt începe să se confrunte cu concurența orașului Leipzig, accentuată de expansiunea relațiilor economice cu Estul

1560–1630 O a doua perioadă de înflorire, partă datorată și veniri negustorilor și refugiaților pe motive religioase din Olanda

1836–1866 Frankfurt își pierde din importanță ca zonă expozițională internațională, dar își întărește poziția de centru bursier și bancar

Portalul central al Târgului

HEIMTEXTIL este cea mai mare piață internațională a nouătăților privind textilele pentru locuință și amenajarea locuinței (2.700 de expoziții cu 67.000 de cumpărători specializați).

TECHTEXTIL este târgul cu poziție de lider pentru ofertanți și utilizatorii de materiale textile tehnice, materiale dublate cu textile și pentru confecții din textile tehnice.

INTERSTOFF, specializat în materiale pentru îmbărcăminte, prezintă țesături din lână și bumbac, căptușeli și piele, mătase, viscoză, fire și fibre, diverse accesorii.

Dintre târgurile tehnice se remarcă ISH (instalații sanitare și de încălzire, echipamente pentru climatizare), IFFA (tehnologia prelucrării cărnii, inclusiv ambalarea, transportul și depozitarea), AUTOMECHANIKA (datoră atelierelor auto și a benzinișorilor, piese auto și accesorii, bucurindu-se de prezența a 3.500 de expoziții și 150.000 de vizitatori de specialitate).

MUSIKMESSE/PROLIGHT + SOUND este un târg internațional specializat în instrumente muzicale și parti, echipamente de sunet și lumină, fiind cea mai mare manifestare de gen din lume. În afară de funcțiile clasice de bursă de informații și târg de plasare a comenziilor, manifestarea este și un eveniment cultural de primă mărime. În fiecare an târgul este locul de întâlnire pentru 1.700 de expoziții și peste 96.000 de vizitatori.

Pe lista manifestărilor proprii organizate de Societatea de Târguri și Expoziții de la Frankfurt se adaugă **Infobase** (specializat în tehnologia informațiilor și a comunicărilor), **Marketing Services** (specializat în publicitate și marketing) și **Art Frankfurt** (târgul de artă).

Societatea Messe Frankfurt este și gazda unor manifestări care în mod tradițional au loc în această zonă, care ocupă un loc privilegiat în politică firmei. Astfel sănătățile **Târgul de carte**, **Achema** (chimie) și **Salonul Auto**.

Aceste trei manifestări sunt organizate de asociații industriale și comerciale, iar faptul că organizatorii au prilejul pe termen lung contracte cu societatea Messe Frankfurt, în ciuda existenței unor oferte avantajoase din alte zone, vorbește de la sine despre preștițiile zonei expoziționale Frankfurt.

Pagina realizată de PAVEL PARASCHIV

1907 Înființarea Societății de târguri și expoziții Messe Frankfurt

1914–1918 Activitatea târgului începează în timpul războiului

1919 Reorganizarea târgului de la Frankfurt ca târg de mostre

1929–1949 Târgurile își începează activitatea din cauza marii crize economice

1946 La începutul lunii iulie încep lucrările de reconstrucție a zonei expoziționale, distruse de război în proporție de 95%

1949 Asociația germană a librărilor organizează prima ediție a Târgului de carte

1959 Interstoff este primul târg specializat care se desprinde din Târgul Internațional Frankfurt

1980 Messe Frankfurt lansează o nouă strategie de consolidare a poziției pe piața internațională

Turnul Târgului – a două clădire ca înălțime din Europa (256.5 m)

Hanovra

De ce Hanovra?

Nu întâmplător, Hanovra a fost aleasă pentru a găzdui la întreținerea milenilor expoziția mondială EXPO 2000. Capitala landului Saxonia Inferioară este orașul celor mai mari târguri din lume: târgul industrial Hannover Messe și CeBIT. În Saxonia Inferioară se întâlnesc mari drumuri între Nord și Sud, între Est și Vest. Cu toate acestea, Societatea de Tîrguri și Expoziții din Hanovra (Deutsche Messe AG) este relativ tinără. Povestea celei mai mari companii de profil din lume a început în 1947 cu decizia aliaților de a înființa primul mare târg de export din Germania postbelică la Hanovra. Data nașterii: 16 august 1947. Într-o zi de sărbătoare, Deutsche Messe a fost înscrisă în registrul comerțului. Două zile mai tîrziu, începea deja Export Messe 1947 Hanovra. În numai 99 de zile, expoziția s-a născut parț din pămînt. Hale industriale distruse sau condamnate la demolare au fost reconstruite în acest scop. După ani de privații generale și o acută lipsă de bunuri de consum, publicul a năvălit în masă. În 21 de zile

afaceri a fost de 480 de milioane DM, iar profitul net a ajuns la 30 de milioane DM. Hanovra, oraș cu numai 500.000 de locuitori, a primit anul trecut 2,5 milioane de vizitatori. Numărul firmelor expozante a fost de 28.100, dintre care peste 10.000 din străinătate.

La Hanovra, sunt două vedete: târgul industrial Hannover Messe și CeBIT, „copilul teribil”, târgul de informatică și telecomunicații. Succesul companiei Deutsche Messe AG se bazează în primul rînd pe extinderea lor continuă. La Hanovra Messe au expus în aprilie 1998 peste 7.500 de firme pe o suprafață de 315.000 mp. Numărul vizitatorilor a fost de 320.000. Prin testarea din timp a pieței, s-a ajuns la crearea unui nou rînd de expoziții internaționale. Născut în ultimul deceniu, CeBIT rivalizează îndeaproape cu târgul industrial (7.200 de expozanți și 670.000 de vizitatori). Numărul de vizitatori îl califică drept cel mai mare târg pe plan internațional.

Hanovra mai găzduiește și alte târguri, devinute manifestări expoziționale pilot pentru fiecare branșă: așa este DOMOTEX, expoziția internațională de covoare, mochete și pardoseli (1.050 de expozanți și 36.000 de vizitatori de specialitate, în 1997). De asemenea, cel mai important târg internațional pentru spătiale și tratament ambulatoriu, Interhospital/Interfab.

Agenda 1998

Ianuarie – DOMOTEX. Faptul că târgul destinat producătorilor de covoare, mochete și pardoseli reprezintă pentru majoritatea firmelor unica manifestare de importanță internațională este în deplin acord cu înaltul grad de deschidere internațională a târgului. Toate țările mari exportatoare-

CIM/ADE, software, servicii și consultanță, telecomunicații, birotică, servicii bancare, sisteme de siguranță și cartele magnetice, precum și cercetare și transfer de tehnologie.

Aprilie – Hannover Messe – Târgul industrial din Hanovra, cunoscut ca „târgul târgurilor”. Sub același acoperiș se desfășoară mai multe manifestări dintre care unele anuale, iar altel din doi în doi ani: Logistica și optimizarea fluxului de materiale – CeMAT, Robotica și automatizări, Energie și protecția mediului, Prelucrarea suprafeteelor

cole care se desfășoară în luna noiembrie în anii impari, și Euro-Tier, târgul cresătorilor de animale, organizat tot în luna noiembrie, dar în anii pari.

Divizia Hannover Fairs Internationals (HFI) organizează târguri în Thailanda, Malaezia, Vietnam, China și Turcia. Domeniile sunt bineînțele cele care tradițional sunt legate de Hanovra. Manifestări ca MEDITECH (Shanghai, septembrie), METAL WORKING CHINA (Shanghai, octombrie) sau POWER TECH (Hà Nói, decembrie) oferă șanse firmelor produc-

Vedere de arisambu a târgului

și Tehnologia construcțiilor sunt organizate în anii pari. Lor li se adaugă an de an domeniile Subfurnizori, Iluminat, Tehnologia de fabricație pentru electro-tehnică și electronică și Cercetare și tehnologie. Cu cei 7.000 de expozanți din aproape 70 de țări, Hannover Messe își poate revendica fără probleme locul de cel mai mare târg industrial din lume.

Mai – Ligna Hannover – Târgul internațional pentru prelucrarea lemnului organizat din doi în doi ani, în anii impari. Oferta cuprinde mașini și utilaje folosite în prelucrarea lemnului, în industria mobilei, și 1.800 firme din 43 de țări.

Mai – Interhospital – Interhospital/Interfab se va desfășura anual începînd din acest an, marcat însă de o conjunctură prea puțin favorabilă, ca urmare a diminuării investițiilor în sectorul sanitar.

August – CeBIT HOME ELECTRONICS – Expoziție internațională de computere și produse electronice pentru publicul larg. Născut în 1996 ca „odrăslă” a CeBIT-ului, acest târg a avut o premieră de succes urmând a se desfășura din doi în doi ani. Anul acesta, de-a lungul a cinci zile, comercianții, utilizatorii SOHO (Small Office/Home Office), dar și vizitatorii obișnuiti se vor pune la curent cu tot ce este nou în tehnologiile digitale, aplicațiile pentru timp liber, cămin și profesie, ca și cu ultimele tendințe existente pe piața multimedia.

Calitatea deosebită a târgurilor din Hanovra a determinat altă două branșă să își mute locul de desfășurare a târgurilor lor principale aici: IAA – Expoziție de autovehicule utilitare organizată în premieră la Hanovra în mai 1992. În octombrie a urmat EuroBLECH, târg pentru tehnologia prelucrării metalelor. De atunci desfășurarea celor două târguri în anii pari la Hanovra a fost ferm stabilită, primul în septembrie, cel de-al doilea în octombrie.

Hanovra a cîștigat și alte două târguri de referință pentru agricultură: Agritechnica, târg de mașini agricole care se desfășoară în luna noiembrie în anii impari, și Euro-Tier, târgul cresătorilor de animale, organizat tot în luna noiembrie, dar în anii pari.

cătoare de echipamente medical, din industria de prelucrare a metalelor sau din industria energetică, să-și vină produsele pe piața asiatică.

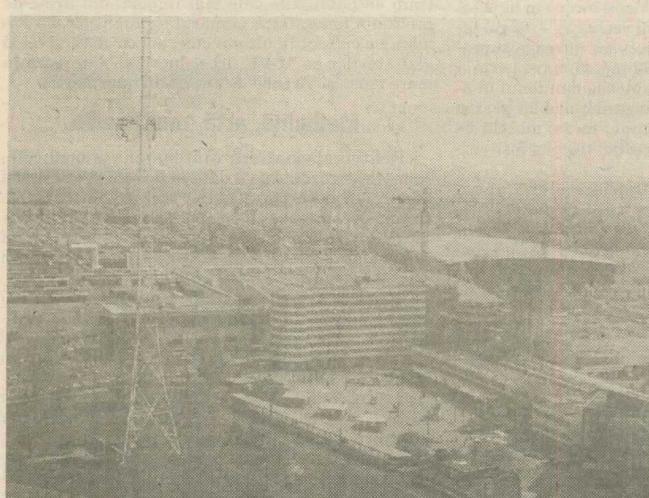
De interes deosebit pentru firmele românești ar putea fi însă două târguri organizate la Istanbul, oraș ales atât pentru poziția de placă turnantă pentru spațiul Mării Negre, Orientul Apropiat, Oriental Mijlociu, Nordul Africii și țările din fostă Uniunea Sovietică, cât și pentru creșterea economică de peste 10%. Târgul industrial AEF Istanbul, în paralel cu expoziția de automobile și AEF AUTOMOTIVE, vor avea loc simultan între 10 și 13 iunie 1999.

Expo 2000: 1 iunie–31 octombrie 2000

Performanțele atinse de specialiștii de la Deutsche Messe au făcut ca alegerile pentru ultima expoziție mondială a acestui mileniu să se opreasă asupra Hanovrei. De la o zi la alta sînt ridicate pavilioane noi, altel sunt complet transformate, astfel incit viitorul nu pare nicăieri mai acasă decit la Hanovra. O pasarelă suspendată, din sticla, cu două benzi rulante pietonale, leagă expoziția de gară ICE Hannover Messe/Laatzen pe o lungime de sute de metri. Pavilioane din sticla cu acoperiș rabatabil, parcări supratajate, se încadrează perfect în peisajul târgului. Bâncile așezate lingă fintini arteziene, terasele fanteziste ale celor peste 40 de localuri din interiorul târgului vor oferi vizitatorilor lui EXPO 2000 atmosferă potrivită mediului propuse de târg: „Omul, Natura și Tehnica”.

Motto-ul ales este destinat să trezească reflectii cu privire la dilema omului ajuns la sfîrșitul mileniului doi, care trebuie să găsească un compromis între salvarea naturii și dezvoltarea în continuare a tehnicii.

Pagină realizată de
DANA COBZARENCO

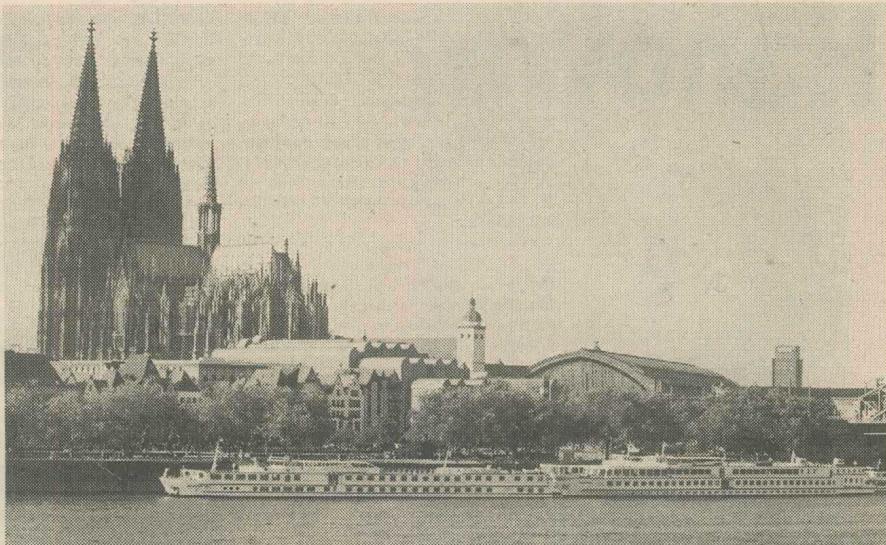
Deutsche Messe

numărul vizitatorilor a ajuns la 736.000. Contracte de export în valoare de peste 30 milioane dolari. De atunci, istoria târgurilor din Hanovra s-a contopit cu istoria renașterii Germaniei. În 1997, al 50-lea an de existență, Deutsche Messe AG a înregistrat cel mai bun rezultat financiar din istoria sa. Cifra de

re participă cu numeroase societăți de profil la DOMOTEX – Belgia, Marea Britanie și SUA ocupă primele trei locuri. În ultimii ani, DOMOTEX a devenit mai atrăgător prin organizarea de expoziții cu tematică cum ar fi Trend Hotel, Domovision, Orient Performance sau Atelier Domotex.

Martie – CeBIT. Întîlnire la vîrf a industriei internaționale IT, informatică și telecomunicații, cu ofertă din informatică, network computing,

Köln

Veche colonie romană, Köln își începe existența în anul 50 d.Hr., fiind botezat de împăratul Claudius *Colonia Claudia Ara Agrippinensis*, după numele ficei sale. Cu timpul, el a devenit un important punct comercial și politic din nord-vestul Europei. În toată această dezvoltare, negustorii au jucat un rol preponderent datorită căii fluviale Rin-Dunăre. În dreptul de control pe care locuitorii l-au avut de-a lungul secolelor asupra mărfurilor care tranzitau în tunul își are începutul *Tîrgul de la Köln* (KölnMesse), cel de-al patrulea ca mărime în lume, amintind de celebrul „bilc” de la începutul sec. al XI-lea la care se strîngneau negustorii orașului pentru a-și prezenta mărfurile.

Două sute de ani mai tîrziu, aproape, în același timp cu înălțarea Domului – simbolul orașului și emblema KölnMesse –, Carol al IV-lea acordă locuitorilor Coloniei/Köln dreptul de a organiza de două ori pe an „un tîrg” în locul celebrului „bilc”. Sistemul întîlnirilor biaunale a continuat pînă în anul 1848, cînd ia naștere, la inițiativa celor mai de seamă negustori și bancheri ai orașului, „Comitetul celui mai mare tîrg de pe malurile Rinului”, căruia i se acordă dreptul de a organiza, pe locul de astăzi al Grădinii Botanice, tîrguri și manifestări expoziționale. Orașul a crescut în importanță și în celebritate.

KölnMesse

Inițiativa primarului Konrad Adenauer de a construi un spațiu expozițional propriu tîrgului, în anul 1920, se concretizează în semnarea, doi ani mai tîrziu, a tratatului de înființare a Societății de Tîrguri și Expoziții, KölnMesse, care acoperă 33.000 mp suprafață expozițională. Războiul intrerupe, în anul 1942, intensa activitate a Societății de Tîrguri, care lăsa totuși în urmă 114 manifestări expoziționale la care luaseră parte, pînă în acel an, 79.000 de expozați și 11,3 milioane vizitatori. După război, 85% din spațiu expozițional era distrus.

Reconstruirea s-a făcut cu greu și a necesitat ani lungi de muncă și milioane de mărci germane pen-

tru ca societatea KölnMesse să ajungă astăzi între primele patru, la nivel mondial. 1947 reprezintă anul celei de a doua nașteri, odată cu amenajarea a 10.000 mp pentru organizarea primului tîrg de după război.

La sfîrșit de mileniu, KölnMesse este o societate particulară, independentă. Suprafața expozițională KölnMesse se află în mijlocul orașului și acoperă 275.000 mp. Legăturile directe cu aeroploul Köln/Bonn și cu autostrăzile internaționale facilitează accesul expozaților și al vizitatorilor. Vizitorul de astăzi pătrunde într-un mic oraș care, pe lîngă pavilioane și hale, deține un sistem propriu de control, autobuze, semne de circulație, locuri de parcare, săli de congrese și conferințe. Societatea KölnMesse numără astăzi 450 de angajați și are reprezentanțe în peste 80 de țări.

KölnMesse este un important punct de întîlnire pentru mai multe de 25 de brașe și ramuri economice. Tîrgurile de specialitate cu caracter internațional adună în total 38.500 de expozați din peste 120 de țări și 2,1 milioane vizitatori din 176 de țări.

Mobilă și dulciuri

Viața micului „oraș” KölnMesse începe în luna Ianuarie a fiecărui an cu cel mai vechi tîrg – Tîrgul Internațional de Mobilă – care acoperă întreaga suprafață expozițională de 275.000 mp. O mare parte a celor care expun la Tîrgul de Mobilă dă tonul în acest domeniu: mobilă de avangardă, mobilă pentru camera de zi, dormitor, scaune, mese, mobilă de baie și bucătărie. La ultima ediție, tîrgul a fost vizitat de 150.000 specialiști.

Tîrgul Internațional de Dulciuri adună anual 1.400 de expozați, printre care firme precum Nestle, Cadbury, Ferrero, Stiromol, Kraft Jacobs Suchard. Pentru prima oară România a fost prezentă în 1998. Cei aproape 30.000 de vizitatori de specialitate din întreaga lume au avut o ofertă variată: produse de ciocolată, de patiserie, produse zaharoase, inghetate sau creme. Au fost organizate zilnic și seminarii și congrese ale asociațiilor de specialitate din Germania, în Centrele de Conferință ale KölnMesse. Cu un spectru mai larg, ANUGA – cel mai mare tîrg de produse alimentare din lume – atrage atenția firmelor românești prin diversitatea produselor expuse: produse lactate, din carne, produse de patiserie, fructe, legume, băuturi alcoolice sau răcoritoare.

Givenchy și Versace la Köln

„Orașul Modei Bărbătești”, așa cum a fost numit în anul 1968, Köln se află astăzi înaintea Florenței sau a Parisului ca număr de expozați și case de modă europene participante la Tîrgul de Modă Bărbătească din februarie, cel mai mediatizat dintre cele organizate de către societatea KölnMesse. Orașul devine pentru cîteva zile o capitală a modei internaționale. Organizat de două ori pe an, tîrgul acoperă 180.000 mp ca suprafață și 3.200 de expozați la edițiile de primăvară și toamnă. Kenzo, Lacroix, Calvin Klein, Cerruti, Ungaro, Givenchy, Versace sau Ralph Lauren sunt doar cîteva nume care

expun și organizează prezentări de modă la acest tîrg. De douăzeci de ani, renumiți designeri din întreaga lume organizează talk-show-uri și concursuri pentru mai tineri colegi de breaslă, ziaristi sau vizitatori interesați care pot lua astfel pulsul modei masculine direct de la fața locului. În metropola de pe Rin sînt acoperite cu ocazia acestui tîrg toate segmentele modei bărbătești – costume de zi, speciale, sacouri, jachete, paltoane, cămăși, pulovere, pantofi și accesorii. Firmele românești de profil au intrat și ele în sistemul concurențial necesar odată cu ultima ediție din februarie a.c. la care au luat parte 15 firme renomate pe plan național.

Unelte și aparatură electro-casnică

Domotecnica are loc o dată la doi ani și este cea mai importantă platformă pentru producătorii, exportatorii și importatorii de aparatură electrocasnică și instalații sanitare. Cifrele sunt impresionante, dacă ținem cont de numărul de expozați din întreaga lume care nu a coborât la nici o ediție sub 1.800. 210.000 mp reprezintă suprafața inchiriată anual pentru desfășurarea acestui tîrg.

Tîrgul de Unelte și Sisteme de Securitate reunește timp de patru zile cele mai importante firme de profil din lume. Dacă numărul expozaților din România a crescut în ultimii cinci ani cu 154% și cel al vizitatorilor cu 184%, acest lucru se datorează în mare măsură Tîrgului de Unelte din luna martie.

Medicină, artă, multimedia

Pentru specialiștii din domeniile medicale, KölnMesse găzduiește o dată la doi ani tîrgul Dental Show și în fiecare an Optica. Fiecare dintr-o tîrguri organizează în colaborare cu asociațiile medicale internaționale de profil congrese și seminarii la care sunt prezentate ultimele descoperiri din aceste domenii.

Tîrgul de Artă și Antichități de la sfîrșitul lunii mai oferă o adeverărată întoarcere în timp. Motto-ul acestor manifestări care seamănă mai degrabă cu un muzeu este „calitate in loc de cantitate”. Simbul pentru frumos și simțul afacerii se îmbină într-un mod fecerit, în egală măsură pentru iubitorul de artă, dar și pentru omul de afaceri venit dintr-un colț îndepărtat al lumii să tranzacționeze o pictură celebră.

La sfîrșit de mileniu, comunicarea își găsește corespondentul la KölnMesse în tîrgul pentru comunicare, media și sisteme informaționale MEDIAVISION. Posturi de televiziune, firme de consultanță și broadcasting, agenții de publicitate transformă expoziția într-un adeverat show informațional.

Cu siguranță că noua structură și mărimea a Societății KölnMesse nu mai are în comun cu vechiul „bilc” din anul 1056 decît caracterul concurențial. Pentru a-și păstra poziția de lider în cele 25 de brașe economice, conducerea KölnMesse a anunțat costurile noii investiții – 93 milioane de mărci germane – care constă în extinderea suprafetei expoziționale cu 11.000 mp pînă la sfîrșitul anului 1999. Pentru trecerea în nouă mileniu, vechea colonie română a început deja pregătirile.

Pagină realizată de ROBERTA MOLDOVEANU

Turnul istoric al Tîrgului din Köln

München

sugarilor – IHM –, cea mai mare manifestare de acest gen din lume.

Tîrguri „high-tech”

Al doilea grup de tîrguri de la München este specializat în electronică – de la produse electronice pînă la componente și subansamble, sisteme complete de computere și aplicațiile lor în comunicații, cercetări și știință, precum analize biochimice și tehnologie laser. Centrul expozițional internațional pentru electronică nu se află în SUA sau în Japonia, ci la München, oraș care găzduiește următoarele tîrguri:

PRODUCTRONICA – produse electronice;

ELECTRONICA – componente și subansamble electronice;

SYSTEMS – sisteme de computere și aplicațiile lor;

LASER – tehnologii care imprimă tendințe în domeniul ca prelucrări cu echipamente laser, medicină și transmisie de date prin fibră optică;

ANALYTICA – aparatură medicală de laborator și diagnosticare.

Tîrgurile de la München specializate în electronică adună la un loc, la intervale regulate, mai mult de 400.000 de vizitatori din 70 de țări și 6.000 de expozițanți din 30 de țări.

De la bunuri de consum la tehnica de film

Tîrgurile pentru bunuri de consum includ cel mai mare tîrg internațional de articole sportive – **ISPO** – care se desfășoară de două ori pe an (primăvara și toamna) și este cea mai mare piață a modei și echipamentelor sportive, concentrându-se asupra sporturilor de vară și iarnă.

La München, **Centrul de Sport și Modă** s-a aflat de la 1 ianuarie 1993 la dispoziția partenerilor de afaceri din domeniul modei și echipamentelor sportive. Ca instrument de vinzare independent, în plus față de ISPO, **Centrul** asigură comercianților un loc de întîlnire pentru comenzi pe întregul parcurs al anului.

Tîrgul de specialitate cel mai strict controlat, **INHORENTA**, are ca obiect articolele de cônsum cele mai mici și totuși cele mai scumpe – platina, aurul, argintul, bijuteriile și ceasurile, precum și echipamentele de producție aferente.

La fiecare patru ani se întîlnesc la München specialisti din peste 100 de țări la tîrgul internațional pentru băuturi **DRINKTEC-INTERBRAU**.

De o mare reputație internațională se bucură de asemenea manifestările specializate precum **CERAMITEC** – un forum tehnologic al industriei ceramice, **TRANSPORT** – o platformă a colabora-

riei europene în domeniul sistemelor de circulație moderne sau **INTERFORST** – punct de întîlnire al științei, industriei și utilizatorilor din domeniul forestier.

În 1996 a fost inaugurat **CINEC – Tîrgul internațional specializat în tehnica filmului și postprocesare**.

Tîrgurile în străinătate

Conducerea societății **München Messe** nu se limitează la a-i aştepta pe partenerii din peste 100 de țări, ci vine în întîmpinarea lor traversind granițele. Filiala **IMAG – Internationale Messe-und Ausstellungsdienst** – este cunoscută de peste 40 de ani în întreaga lume ca organizatoare a prezențelor Germaniei la tîrguri internaționale în străinătate.

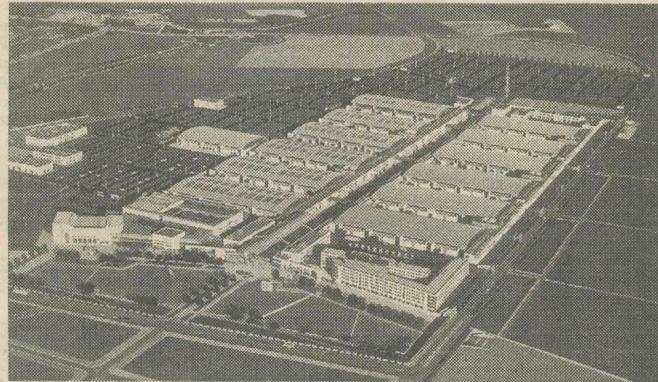
Una dintre zonele alese, unde tîrgu-

stabilit amplasarea zonei expoziționale în nou cartier Riem, după care a fost organizat un concurs de realizare a proiectului, juriul de specialitate acordind premiu înții firme daneze **Bystrup, Bregenhoj & Partner**.

În noua zonă expozițională din München, pavilioanele permit accesul cu mijloace de transport pînă în incinta standului și au o înălțime de 11 pînă la 16 metri.

Supefele în aer liber asigură un spațiu de expunere abundant, de pînă la 280.000 mp suprafață utilă, fiind dotate cu toate facilitățile necesare, de la aprovisionarea cu apă și curent, pînă la mijloacele de comunicație cele mai moderne.

Remarcabilă este flexibilitatea oferită de supefele de expunere, care pot fi divizate pentru a permite organizarea unor manifestări paralele.

Tîrgul nou, vedere din avion

rile sunt organizate cu partenerii locali este Asia de Sud-Est cu Singapore, cea mai importantă placă turistică pentru mărfuri și servicii din regiune. Începînd din 1991, o dată la doi ani, **Baucon Asia** reprezintă un forum internațional pentru producătorii de mașini și materiale de construcție.

A doua zonă importantă este reprezentată de Europa de Est și Rusia. La Kemerovo, în Siberia, a fost inaugurat în septembrie 1991 **Tîrgul Internațional de Export-Import – SIB**. Din 1992, SIB s-a mutat la Novosibirsk.

Noua Zonă Expozițională München

După o perioadă de construcție de numai de trei ani și jumătate, **Noua Zonă Expozițională München** a fost inaugurată la 12 februarie 1998 în cadrul unei ceremonii oficiale la care a fost prezent președintele federal, prof. Roman Herzog.

Necesitatea unei noi zone expoziționale la München a devenit evidentă încă din 1985, odată cu creșterea permanentă a cererii de spații de expunere. Realizarea concretă a acestui proiect a început în 1991. Un concurs de dezvoltare urbană și amenajare teritorială cu participare din Uniunea Europeană a

utilizarea consecventă a tehnologiilor informației și a telecomunicațiilor oferă servicii moderne clientilor societății **München Messe**. Pe baza unei rețele de prelucrare a datelor de-mare viteză, extrem de performantă, expozații și vizitatori au la dispoziție în incinta zonei expoziționale multiple mijloace de comunicație, care permit transmiterea datelor, sunetului și imaginilor în întreaga lume. Sunt posibile prezentările multimedia, conferințele și accesul la Internet. În dreptul intrărilor, în pavilioane și în **Centrul Internațional de Conferințe** sunt amplasate terminalele informaționale și tablele electronice de mari dimensiuni, care redau informații curente permanente actualizate, dar ce pot fi utilizate și ca mijloace publicitare de către expozații și vizitatori. În fiecare pavilion sunt disponibile 300 de racorduri pe teletransmisii, 300 de racorduri pentru prelucrarea electronică a datelor, precum și 80 de racorduri pentru cabluri de transmisie în bandă largă.

Arhitectura în filigran, combinații rafinate din oțel, sticlă și lemn creează o atmosferă căldă și relaxantă în pavilioane și în clădirile tîrgului.

În planurile proiectului global al **Noii Zone Expoziționale** este inclus și un centru ultramodern pentru conferințe și congrese, care va fi inaugurat la 9 octombrie 1998 în cadrul unei ceremonii festive. Centrul este prevăzut cu o capacitate de 6.500 de locuri, la care se adaugă săli care pot găzdui de la 20 pînă la 3.000 de persoane.

În proiectarea noii zone expoziționale, **München Messe** a acordat de la bun început atenție aspectelor ecologice. Încă din fază preliminară au fost elaborate mai multe expertize, al căror rezultat se concretizează în existența unei centuri verzi și o centrală termică în aria intrării principale Vest. În plus, societatea **München Messe** este pînă în prezent singura societate de tîrguri și expoziții din lume care dispune de o instalație solară de producere a energiei.

Pagină realizată de
PAVEL PARASCHIV

Tîrgul nou München

SERBAN ORESCU

Cîteva reflexii despre mentalitatea germană

Psihologia popoarelor este discreta și fiindcă s-a abuzat de ea în trecut, în scopuri politice. Ea cade la examenul dacă e supus criteriilor de rigoare ale științelor exacte. Și totuși, cum poți să treci peste faptul că, cel puțin *gross modo*, există reacții și tipare de gîndire cu o specificitate națională. Aceasta nu înseamnă rasism! Aceste reacții se pot schimba, de pildă, prin modificări ale mediului, ale socializării etc. Problema e mult prea vastă pentru a putea fi abordată în acest spațiu. Am evocat-o doar pentru a legitima o ipoteză de lucru.

Una din caracteristicile poporului german este, cred eu, *vocația pentru precizie*. Reversul ei este poate lipsa de humor - humorul fiind un joc cu în-

țelesul cuvintelor. Cînd glumesc, aici în Germania, anunț cu anticipație căcă altiminteri totul e luat în serios și chiar cu gravitate. Vocația pentru precizie merge mină în mină cu grija pentru detaliu, iar grija pentru detaliu, cu planificarea și programarea. Că e vorba de existența personală sau de funcționarea întreprinderii, neamțul, spre deosebire de român, nu lasă nimic la voia întâmplării. Pentru că planifică totul, același insă se poate pierde cînd împrejurării neprevăzute schimbă datele inițiale: într-o atare situație, francezul, italianul și chiar românul se descurcă mai bine. Aceasta se vede și din istorie, unde germanii au pierdut adeseori tocmai din pricina inflexibilității - un defect în politică (bătălia de la Marna, din primul război mondial,

țelecul cuvintelor. Cînd glumesc, aici în Germania, anunț cu anticipație căcă altiminteri totul e luat în serios și chiar cu gravitate. Vocația pentru precizie merge mină în mină cu grija pentru detaliu, iar grija pentru detaliu, cu planificarea și programarea. Că e vorba de existența personală sau de funcționarea întreprinderii, neamțul, spre deosebire de român, nu lasă nimic la voia întâmplării. Pentru că planifică totul, același insă se poate pierde cînd împrejurării neprevăzute schimbă datele inițiale: într-o atare situație, francezul, italianul și chiar românul se descurcă mai bine. Aceasta se vede și din istorie, unde germanii au pierdut adeseori tocmai din pricina inflexibilității - un defect în politică (bătălia de la Marna, din primul război mondial,

a fost pierdută pentru că planul *Schliffen* de străpungere a frontului aliat pentru a se ajunge la Marea Măneu devenise inaplicabil). Dezvoltarea tehnicii a redus însă imponderabilitate; prin urmare, vocația pentru precizie asigură în prezent germanilor un atu important. În prezent, se poate vorbi de o superioritate relativă de partea germană - în economie și tehnică -, cu valoare de model pentru alții, mai ales pentru țările care au intrat recent în lumea liberă. România spuneau „*tarde venientibus ossa*“ (*celor întîrziati le rămîn doar oasele*). Dictonul își găsește aplicarea și la noi; dacă nu vom renunța la un anumit stil bazat pe improvizare și înțînd de imprecizie, ironizat de altfel de folclorul nostru prin numeroase expresii de tipul lui: „*lasă-mă să te las*“, „*se poate și aşa*“, avem toate sansale de a culege oasele rămase de la ospătul altora.

Altă caracteristică a spiritului german: neamțul de azi nu este exaltat. Discursul lui merge la *țintă fără amplificări și digresiuni*. Acest discours este scurt, lipsit de redundanță - altă caracteristică de care români trebuie să înțeleagă, prin adaptare.

Demnă de admirare este la acest popor german, în continuare apt pentru mînuirea abstractiunii, *manuali-*

tatea, indemnarea sa manuală; la figurat vorbind - copilul vine cu ea pe lume! Deși trăim într-o lume dominată de computere, manualitatea constituie alt atu important.

La un loc, vocația pentru precizie, absentă exaltării și manualitatea fac din german *un organizator „par excellence“*.

Az fi greșit să se credă însă că poporul cu aceste insușiri atât de potrivit pentru economie nu este deopotrivă și idealist. Un tînăr german întîlnit de mine într-un autobuz la Ierusalim îmi spunea că venise în Israel pentru a munci ca voluntar trei ani. „*De ce?*“ „*Pentru a repară în parte păcatele noastre față de poporul evreu*“, a sunat răspunsul.

Noi români sănsem desigur un popor romanic. Numai că chiar printre aceste popoare, în urma socializării comuniste, ne sităm parcă mai departe de tiparele nu neapărat germane, ci chiar occidentale. Această situație poate fi contracarată în timp prin formarea unei noi élites „*tonangebend*“, cum spun nemții (*„trendsetting“*, pe engleză) sau pe românește: „*cu valoare de exemplu pentru întreaga societate*“.

GHEORGHE CEAUSESCU

Rinul și Dunărea: coordonatele fluviale ale Europei

În epilogul unui volum dedicat istoriei Rinului, Victor Hugo deplinează faptul că străvechiul fluviu a devenit factor de dezbinare, cind vocația lui este cea de arteră de legătură între țările riverane și în special între Franța și Germania. Europa nu poate fi concepută, în vizionarea poetului francez, fără colaborarea intimă între cele două spirituri complementare și definitorii în epoca modernă ale spațiului de cultură și mentalitatea numit Europa. După al doilea război mondial, prin gestul cancelarului Adenauer și al generalului De Gaulle, dorința lui Hugo s-a făcut realitate: Rinul a devenit „*fluvial care unește cele două țări și popoare*“. Germania și Franța s-au transformat în cheile de boltă ale unei noi construcții apărute în cîmpul istoriei, Europa. Rinul, care, împreună cu catedrala din Köln, au fost singurele realități rămasă intacte la sfîrșitul războiului - constatarea împărțirii lui Adenauer și-a împlinit vocația, transformându-se în axa pe care se va dezvolta integrarea europeană în vestul continentului.

Așezată pe Rin și pe Dunăre, Ger-

mania și Franța s-au transformat în cheile de boltă ale unei noi construcții apărute în cîmpul istoriei, Europa. Rinul, care, împreună cu catedrala din Köln, au fost singurele realități rămasă intacte la sfîrșitul războiului - constatarea împărțirii lui Adenauer și-a împlinit vocația, transformându-se în axa pe care se va dezvolta integrarea europeană în vestul continentului.

Așezată pe Rin și pe Dunăre, Ger-

dentale, care după al doilea război mondial au avut privilegiul de a-și putea realiza idealurile europene, și cele aflate în estul continentului, care, datorită hotărîrilor luate în posida voinței lor, au fost cedate unui imperiu barbar. Astfel, Germania face cei mai mari eforturi pentru a ajuta țările foste sociale să-și regăsească spiritul care le-a guvernat pînă la căderea lor sub talpa totalitară. Și nu numai așezarea geografică și spiritul european determină Germania să se situeze pe o asemenea poziție, ci și faptul că ea însăși a făcut experiența a două sisteme totalitare. Asumîndu-și răspunderea pentru cel de al doilea război mondial, țara care i-a dat pe Leibniz, Kant, Hegel - pentru a oferi doar cîteva din numele cele mai sonore ale partizanilor unificării europene -, țara unde a fost publicat în 1922 manifestul *Paneuropa* se află în fruntea forțelor care se străduiesc să contribuie la eliminarea grivelor consecințe ale stăpînirii comuniste timp de aproape o jumătate de secol pe o bună suprafață europeană, între care și fosta RDG.

Efortul datează de lungă vreme, încă din timpurile stăpînirii comuniste. Institutul Goethe din București - numit pînă în 1990 Casa de cultură a R.F. Germane - a fost o oază de cultură, mentalitate și solidaritate europeană care i-a sprijinit cu toată discrepanția pe care temporile o impuneau pe oamenii de cultură, spre a putea fi în contact, cît de cît, cu evoluția europeană. Și dacă nu se poate discuta în același timp despre integrarea europeană, instituții germane au găsit soluții pentru a pune la punct asemenea dezbatere cu parteneri români: astfel SudostEuropa Gesellschaft din München, grăție secretarului general din acea vreme, regretatul Peter Fischer Weppler, a organizat în 1984 la Tutzing un simpozion, *Cultura română și Europa*, în cadrul căruia s-a discutat despre numitorul comun al culturilor europene ca premisă a integrării. Imediat după 1989, instituțiile germane - de pildă, fundația Hans Seidel și

Friedrich Ebert - au devenit și mai active în promovarea ideei europene, contribuind astfel la consolidarea spiritului și instituțiilor necesare aderării țărilor foste sociale la Uniunea Europeană. Simultan, investitorii germani, în ciuda dificultăților pe care le-au întîmpinat și le întîmpină, s-au manifestat activ, semnalind și pe această cale voiața Germaniei de a reface unitatea continentală. Acțiunea se desfășoară pe toate planurile, atât în cel politic, cît și în cel economic și cultural. Iar Germania poate înțelege cel mai bine din toate țările occidentale greutățile cu care se confruntă popoarele scăpate din ghiera sovietică, deoarece ea însăși se ciocnește de modificările pe care o jumătate de secol de stăpînire comună le-a produs în fosta RDG. De aceea, experiența germană interesează în cel mai înalt grad. Și, consecventă cu sine însăși, Germania, așa cum n-a ezitat să studieze și să elucideze trecutul nazist, tot astfel contribuie și la cercetarea perioadei comuniste.

Germania, țara tîrgurilor. Faptul este important, caci tîrgurile sunt locuri unde oamenii se întîlnesc și unde se fac schimburi de mărfuri și de idei. Cu alte cuvinte, ele sunt un stimulent pentru dialog, iar dialogul este premisa necesară toleranței și înțelegerii. Prin tîrgurile prestigioase pe care le organizează, Germania este factor stimulativ al colaborării internaționale.

Rinul și Dunărea, fluviile emblematic ale Imperiului Roman, își regăsesc astăzi vocația: artele ale colaborării europene, ele cimentează spiritul de unitate al țărilor așezate pe vechiul continent. Germania se definește astăzi drept o țară europeană prin așezare geografică și spirit, țară care, prin pildă proprie, conduce la consfințirea ideii europene și în țările smulse brutal spiritului european după război.

Comunitatea europeană a fost prima incercare de solidarizare benevolă, economică, și apoi și politică, a țărilor occidentale ale vechiului continent care s-au constituit pe temelii unor valori comune, avînd la bază principiul libertății individuale. Estul continentului se găsea încorporat sistemului pe care sovieticii l-au impus, cu forța tanărilor, unor țări care pînă atunci au participat la spiritul european, sistem caracteristic despotismului asiatic, în buna tradiție a imperiului tătar.

mania se află geografic în mijlocul Europei. Prin mentalitate, civilizație, cultura și istorie ea este europeană prin excelență. Rinul și Dunărea au fost axele europene ale Imperiului Roman, adică ale primei unificări politice a continentului; astăzi, ele își pot realiza vocația devenind căile fluviale prin care se vor realiza principalele schimburi de mărfuri și de idei între țările europene. Situată pe Rin și pe Dunăre, Germania joacă rolul principal în realizarea sincronismului între țările occi-

Acst supliment a fost realizat

cu sprijinul

**Reprezentanței Economiei
Germane în România**

Responsabil de proiect :

Gabriela Adameșteanu

Redactori : Iulian Anghel

și Alice Taudor

Tehnoredactare : Florin Anghel

Corecție : Rodica Toader

și Mara Stefan

Cred că „obsesia generației” și insuflarea născută din ea nu au sens decât la întreținerea tinereții, cu primele semne de maturitate, cind persistă încă impulsul expansiunii către celalți și cind se ivescă, totodată, conștiința distinciei și tentația vagă a izolării. Ea nu poate să te cuprindă decât la începutul drumului, deoarece ea înseamnă o nostalgie de tip special pentru o *mergere-impreună* potențială dar încă neîmplinită. Generația înțeleasă astfel este întru totul *prospectivă*, ea nu are decât valoare de imbold, în nici un caz o valoare istoriografică, pentru o privire îndreptată înapoi din viitor. Este lipsit de sens ca „generația” să-și traseze propriul chip și să-l consolideze în vederea unei clasificări postume din care să iașă eventual bine. Sau de dragul unei cronologii culturale întotdeauna prea fizice, „Generația” trebuie să-și dezvăluie potențele acum, în prezent.

Tinăra generație a prezentului românesc este, în linii mari, neacomodată vital, este derutată și somnolentă. Lucrul este, însă, lipsit de importanță. Încercarea descriptivă nu-și are sensul decât în vederea unei proiecții și a unei decupări, adică numai în perspective ideii de „generație prospectivă”. Reflecția care a susținut acest gînd și care a putut da impresia că operează pentru o viziune și un ton mesianice (cum, de altfel, mi s-a reproșat deea) era, în fond, extrem de simplă. Anume, ea indică faptul că o generație intelectuală înseamnă, la rigoare, un număr restrîns și neprecizat de inteligență („gîntă”, „nucleul tare”) care îi definește și circumscrie chipul și care îi decontează problematica. În plus, că „nucleul tare”, singurul loc unde ideea mergerii-impreună își găsește întrădevăr sensul, poate să transigureze fondul slab de vitalitate pe care îl primește de la restul massei, returnându-l acesteia modificat. Ceea ce este important e că schimbarea de semn e posibilă numai dacă există „conștiință de sine” a elitei. Ea se realizează în primă instanță la nivelul individualul de elită și constă în sentimentul de a participa la o lume tensionată, distinsă și familiară, care nu-ți este dată din afară, ci la carei formare este chemat și trebuie să contribui.

Căutind vitalitatea comună tinerilor care au în prezent în jurul a 20 de ani, nu-mă interesat, prin urmare, configurația *massei*. Chipul disiform al unei mulțimi, chiar dacă i se spune în limbaj elevat „generație”, e neinteresant tocmai pentru că este difuz. Ca orice noțiune colectivă, termenul „generație” semnifică o realitate mai

mult sau mai puțin cameleonica, cu un contur cețos și rarefiat. Ceea ce am urmărit încercind să ascult pulsul vital al tinerei generații a fost să arăt care este terenul pe care individul de elită se găsește plasat în mod prezumтив, care îi sunt resursele inițiale de care el se poate folosi în propria evoluție. Aceste resurse vitale nu-i sunt date o dată pentru totdeauna, ele se nasc într-un teritoriu *intermediar*, relațional, perseverăză probabil prin contagiu și depind de culoarea contextului. Ele nu-i pot determina univoc modul de gîndire dar îl pot modela. Gîndirea cu ideile pe care le propune, cu problemele pe care le vizează, este în stare, la rîndul ei, să contruzeze vitalitatea.

Pe fondul constatării unei indispozitii generale, identificăm plăcile de la nivelul elitei cu refuzul de manifestare. Nu e vorba de un refuz categoric și principal, nici măcar asumat, ci de lipsa unei motivații

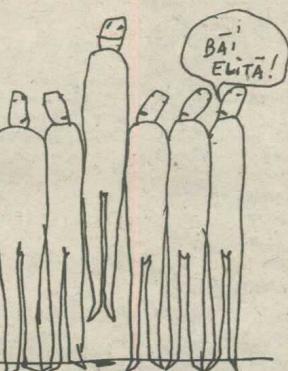
cile, laolaltă cu con-simțirile și regăsirile în celălalt, sint condițiile de neevitabil ale formării unui spațiu ideatic de o bună germație.

Cred că găzduirea lui efectivă și intruparea concretă îi pot fi oferite doar de *presa culturală*. Periodicitatea ei reprezintă ritmul vital de care are nevoie gîndirea pentru a se desfășura, ea susține o bună orientare a dialogului. Presa culturală sau, mai larg, presa cu ținută intelectuală este spațiul public cel mai elegant și cu rezonanță cea mai puternică. Prin ea se poate revitaliza o generație amorțită, lucru deza sesizabil, îndrăznesc să cred, în cazul nostru. Ea propune o realitate virtuală palpabilă și plăcută, cu virtuți stimulative, locul intermedier necesar între viață cotidiană și „munca” individuală cu cărțile. E doza indispensabilă de mondenitate a elitei.

Din aceste considerente m-am bucurat să găsesc în nr. 18/1998 din „22“ articolul Brîndușei Palade „Despre diagnosticarea generațiilor“, iar în nr. 21/1998 un articol al lui Constantinescu Darie Codruț mi-o aduce referitor la diferența de context istoric (politic, social și economic) dintre momentul actual și cel al „generației 27“. Desigur, „interbelicii“ nu veneau după 45 de ani de distrugere comună. Dar tocmai aici stă „puterea“ noastră ca generație și posibilitatea noastră de a extrage virtuți latente ale ideii de generație. Si tot aici se află și primejdia de a rămine o generație dezertoare, în măsura în care nu ne asumăm menirea de a așeza lucrurile pe făgășul lor firesc. Conștiința apartenenței la o generație nouă, conștiință închegată la nivelul elitei, trebuie să acioneze în primul rînd în sensul disitanțării de trecut. Această delimitare și incircuire este esențială cind tiparele elementare apar topite într-o complexitate anarhică iar modelele se acoperă unele pe altele. Cînd vechiul și nou se întrepătrund inhibtant, ca urmare a unei schimbări contextuale decisive dar a păstrării conținuturilor mentale solidificate de-a lungul timpului. Cînd lumea propusă este confuză și suferă acut de urgenție.

Rămine, aşadar, să ne dăm noi chipul pe care putem să-l dăm și odată cu el să colorăm urul din jur sau să ne ascundem în el. Refuz să cred că vom alege masca „pro“ sau orice altă experiență grimasată și artificială. „Distracția“ goală care ne ademenește cu vopsiturile ei nu are nimic în comun cu trăirea intensă și nu cred că ea poate fi proiectul sau refugiu nostru.

Răzvan Paul

îndeajuns de puternice pentru a se infișa dezvoltat în spațiu public. Lipsa dezbatelor de idei care este general valabilă pentru întreaga zonă culturală românească (cu excepție de rare excepții) se intinde și în rîndul tinerilor. Elita tinăre, fiind încă neîncheiată, fără o fizionomie proprie, poate primi cel mai neașteptat chip. Dar ea se va naște doar o dată cu problemele ei, cu fondul comun de abordări. Disputele, polemi-

Ilie Bădicu și Stelian Drondoe
DICTIONAR ARAB-ROMÂN
ROMÂN-ARAB

Dr. Alfred Hărăoanu
DICTIONAR EXPLICATIV
EBRAIC-ROMÂN

E. M. Dobrescu
MAPAMOND
FRANCMASONIC

Comenzi: C.P. 26-38 București

ASCULTĂ

BBC

PROGRAMUL INTEGRAL
ÎN BUCUREȘTI LA

UNIPLUS Radio

69.8

Cartea neagră a

La Tîrgul de Carte „Bookarest”, iunie 1998, a fost lansată ediția română a Cărții negre a comunismului, lucrare elaborată de un colectiv de istorici francezi. Volumul românesc a fost realizat prin colaborarea dintre Fundația Academia Civica și Editura „Humanitas”. La lansare au vorbit: Ana Blandiana, președinta Fundației Academia Civica, Romulus Rusan, coordonatorul și redactorul Addendei la ediția românească, Gabriel Liiceanu, directorul Editurii „Humanitas”. Consilierul președintelui Zoe Petre a transmis mesajul președintelui Emil Constantinescu. Evenimentul a fost salutat și de primul-ministrul, Radu Vasile, într-o scrisoare trimisă prin fax.

ANA BLANDIANA: Crime pentru umanitate nu există

Aș vrea să-mi exprim bucuria că România este prima dintre țările foste comuniste în care se publică importanta *Carte neagră a comunismului*, apărută în urmă cu cîteva luni la Paris. Mă bucur de această întîietate, pentru că această apariție rapidă este un fel de a mărturisii că o aşteptam, că eram conștiinți de importanța ei. Sînt sigur că între felul în care a fost primită ea în Paris și cel în care va fi primită în România va exista o mare diferență. În orice caz, la noi, va lipsi surpriza. Oamenii din această țară au trăit mult mai multe decît puținile rînduri ce le sunt dedicate în această carte. Dar acesta nu este un reproș adresat autorilor, ci un fel de recunoaștere că noi nu am stiut să ne spunem suferința. Istoricii noștri nu s-au grăbit să ne-povestească...

Publicind această carte – Editura „Humanitas”, în colaborare cu Fundația Academia Civica –, ne-am simțit obligați ca, pe de o parte, să o adnotăm în paginile despre România. Este vorba de corectarea unor erori prin note, redactate de istoricul Gheorghe Onișor din Institutul „A.D. Xenopol” din Iași. Pe de altă parte, apare o *Addenda* de cca 50 de pagini, care reprezintă un rezumat al represiunii comuniste din România. Sper din toată inima că această carte nu este decît un început, după cum sunt absolut convinsă că el s-a făcut la Paris, acel centru eseistic al lumii. În felul acesta au fost puse în discuție, în mod paralel, cele două nebunii ale secolului XX, ceea ce nu s-a întîmplat pînă acum și nu va mai putea fi eludat după această carte, în ciuda tirului de critici cu care cartea a fost bombardată în legătură cu paralelismul făcut între comunism și fascism. Pentru că, în ultimă instanță, represiunea nu este o simplă luptă între dreapta și stînga. O crîmă este o crîmă, indiferent în numele cărei idei este făcută. Așa cum spunea, într-un mod admirabil,

Horia-Roman Patapievici, dacă nu am accepta acest lucru ar trebui să acceptăm că există crîme împotriva umanității și crîme pentru umanitate. Ei bine, crîme pentru umanitate nu există. Sîi tot cîsă s-a făcut în numele urii, indiferent dacă de rasă sau de clasă, s-a făcut împotriva umanității. Este sensul cel mai important al *Cărții negre a comunismului*. Pentru că, în fond, ce este scrierea istoriei dacă nu exorcizarea demonilor trecutului, pentru a-i împiedica să pătrundă și în viitor?

Groapa comună de la Katyn, descoperită în 1943

ROMULUS RUSAN: Greutățile alcăturii *Addendei*

Aș vrea să spun că modul în care am conceput *Addenda* acestei cărți nu este unul polemic față de textul istoricilor francezi care au scris-o. Este doar o încercare de a corecta unele erori și de a umple multele goluri datele lipsei de documentare. Noi nu le putem imputa acestor istorici că nu au căutat mai mult în atî de precara bibliografie românească și, cu atî mai puțin, în arhivele românești (care, după cum bine se știe, sunt, practic, inaccesibile). În mod greu explicabil, la noi nici instituțiile academice, nici cele universitare, nici partidele, unele cu un trecut glorios, nu au încercat să întreprindă niște sinteze, cel puțin sectoriale, ale istoriei contemporane. Datorită acestui gol de informație, nu putem speră să fim bine reprezentați. În *Cartea neagră a comunismului* sunt foarte bine reprezentate Cehia, Polonia și, parțial, Ungaria, țări unde cercetarea a fost stimulată prin liberalizarea arhivelor. De aceea ar fi nevoie să le imputăm istoricilor francezi că România este prezentă doar prin niște tangente. Ceea ce am realizat prin ediția românească nu s-a vrut o altă carte, ci doar o modalitate de a pune la dispoziția cercetătorilor francezi o bancă de date pentru alte ediții.

Vreau să mulțumesc grupului de istorici care a lucrat la alcătuirea *Addendei*: Gheorghe Onișor, Dennis Deletant, unul dintre cei mai avizați

cercetători ai istoriei contemporane românești, și tinerii doctoranzi Marius Oprea și Stefan Marițiu, eu fiind doar coordonator și redactor.

Greutățile alcăturii *Addendei* au fost uriașe. Cit de precară este posibilitatea noastră de a cerceta istoria contemporană se poate vedea din faptul că nu se poate estima, decît pe model matematic sau probabilistic, numărul arestaților și al victimelor (cca 600.000 condamnați politice pe bază de proces și încă de două ori pe atîtea arestații și deportări făra judecată). Din cauza inaccesibilității arhivelor, estimarea numărului real al morților este departe de a putea fi făcută, numele stabilite pînă azi pe baza unei documentări riguroase nedepășind ordinul milior.

Paradoxal, greutățile sunt cel puțin la fel de mari pentru perioada ultimelor trei decenii, care intră direct sub regimul legii arhivelor, obligând pe cercetători să se bazeze exclusiv pe istoria orală și pe memorialistică. Do-

de a-l fi pregătit pentru *Tîrgul de Carte de la București* a fost, pentru noi, edito-rii români, unul considerabil. Multumesc echipei de la „Humanitas” pentru această performanță și multumesc, de asemenea, Fundației Academia Civica, coeditor al volumului – această colaborare a fost cerută, ca să nu spun impusă, de editura franceză „Robert Laffont“, care deține drepturile de autor –, pentru efortul de a fi acoperit, într-o *Addenda*, istoria crimerelor comuniste în România, pe care editia franceză, din lipsă de surse, o expediase în cîteva pagini. Multumesc de asemenea tipografiei „Monitorul Oficial“ care a tipărit volumul în condiții excepționale, lăsîndu-mi uneori senzația că e chiar mai reușit decît cel francez.

Care este importanța acestei cărți și de ce a sărmît ea astăzi vîlvă la nici măcar o săptămînă de la apariția ei în Franță? E vorba, mai întîi, de un prim balanț mondial al crimelor comuniste. Niciodată nu am avut, ca acum, imaginea globală a atrocităților săvîrșite de comuniști, din Europa pînă în Asia și America Latină. Trei „campioni“ se disting în acest tablou al crimei sistematice: Pol Pot în Cambodgia, care a reușit să suprime un sfert din populația țării (2 milioane) în numai trei ani și jumătate (performanță de eficacitate), China lui Mao, care a făcut 65 de milioane de victime (performanță de cantitate) și, în sfîrșit, Rusia lui Lenin și Stalin care, cu cele 20 de milioane de victime ale sale, s-a distins prin caracterul întemeietor, științific, metodic și experimental al crimei. Dar, în al doilea rînd, această carte este importantă pentru Occidentul însuși, în măsura în care ea pare să spulbere – prin remarcabila prefață a lui Stéphane Courtois și prin concluziile postfetei – un tabu bine instalat, vreme de decenii, în comportamentul mental al inteliectualilor occidentali: interdicția comparării nazismului cu comunitismul. Or, acum, acestea sunt puse față în față, ca fiind cele două chipuri ale răului în secolul XX. În ambele cazuri avem de-a face cu criminalitatea sistematică, cu crima făcută „cu sistem“, care vizează categorii umane ce nu au nimic comun cu *vina individualului*. Se moare, cu alte cuvinte, pe criterii abstrakte, într-un caz pe apartenența la rasa, în celălalt, pe apartenența la clasă. Se moare planificat și statistic, se moare sub semnul cifrei și al „cotei“ (polițiile politice sovietice aveau fixate cote la arestații și impușcări, așa cum aveau țărani cote fixate la laptele, carne sau cereale). Se moare, în ambele cazuri, în virtutea unei ideologii care teoreteizează și justifică crima în masă și se omoară prin crearea unei pedagogii a urii. Ca să poți să omori cu sedițe reice sau cu conștiință împăcată, e nevoie să cultivi în prealabil ura împotriva unor categorii de semeni și, totodată, să negi umanitatea victimelor, trezind-o în registrul animal. Acest lucru s-a petrecut, cu nuanțe și în maniere specifice, în comunism și în nazism și acest lucru îl spune răspicăt prefața la carte despre masacrele comunistului.

Care sunt însă consecințele acestei paralele de-acum „permise“?

Prima ar fi că dispără monopolul suferinței (uitarea victimelor comunistului în numele celor ale nazismului), secolul XX cu întregă lui geografie devenind o imensă Vale a Plingerii. Referindu-ne numai la Europa, Estul, cu această carte în mină, capătă dintr-o dată dreptul la cuvînt. A doua consecință care rezultă din a-

PROCESUL COMUNISMULUI

STÉPHANE COURTOIS
NICOLAS WERTH
JEAN-LOUIS PAMÉ
ANDRZEJ PACZOWSKI
KAREL BARTOŠEK
JEAN-Louis MARCOLIN

CARTEA NEAGRĂ A COMUNISMULUI

CRIME
TEROARE
REPRESIUNE

HUMANITAS

comunismului

ceaștă obligatorie paralelă este că atitudinea adoptată față de crimile națiste se poate extinde asupra celor comuniști, ca „crime împotriva umanității”. Iar după cum se stie, aceste crimi sunt *imprescriptibile*. Se poate pune acum problema măsurii comune pentru crime asemănătoare.

În sfîrșit, un ultim cuvint despre *Cronologia societății civile*, despre lista de două-trei pagini care încheie *Addenda* alcătuită sub egida Fundației Academia Civica și în privința căreia autorul ei, domnul Romulus Rusan, în urma unei discuții pe care am avut-o, și-a exprimat adineatori unele regrete. Regret, la rîndul meu, că în grabă tipăririi la termen a volumului pentru lansarea la Tîrg nu am apucat să cîștesc aceste pagini, decit atunci cînd volumul era deja în faza de tipărire și finisare. Cred că în aceste pagini, care își propun să dea o cronologie succintă a rezistenței anticomuniste în perioada Ceaușescu, se petrecere ceva grav. După criterii care îmi scăpă, personalitatea care au marcat într-un fel sau altul această istorie – Dumitru Tepeșag, Ion Negoițescu, dr. Ion Vianu, Mihai Botz, Andrei Pleșu sau cei șapte semnatari ai scrisorii de solidaritate

„Rezultatele” regimului Pol Pot

Necesitatea deschiderii arhivelor

Între numeroasele lansări de carte care semnalează emulația de pe piața noastră editorială – dovedă succesul cultural și financial al *Tîrgului de Carte* de la București –, lansarea la care asistăm astăzi este cu adevărat un eveniment.

Îl felicit călduros pe domnul Gabriel Liiceanu – directorul Editurii Humanitas – care a reușit să ne ofere în timp record, de la data apariției în Franța, această primă lucrare monumentală despre holocaustul comunista.

Colaborarea editurii cu Academia Civica și amplință cartea cu o prețiosă *Addenda* care suplineste lacunele de documentație din versiunea originală privind comunismul în România. Este o contribuție pentru care mulțumim domnului Romulus Rusan și distinsilor săi colaboratori.

Faptul că a fost nevoie de întregirea cărții cu acest capitol demonstrează încă o dată necesitatea deschiderii arhivelor comuniști din România. Ca să preiau o inspirație sintagmă a domnului Liiceanu, cred că a venit vremea să incetăm să mai fim o „excepție negativă”, fie a comunismului, fie a tranzitiei, fie a posttranzitiei!

Comunismul în România a fost la fel de dur ca în Polonia, Cehia sau Ungaria. Aven milioane de victime, elita unei întregi societăți a fost decapitată, martirii noștri zac în gropi comuni, fără cruce. Harta Gulagului românesc a acoperit toată țara. Rezistența românească anticomunistă a durat mai bine de zece ani, fiind invinsă doar cu armele trădării. Toate acestea sunt adevăruri insuficient cunoscute care nu privesc numai istoria noastră, fiind un capitol al uneia dintre cele mai tenebroase drame ale umanității.

De aceea, ca istoric și om politic, aflat vremelnic în fruntea Guvernului, îmi exprim speranța că acest volum, datorat unor cercetători francezi, prefacează o necesară carte neagră a comunismului românesc, de care memoria noastră are atită nevoie.

Ca o garanție a irreversibilității trecutului!

RADU VASILE
5 iunie 1998

zare cu poetul Mircea Dinescu – au fost omise din *Cronologia* amintită. La fel, unor nume semnificative ale același istoriori nu li se acordă *cuvîntulpondere*: lui Paul Goma, în primul rînd (expeditat în patru cuvinte într-o simplă paranteză), dar și lui Gabriel Andreescu sau Dan Petrescu. Aici e vorba de refacerea unui fragment de istorie, în care simpatiile și aversiunile noastre nu au ce căuta. Dacă noi însine ne distrugem istoria apropiată, dacă noi manipulăm o istorie atât de fragilă, atunci ce drept moral mai avem să-i judecăm pe comuniști care rescriu istoria din an în an, după cum le convine?

E o formă de megalomanie să îți imaginoză că poți face să nu fie ceea ce a fost sau că poți face să fie ceea ce nu a fost cu adevărat. Antipatiile Fundației Academia Civica nu au ce căuta în alcătuirea unei asemenea *Cronologii*. Faptul că după 1990 Goma a devenit victimă propriilor frustrări și că s-a mutilat interior, meritând din plin mila noastră, nu anulează rolul unic pe care el l-a jucat în acea istorie traversată, în principal, de tăcerile și lașitățile noastre și de „salvarea noastră prin cultură”. Același lucru se poate spune și despre Tepeneag sau Dan

Petrescu.

Lipsesc apoi din această *Cronologie* cei care, în aceeași perioadă, au înfundat pușcările, fără să fi avut parte de rumoarea îscătată în jurul gesturilor disidenților scriitoricești. N-a venit oare momentul să ajungă cunoscute numele celor care, în singurătatea conștiințelor lor și fără să-si revendice astăzi vreun merit, au practicat acest eroism tacut? În sfîrșit, *Cronologia* s-ar cunovi extinsă la acea perioadă a anilor '50 cînd, vorba lui Noica, „făceam disidență fără să avem pe masă *telefonul cu Viena*“.

În orice caz, Editura „Humanitas“ își asumă obligația ca, la eventuala retipărire a *Cărții negre a comunismului*, să revină, împreună cu Fundația Academia Civica, asupra acestor neașunsuri.

ZOE PETRE:
O istorie „tăcută“

Îmi permit să repet și eu ceea ce președintele Constantinescu m-a rugat să transmit, cu precizarea că, dacă în aceste zile nu ar fi avut loc reunirea de la Ialta, el s-ar fi aflat, fără îndoială, printre noi. În ceea ce mă privește, chiar și fără acest mandat care mă onorează, aș fi fost oricum aici, pentru că istoria este meseria mea și, în plus, această carte de istorie mărturisește chiar despre viațile noastre.

Cred că cea mai reușită operațiune de intoxicare din istorie a fost aceea prin care, în anii '30, intelectualitatea occidentală a pus semnul egalității și și-a creat aproape un reflex condiționat din identificarea antifascismul cu comunismul. Cred că aici se află una din rădăcinile răului pe care continuul acestor cărți încercă să-l curme. Îndrăznesc să spun că acest demers a fost precedat doar de cartea lui François Furet, care, din propria lui experiență, vorbește despre amăgirea tinerului care a fost și dezamăgirea de mai tîrziu a maturului.

Cred că, fără această carte a lui Furet, *Sfîrșitul unei iluzii*, volumul pe care îl avem astăzi în față n-ar fi putut apărea. Știi, de pildă, că, în anii imediat după revoluția română, colegii ai mei care au încercat să ofere unor prestigioase edituri franceze cărți care spuneau adevarul despre comunism au fost elegant refuzați...

Obștea istoricilor are, într-adăvăr, o povară de datorii față de istoria contemporană. Este însă cauză să se înțeleagă că istoricii profesioniști în țara

PROCESUL COMUNISMULUI

STEPHANE COUROIIS
NICOLAS WERTH
JEAN-LOUIS PANÉ
ANDRZEJ PACZKOWSKI
KAZEL BARTOSEI
JEAN-Louis MARCQIN

CARTEA NEAGRĂ A COMUNISMULUI

CRIME
TEROARE
REPRESIUNE

EDITION FRANCESE

noastră se numără cu mare parcimonie, că dintre ei nici unul n-ar îndrăzni probabil să scrie o asemenea carte, iar ceilalți, convertiți la contemporaneitate, sănătățile de răgazul și de instrumentul necesare pentru asemenea investigații.

Vreau totuși să dau cîteva vești bune. A fost deja menționat tinerul istoric Marius Oprea, care sper că va publica în curînd cercetările sale despre istoria Securității, în anii ei cei mai cumpliți. Recent am fost la un examen de admitere la *Scoala doctorală* și, de departe, cel mai interesant proiect ce va fi continuat și susținut la Paris în următorii patru ani a fost al unui tiner istoric despre „fenomenul Pitești“.

Pentru un asemenea subiect este nevoie nu doar să fii istoric. Uneori chiar nu e bine să fii istoric, în sensul clasic al cuvîntului. Ai nevoie de o capacitate de analiză a istoriei orale care este indispensabilă și ai nevoie de o capacitate de reconstrucție antropologică, o calitate care nu intră în băgajul uzuwal al istoricilor decît de foarte puțină vreme.

Personal, nu cred că lipsa publicaților este atît de vinovată pentru lacunele din această carte privitor la România, ci faptul că în țara noastră rezistența – chiar dacă la ea nu participau doar tinerii – a fost una pe model tăranesc. Or, o istorie de acest fel este o istorie „tăcută“.

Pagini realizate de Rodica Palade

NOUTĂȚI ÎN LIBRĂRII

HUMANITAS

Carte care dă înuire

KEITH HITCHINS
ROMÂNIA
1866-1947

KEITH HITCHINS
ROMÂNIIL
1774-1866

JANIK / TOULMIN
Vîna lui Wittgenstein

Identitățile noastre

Interviu cu MATEI CĂLINESCU, critic și istoric literar, comparatist, scriitor

Vă aflați în România. Este prima călătorie după plecare din țară?

E cea de-a treia călătorie pe care-o fac în România după decembrie 1989 (înainte, țara pe care o părăsise în 1973 era pentru mine un spațiu definitiv închis, interzis). Prima oară, deci, am venit în 1994, pentru „lansarea” volumului memorialistic *Amintiri în dialog*, scris sub forma unui schimb epistolar cu vechiul meu prieten din anii liceului, doctorul Ion Vianu. A doua oară am venit pentru „lansarea”, la Iași, a unei cărți vechi, *Viața și opinile lui Zacharias Lichten*, scoasă într-o nouă ediție de editura Polirom. Acestea au fost călătorii scurte, de cîte o săptămână fiecare. De data astă, profitind de concediul meu sabatic de la *Indiana University*, am venit pentru o perioadă ceva mai lungă, în scopuri studioase. Proiectul pentru care mă documentez este un eseu cultural-filosofic (din care, de fapt, am și publicat cîteva capitole în reviste americane) despre *Enigmele identității* – titlul e provizoriu.

Ați ales această temă, a identității, pentru că ea „plutește în aerul” sfîrșitului de mileniu? Există și cauze personale?

Pe scurt, despre ce este vorba? Punctul de plecare e, desigur, personal și subiectiv: de-a lungul anilor de exil mi-am pus mereu mai acut problema propriei mele identități (dislocate) și a relației mele – o relație, în condiții date, ambivalentă – cu cultura română. Astă mi-a trezit o mare curiozitate pentru România, pe care o cunoșteam – trăisem în România 39 de ani – dar care îmi rămăsese, îmi dădeam seama, necunoscută în multe privințe.

Exilul ca instrument de cunoaștere

Mai ales trecutul ei apropiat, perioada interbelică, mi se infățișa din ce în ce mai mult ca o enigmă – o enigmă care fusese protejată de istoriografia comunistă. Prin ce eram român? Prin ce erau români o seamă de autori de origine română, cunoscuți internațional, despre care vorbeam uneori la cursurile mele de literatură comparată? Care era, de fapt, identitatea, sau identitatele (română, franceză) unui Ionesco? Care era identitatea, sau identitatele, lui Cioran? Cum se punea problema aceasta la Mircea Eliade? Cum se punea ea la bunul prieten de altădată al lui Eliade, necunoscut (încă) în Occident, Mihail Sebastian? Eusei pe care-l scriu încearcă să răspundă acestor întrebări, cu date istorice și texturele cit mai amănunțite și obiective. Scopul final e unul personal (de aceea vorbesc despre cartea proiectată că despre un eseu), desigur prezența mea va rămaîne în subtext. Lectura acestor autori va fi cît se poate de atență și de riguroză – dar nu este, în ultimă instanță, orice lectură, o lectură de sine? Și nu-i exilul, ca să-l parafrizez pe Mircea Eliade, „instrument de cunoaștere”? Și nu e orice teorie, ca să-l parafrizez pe Valéry, autobiografie?

Ați fost discipolul lui Tudor Vianu și ați observat, fără indoială, discuțiile aprinse, din ultimele luni, privind ceea ce s-a numit colaboraționismul său. Care este opiniua dumneavoastră?

În chestiunea „colaboraționismului” lui Tudor Vianu m-am mai pronunțat. Aș începe prin a observa că atunci cînd privim lucrurile retrospectiv și de la distanță și, cum se întâmplă, fără o bună cunoaștere a cazului individual, putem fi tentați să formulăm judecăți care, vrînd-nevrînd, cad într-o schemă maniehistă. Iar o astfel de schematică are efectul că nu ne apropie niciodată de adevar. Să revenim deci la Vianu, la sfîrșitul lui 1944 și începutul lui 1945. Mare cărturar, autorul primului tratat sistematic de estetică din cultura română, profesor respectat de mai multe generații de studenți, el treceuse în anii precedenți prin momente personale și profesionale dificile. Mă limitez la două exemple: prietenul său din adolescență, Ion Barbu, la căruia recunoașterea Vianu contribuise printr-o carte importantă (*Poezia lui Ion Barbu*), devenire legionar și se ridicase împotriva evreului Vianu; în toamna lui 1940, în perioada statului național-legionar al lui Ion Antonescu/Horia Sima, Vianu urma să fie dat afară din universitate, tot din motivul originii sale evreiescă – acest lucru nu s-a întîmplat, datorită sociologului Traian Herseni, secretar de stat pe atunci, care a izbutit să impiedice demiterea fostului său profesor (schema maniehistă nu trebuie aplicată nici intelectualilor legionari). Tudor Vianu, se stie, provenea dintr-o familie de evrei asimilați, iar

tatăl lui, voluntar în războiul de la 1877 și apoi în Primul Război Mondial, primise cetățenia română cu mult înainte de emanciparea evreilor din România, în urma presiunilor occidentale după încheierea războiului. În 1944–45, Tudor Vianu n-a fost singurul care a crescut sincer în sansele democrației românești postbelice. El a primit să fie ambasadorul României în Iugoslavia (ministrul de Externe fiind, dacă nu mă înșel, Gh. Tătărescu) și, dîndu-se seama de deteriorarea situației din România, a fost pe punctul de a fugi în Occident înainte de a fi rechemat din post în 1947, de către noul ministru de Externe comunist, Ana Pauker. În situația din anii următori, Vianu a fost de mai multe ori amenințat cu excluderea din universitate. A reușit totuși să-și păstreze catedra – estetica, disciplina „burgheză” a fost eliminată și în locul ei a fost introdusă „literatura universală și comparată” – și s-a implicat, la Academia, în cercetări de lexicografie, lingvistică și stilistica

Herseni etc.; a ajutat, pe cît a putut, colegii în situații dificile, precum Vladimir Streinu și mulți alții – bunăoară pe Adrian Marino, care-i scria din domiciliul obligatoriu din Bărăgan și căruia, se pare, intervenția lui Vianu i-a scurtat detenția cu un an). Aș încheia spunând că, dacă vrem să folosim termenul de „colaboraționism” (care mie mi se pare oarecum nepotrivit pentru a desemna atitudini de-a lungul unei perioade de aproape o jumătate de secol: poate ar trebui mai mulți termeni distincti), ar trebui cel puțin să deosebim, ca și atunci cînd vorbim de „vinovăție”, mai multe tipuri și diferite grade. Ar trebui, oricum, să nu punem în aceeași categorie oportunității (care adeseori supralicitau) și pe cei care, ca Vianu, au încercat în condiții foarte vitrege să apere valorile intelectuale și demnitatea profesională, fie și într-o confruntare inegală în care succesele erau de multe ori iluzorii, iar eșecurile dureroas de reale.

Dar raportul dumneavoastră cu maestrul?

M-am considerat totdeauna un discipol al lui Tu-

Matei Călinescu este profesor universitar, șeful *Catedrei de Literatură Comparată* la *Indiana University*, în Statele Unite ale Americii. Înainte de a părăsi România, în ianuarie 1973, publicase în țară cîteva volume de critică, între care *Conceptul modern de poezie* (1972), proză (*Viața și opinile lui Zacharias Lichten*, 1969) și versuri (*Semn*, 1968, *Umbre de apă*, 1972). Studiul său despre modernitate, scris în limba engleză, a apărut în 1977, urmat de a două ediție, adăugită, în 1987 (*Five Faces of Modernity*, Duke University Press). Acest studiu a fost publicat în traducere românească la editura Univers în 1995, sub titlu *Cinci fețe ale modernității*; el a mai fost tradus și în alte limbi: spaniolă, japoneză, italiană, sîrbo-croată.

În 1993 a publicat o carte despre relectură, intitulată *Rereading* (Yale University Press), din care o serie de capitole au fost tipărite în traducere românească în revista *Viața românească*, începînd din 1995.

în condiții foarte vitrege, Tudor Vianu a apărat valorile intelectuale

Acțiunea lui Vianu, în acea perioadă de proletcultism anticultural a fost, aş zice, una de apărare a valorilor intelectuale și de promovare a idealurilor unui profesionalism apolitic – culminând, în anii '60, cu formarea „Cercului de lingvistică și stilistică”, despre care căruia însemnată a scrierii convingător Sorin Alexandrescu, într-un articol publicat în „22” cu prilejul centenarului Vianu (decembrie 1997).

Un discipol poate avea o opinie suficient de temerică asupra profesorului său. Care credeți că era sentimentul lui Tudor Vianu, față cu dilemele timpului?

Că, pentru menținerea catedrei de la universitate și a programului de cercetări lingvistice și stilistice – finanțate și tolerate de statul ideologizat – era nevoie, din cînd în cînd, de anumite concesii „tacțice” și adevărat. Dar la fel de adevărat și că aceste concesii îl erau totdeauna *smulse* (săntajul ideologic a funcționat la toate nivelurile, de la *Universitatea și Academie* la monstruoasele închisorile comuniste, desigur, în condiții radical diferite) și făcute *à contre-cœur*, niciodată oferite voluntar. Mai problematică și cariera „oficială” a lui Tudor Vianu din ultima decadă a vieții sale (el a murit în 1964), cînd personalitatea și numele lui au fost folosite propagandistic de către regim. Eu știu, fiind personal apropiat de el în toată această perioadă, cît de mult a suferit el, cît de sfîșiat interior a fost din cauza *situatiei false* în care se afla. El fusese prins într-o capcană din care nu mai putea scăpa: ar fi putut scăpa numai printr-un act de disidență deschisă, care însă nu putea fi conceput în acea perioadă în România. Aș mai menționa că în toți anii trăiti sub comunism, Vianu a avut față de intelectualii persecutați o atitudine de adincă simpatie umană, care s-a tradus prin gesturi concrete de sprinț (a fost martor al apărării în procese politice: Alice Voinescu, Traian

dor Vianu: influența lui, acceptată sau contestată (adevăratul dascăl ne influențează și cînd îl contestăm, poate chiar mai profund cînd îl contestăm), a fost, în ce mă privește, benefic. Mi-am dat seama de asta cînd, în 1973, m-am hotărât să mă rup de România ceaștă. Eram lector la *Catedra de literatură universală și comparată* de la București, al cărei șef devenise mediacrul Al. Dima. Climatul intelectual de la această *Catedră*, care supraviețuise de pe vremea lui Vianu, era din toate punctele de vedere sincronizat cu cel occidental.

Cind ați devenit profesor în Statele Unite și păstrat această impresie?

La *Indiana University*, unde am devenit curînd profesor de literatură comparată, identitatea mea profesională n-a suferit nici un șoc. Am continuat, pur și simplu, să lucrez în direcția în care publicase deja în România (teza mea de doctorat, *Conceptul modern de poezie*, 1972) și astfel am scris *Faces of Modernity* (1977) care, într-o ediție ulterior amplificată, a devenit *Five Faces of Modernity* (1987), tradus și în română, la editura Univers sub titlu de *Cinci fețe ale modernității*.

Comunismul părea ireversibil

Trebue să mărturisesc că această traducere românească m-a bucurat mai mult decît traducerile în alte limbi (spaniolă, japoneză, italiana etc.) din motivele că, scriind carte, ideea unei astfel de traduceri îmi părea cu totul absurdă: căci părăsiseștem țara definitiv, fără întoarcere – ca toți adevărații exilați –, sistemul comunist reușise să-și creeze imaginea reversibilității. (Despre acest mit al irreversibilității atât de apăsător și, în fond, atât de fals, dar de-o falșitate demonică, a scris cu multă pătrundere prietenul meu Adrian Marino.)

În ultimii ani au fost realizate în România o serie de cărți, filme, colecții de documente care evocă decenile comuniste. Credetă că toate acestea înlocuiesc procesul al comunismului?

Un adevărat (în sens juridic) proces al comunis-

mului în Europa de Est nu poate avea loc: din sim-
plu motiv că mai toți cei care ar trebui să-l judece
sunt foști comuniști. Și România nu e o excepție. În
toate țările care au făcut parte din maleficul Imperiu Roșu situația e aceeași. E cu atât mai imperios
necesar ca un proces simbolic al comunismului să se
desfășoare, calm și inflexibil, documentat pînă în
cel mai mic amanunte accesibile prin archive (ha-
tice și falsificate cum sunt ele în momentul de față)
și prin tehnici a ceea ce se numește istoria orală.

Genocidul Roșu va intra în conștiință publică peste 15–20 de ani

În cei opt ani de după ruinarea comunismului s-a făcut prea puțin, și asta se reflectă într-un volum ca *Le livre noir du communisme*, unde prezența românească este atît de ștearsă. Bunele inițiative care există (Sighet, Jilava) trebuie sprijinite, fără grabă, printre un masiv efort de cercetare al istoricilor noștri, tineri și mai puțin tineri: fără grabă (căci, nu-i aşa?), grăbe strică treaba), cu planuri precise – nu s-ar putea coordona, bunăoară, subiecte de teze de doctorat care să rezulte în monografii cuprinzătoare despre principalele „insule” ale Gulag-ului românesc – Canalul, Jilava, Aiud, Sighet etc.? Văd un astfel de program de cercetare lăudabil și producindu-și roadele în viitoarele decenii. Să nu

uităm că studiile despre Holocaustul antievreiștilor nazisti, cu toate ramificațiile lui (în Franța „revoluției naționale” de la Vichy; în România lui Antonescu și mai ales în Transnistria temporar ocupată și administrată de armata română; în Ungaria; în Austria; în Grecia ocupată etc.), au demarat relativ incet și au atins ecoul larg pe care-l au în conștiința publică abia din anii '70. Sunt convins că studiile despre Genocidul Roșu vor avea un ecou la fel de larg în conștiința publică peste 15–20 de ani. Istoricii români trebuie să facă tot posibilul să nu rămână în urmă: e, la urma urmelor, o datorie de onoare profesională și umană.

Demnitate și tragicism

Procesul simbolic al comunismului românesc a inceput, într-adevăr, cum era firesc, cu o bogată recoltă de memorii și mărturii personale (aș menționa aici admirabile carte a lui Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele sau emotionantul Jurnal al fericirii* de N. Steinhardt). S-au publicat, apoi, remarcabile reconstituiri ale unor episodi sumbre din istoria abominării care a fost comunismul românesc: carteau Stelian Tănase despre procesul Noica-Pillat, *Anatomia mistificării*, pe care am citit-o fără să o pot lăsa din mină – o carte exemplară prin ceea ce a numi-

efortul de adevăr (îndelungi și minuțioase cercetări în arhive, numeroase interviuri cu supraviețuitorii, comentarii auctoriale totdeauna sobre, reci, convingătoare prin tonul lor neutrul); sau carteau Doinei Jela, *Această dragoste care ne leagă*, despre arestarea și moartea în închisoare a doamnei Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu, mama Monicăi Lovinescu care, cu firească demnitate (dar ce e mai nefrescă decât firescul, într-o societate terorizată de comunism?), a refuzat să scrie, la cererea Securității, o scrisoare pentru a o rechemea pe fiica ei de la Paris. Nu lipsită de unele inegalități literare (înțînd de o retorică jurnalistică a patetismului sau indignării și de imperfecțiuni în conținut), carteau Doinei Jela ne oferă portretul unei extraordinare relații între mamă și fiică, bazată pe absoluta devotunție și pe eroismul discret al amîndurora și sfîrșită sub semnul celui mai autentic *tragic*. Ca-ntr-o tragedie, apare și figura ambiguă a monstrului, victimă însuși a sistemului concentraționar și om al resentimentului, și totodată *mare poet*: sărmănat Stelian Diaconescu.

Am găsit, în cartea aceasta, efectiv toate elementele unei tragedii, stricto sensu: o tragedie personală inscrisă în tragedia unei epoci și în tragedia literaturii române postbelice.

Interviu realizat de Ioana Ieronim

Premii literare 1997

Uniunea Scriitorilor

Juriul: Costache Olăreanu (președinte), Dan Cristea, Gabriel Dimisianu, Galfalvi Zsolt, Ion Hobana, Andrei Ionescu, Eugen Negrici, Nicolae Prelipceanu, Alex Ștefănescu, Marius Tupan, Lucian Vasiliu.

• Poezie: Egyed Péter, *Noaptea leopardilor* (maghiară, *Kriterion*); Ioan Flora, *Iepurele suedez* (As. Scr. din București și *Cartea Românească*); Marta Petreu, *Cartea miniei* (Albatros); Adrian Popescu, *Pisicile din Torcello* (Albatros); Korneli Reguș, *Crucea ideală* (ucraineană, *Mustang*).

• Proză: Gabriel Chifu, *Maratonul învinșilor* (*Cartea Românească*); Dumitru Radu Popa, *Panic-syndrom* (Univers); Dan Stanca, *Apocalips aminat* (*Cartea Românească*).

• Critică și istorie literară: Cseke Péter, *De la metaforă la viață* (maghiară, *Kriterion*); Daniel Dimitriu, *Nichita Stănescu* (Ed. Universității „A.I. Cuza”); Gheorghe Grigurcu, *A doua viață* (Albatros); Cornel Regman, *Dinspre „Cercul literar” spre „optzeciști”* (*Cartea Românească*).

• Eseu-memorialistică: Emil Hurezeanu, *Cutia neagră* (Albatros); Dumitru Tepeneag, *Un Român la Paris* (*Cartea Românească*).

• Dramaturgie: Marian Illea, *Ariel* (*Cartea Românească*); Iosif Naghiu, *Armurierul Cehov* (*Cartea Românească*).

• Ediții: Teodor Vârgolici – Gala Galaction, *Jurnal*, vol. II (Albatros).

• Traduceri: Nora Iuga – Günter Grass, *Toba de tinerețe* (Univers); Antoaneta Ralian – Henry Miller, *Tropicul Capricornului – Tropical Cancerului* (Ed. Est).

• Literatură pentru copii și tineret: Silvia Kerim, *Vedere din parfumeria (Du Style)*.

• Debuturi: George Arun, *Pentru că în viață aescă* (versuri), Univers; Cristian Bădilăț, *Sacru și melancolie* (eseruri), Amarcord; Ioana Drăgan, *Vietă și femei* (proză), As. Scr. din București și *Cartea Românească*; Katie Fodor, *Atlas de nori* (versuri), *Cartea Românească*; Lóvétei Lázár László, *Plăcerea de a da nume*, versuri în maghiară, *Erdélyi híradó*; Răzvan Rădulescu, *Viață și faptele lui Ilie Cazane* (proză), As. Scr. din București și *Cartea Românească*.

Comitetul director al Uniunii Scriitorilor a acordat:

Premiul Național de Literatură lui Alexandru Paleologu;

Premiul „Opera omnia” lui Mircea Horia Simionescu.

Asociația Scriitorilor Profesioniști

Marele premiu ASPRO - ex aequo

Juriul: Adrian Marino (președinte), Ștefan Borbely, Al. Cîstelecan, Cornel Moraru, Ioana Pârvulescu, Vasile Popovici (membru).

Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească* (*Humanitas*, București);

Liviu Ioan Stoiciu, *Ruinele poemului* (*Pontica*, Constanța).

Premiul: statuete de Maxim Dumitraș și cîte 3.000.000 de lei.

Premiile pentru 1997

• Poezie: Ioan Flora, *Iepurele suedez* (Asociația Scriitorilor din București / *Cartea Românească*, București)

• Proză scurtă: Răzvan Petrescu, *Într-o după-amiază de vineri* (Asociația Scriitorilor din București / *Cartea Românească*, București)

• Roman – ex aequo: Simona Popescu, *Exuvii* (*Nemira*, București) și Daniel Vighi, *Decembrie, ora 10* (Albatros, București)

• Critică, eseu: Gheorghe Crăciun, *Cu garda deschisă* (Institutul European, Iași)

• Debut: Mircea Daneliuc, *Pisica ruptă* (Univers, București).

Premiul: statuete de Maxim Dumitraș și cîte 2.000.000 de lei.

Premiul pentru experiment

Juriul, alcătuit din Gheorghe Iova (președinte), Gheorghe Crăciun, Caius Dobrescu, Gheorghe Ene, Alexandru Mușina, a decis acordarea Premiului ASPRO pentru experiment pe anul 1997 lui Daniel Pișcu pentru volumul *Titlul poemului este aforism* (Axa, Botoșani).

Premiul: Trofeul transmisibil *Cornul de berbec* și 2.000.000 de lei.

DIN SUMARELE VIITOARE

- Supliment gratuit: „Cultura și politica identității în România”
- Interviuri cu Remus Opris, vicepreședinte PNCD, Eliot Sorel, președinte al Asociației Mondiale de Psihiatrie, regizorul Lucian Giurchescu și ministrul Nicolae Noica
- Gabriel Andreeșcu: „Evenimentele politice ale săptămînii”
- Radu Călin Cristea: „Despre alegeri anticipate și alianțe electorale”, „Contemporanul nostru: Traian Băsescu”
- Bacalaureat 1998 – anchetă
- Deportarea romilor sub regimul Antonescu – Seminar PER
- Rezistența anticeaușistă – Masă rotundă la GDS
- Mihai Dim. Sturdza: „Fascism, Comunism. Discuția continuă”
- Lansări de carte: *Istoria românilor de C. Durandin, Jogging cu Securitatea de Herma Kennel Köppernic*
- O carte în dezbatere: I.B. Lefter și Liviu Andreeșcu despre *Turnirul Khazar* de Andrei Cornea
- S. Damian: „Vinovat și grădinular”

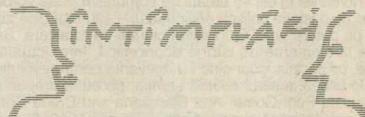
ALEX. ȘTEFĂNESCU

Fazani și iepuri pentru Nicolae Ceaușescu

În prima mea noapte de serviciu la un ziar, în 1983, mi-a fost dat să aud o discuție care m-a uimit peste măsură. Vocile răzbătătoare dintr-o încăpere alăturată, de care mă despărțea un perete improvizat din placaj.

– Are o mină în plus, spunea cineva.
 – Nu e a lui, explica altcineva. E a primarului.
 – Da, dar pare a lui.
 – Așa e. O tăiem!
 – Și pantalonii?
 – Ce e cu pantalonii?
 – Fac cute. La genunchi.
 – Ei, îi intindem puțin. Sau îi punem pe ăia de data trecută.
 – Îi intindem. N-avem timp să-i căutăm pe ceilalți.
 – Mai rău e cu țipele ei.
 – Da, săt cam lăsate.
 – I le ridicăm! Uite, cam atât.

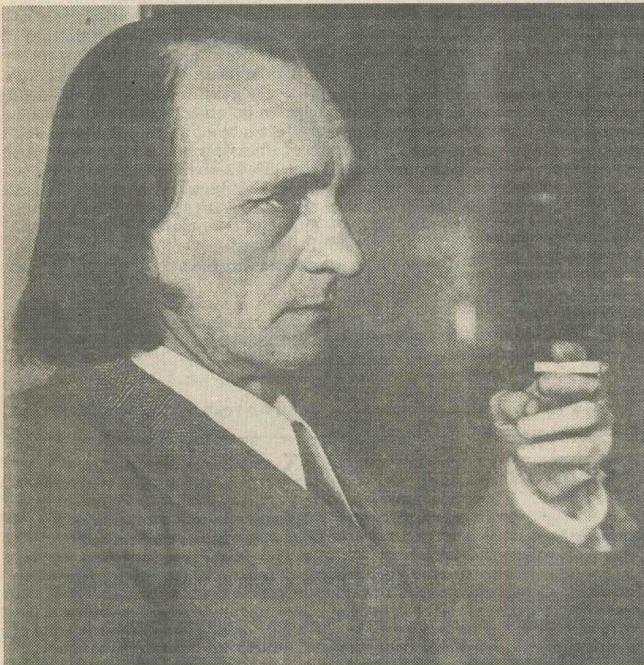
Din ce în ce mai intrigat, am ieșit din biroul meu și am intrat în încăperea de alături să văd ce se întimplă. Nu era nimic senzational. Graficienii ziarului retușau fotografii care îi reprezentau pe Nicolae și Elena Ceaușescu.

*
 Nicolae Ceaușescu urma să vineze, cu suita lui, în codrul vinător, autoritățile locale facuseră pregătiri minuțioase. Printre altele, se stabilise că mai mulți pădurari, ascunsi prin tușiuri, să aibă la indemnă cuști cu fazani și iepuri, pe care, la momentul potrivit, să-i elibereze în preajma înalțimului oaspete. Unii pădurari fuseseeră instruiți să arunce fazanii în văzduh, iar alții să lase pur și simplu iepurii să fugă căre-nicotro.

Nicolae Ceaușescu a întîrziat aproape patru ore. În așteptarea lui, ca să nu se plăcătescă, pădurarii au povestit tot felul de întămplări și au mai și băut – ce s-a nimerit să aibă la ei. La apariția simandicosului vinător, toți erau, în orice caz, beți. Atât de beți, încit își uitaseră rolarile. Unii scoțeau fazanii din cuști și îi îndemnau să fugă, iar alții apucau iepurii de picioarele din spate și îi azvîrleau în aer, ca să-i facă să zboare.

ȘTEFAN BĂNULESCU

În ziua de 25 mai 1998, s-a stins din viață Ștefan Bănulescu, unul dintre cei mai importanți scriitori români de azi și din toate timpurile.

Ștefan Bănulescu s-a născut la 8 septembrie 1926, fiul unei familii de agricultori din satul Făcăieni – Ialomița și a absolvit Facultatea de filologie la Universitatea din București. A fost redactor la *Gazeta literară* (1954–1960), apoi la *Luceafărul*, unde a functionat și ca redactor șef (1969–1971). Culegerea de nuvele *Iarna bărbătilor* (1965) l-a adus în prim-planul atenției criticii și cititorilor. Originea sa dunăreană a marcat profund universul imaginarii la acestui autor pe care critica l-a salutat de timpuriu ca pe un reprezentant de marcă al realismului magic în literatura noastră. Filiația artei sale narrative este alăturată de scriitorii precum Galaction, Voiculescu, Panait Istrati, Eliade, Urmuz, precum și de Isarlîk-ul barbăian sau de comedii umane ale lui Anton Pann. Autorul fixeaază, într-o tehnică narrativă de excepțional rafinament, un univers emblematic, Metropolisul din *Cartea Milionarului* (1977) – patria sa aferativă, spațiul dunărean, dobrogean, balcanic, la răscurse de civilizații – echivalat de comentatori cu ferile teritorii imaginare create de alții mari scriitori ai secolului: Yoknapatawpha lui Faulkner, sau Macando-ul marquezian. Demersul creator al lui Ștefan Bănulescu are dimensiuni vaste. Scriitorul încearcă să deschidă orizontul acestui secol, destinul individual și colectiv din țara lui de la Dunăre, prin parabolile de „cronică apocifă” al unei istorii aluvionare, cu personaje desenate hieratic, în peisajul greu de materialitate și culoare, din care nu lipsește nota tragică. Ștefan Bănulescu, figură discretă, singulară, insigurată, lasă în urmă o operă majoră, în care amplu recurs la substanța mitologică locală trimite la fondul primordial al umanității. (Ioana Ieronim)

Profesorul Dennis Deletant, neobosit, creează un nou eveniment în peisajul academic, prin volumul său dedicat istoriei României în cei 45 de ani de comunism. Este vorba mai ales de o istorie politică privind uzul – sau mai bine zis abuzul de putere al PCR în ascensiunea sa totalitară. Se recurg la elemente de istorie economică, intelectuală, culturală, ori socială, doar cînd au relevanță pentru evoluția PCR. De aceea, autorul acordă atenție, pe bună dreptate, unor figuri ca Paul Goma, Ana Blandiana sau Doina Cornea. Nu menționează și personalități din anii 1940–50, să zicem Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga etc., clasicii ai culturii române, dar care nu au reprezentat o problemă pentru PCR – ba, mai ales în cazul lui Sadoveanu, primordial al umanității. (Ioana Ieronim)

Deletant oferă o istorie a națiunii române, a statului român sub comunism – cei 45 de ani de dichotomie, de conflict dialectic culminînd în izbucnirea violentă din decembrie 1989. O istorie scrisă limpede, concis, colorat și, în subtext, cu pasiunea cercetătorului adînc preoccupat de soarta României de peste trei decenii.

Tema care dă importanță durabilă cărții este aceasta: poporul român nu a intrat supus și tăcut în noaptea puterii sovietice și n-a stat linîștit sub acest Imperiu. Pe totă perioada, au existat opoñenți ai tiraniei. Violența de la sfîrșitul secolului proaspăt în memoria. Mai puțin cunoscuți sunt muncitorii din Brașov și din Valea Jiului sau intelectualii și scriitorii care au apărât principiile libertății și demnității umane în anii 1970 și 1980. Necunoscută în Vest, dincolo de cercuri inguste de specialiști, este mișcarea partizanilor din anii 1945–1962.

Va mai trece mult timp ca să se scrie o istorie încheiată despre partizani. Dennis Deletant merită toată aprecierea pentru încreșterea și faza în umplerea acestei găuri negre din istoriografie, pe baza unor documente de memorialistică și materiale ieșite la lumină din dosarele Securității după 1989.

Deletant explică, de altfel, de ce autoritățile comuniste

Neasemănarea geniului

Parcă-l văd atunci în 1949, în amfiteatrul Odobescu, iarna, cînd în sală era la fel de frig ca afară, cu o căciulă înaltă, trasă pe urechi, albă de oale, și cu un fel de surducă săraciios – se vedea de la o poștă că era de la țară. Se mișca stîngăci, nu vorbea. La seminarii nu se bătea să răspundă, chiar dacă știa, avea un aer absent, părea tot timpul închis în sine, era omul din carapace. Nu făcea curte studentelor, nu bîrfeau cu colegii, nu străluceau prin nimic. În toată studenția noastră nu l-am văzut rîzind niciodată. Părea uruz și morocănos... un adolescent bătrîn. Părea că duce în spate o copilărie grea care-i dădea o mină suferindă. Era atât de neînțăgător, încît nu ne întrebam niciodată ce gînduri dospeau acolo, sub ochii aceia de un albastru spălăcît, sub brajii palizi, scoficiți.

La mai bine de zece ani de la absolvia facultății – mărturisesc că nu mi se mai ivise ocazia să-mi amintesc de el – îl ultasem cum uîi un obiect la care n-ai rivînt niciodată. Și într-o zi am deschis o revistă literară – cred că era *Luceafărul* – și mi-am aruncat ochii pe începutul unei pagini de proză; am rămas total derutat. Mă aflam în fața unui text cum nu mai citisem niciodată, nicăieri. Era ca-ntr-o halucinație, toate elementele acelui tablou se subordonau altor reguli; îi făceau frică și totuși te chemau cu ele mai departe. Simțeau contorsiunea unui creier, răstrîntă în desenul acela. Mărturisesc că nu am recitit de foarte mulți ani textul care mă bulversase, s-ar putea ca acum să mi se pară altfel, dar atunci... Povestirea se numea *Mistretii erau blîzni*. De la acea apariție Ștefan Bănulescu a început să fie văzut. O mină ocultă îl impingea vertiginos în aerul tare și periculos al înălțimilor. Apărând *Iarna bărbătilor* – o cărtică de abia cîteva povestiri, ea singură ajungînd ca omul care a scris-o să nu mai fie uitat. Dar el rămînea închis în continuare în stranietațea alcătuirii sale. A primit o bursă pentru o sedere de săse luni în America. Colegiul care l-a însoțit îl povestit că în tot acest timp nu a ieșit din casă. Se pare că nu-l interesă ce era afară; libertatea lui era pînătă populată cu fantoșe în care scria. Episodul acesta îmi amintește de Kafka, al căruia vis suprem era să trăiască zăvorât într-o pînătă, cu foile de hîrtie și tocările, iar minărea să-si fie servită o dată pe zi printre

foresteriucă. Artistul nu desmîntea omul, amindoi erau la fel de neasemănătoare cu restul lumii. Nu ștui dacă scria puțin și în chinuri sau nu voia să-și scoată în vîzul lumii ce asternea pe hîrtie. Cine îl înținea în anii aceia pe stradă vedea un bărbat foarte slab, îmbrăcat într-un costum negru, cu un aer ușor protocolar avînd ceva care îmi amintea, din nou, de domnul K. Primul volum din *Cartea Milionarului*, apărut la mulți ani după *Iarna bărbătilor*, anunța o continuare strălucitoare care nu a venit niciodată. Cine știe ce surpriză ne servește acest perso-

naj ciudat după moarte. Aud că are vreo șase manuscrise pe care a refuzat, în ciuda insistenței editurilor, să le publice.

Abia înțîz, citindu-i cărtile, i-am înțeles neasemănarea. Ștefan Bănulescu a fost un scriitor de geniu, pentru că n-ai mai geniu te poate face atât de neasemănător. Iată una din inconfundabilele lui *Cîntec de cîmpie*, singura și subînăsuță a cărora de poezie cred că-mi dă dreptate: „De m-a vedea bătrîn mamă / Am îmbătrînit c-o haină. / Haina mea, minune mare, / Pleacă singură să are / Îndoită de spinare. / Ară haina fără mine, / Printre boi abia se ține. / O bate vîntu-ntrre boi / Sî-o întoarce înapoi...“

Nora Iuga

CRONICĂ DE CARTE

Condiții istorice vitrege

Dennis Deletant,
România sub regimul communist

nu au făcut publice exemplele de rezistență, oricărui au fost ele de lipsite de efect: „nefăcîndu-se cunoscut public nici un gest de opozitie la regim, majoritatea oamenilor au cresut că asemenea gesturi nici nu există – formîndu-și, de aici, impresia că nici nu are rost să rezîști“. E de sperat că această conspirație a tacerii – infamă, minoră, dar eficientă – are ca unică sură cercurile comunitate. Dar mă tem că, atunci cînd noi arive în ale serviciilor secrete occidentale vor fi deschise, vom descoperi și alte motive – nu mai puțin dezonorante – pentru care toate aceste servicii au dorit să îngroape mișcarea partizanilor în uitare.

Acum e limpede că partizanii români nu vor fi uitati. Prin impresionarea hotărîre și tentacile ale noile Voicu-Armășoiu în procurarea și publicarea dosarului de securitate al tăluiei ei, Toma Arnautoiu, ea a făcut cunoscut eroismul părintilor ei și al celorlăți partizani. Deletant citează în istoria sa numele acestor oameni și, la fel, notează numele tortionarilor. El pune în valoare și amintirile de partizan al lui Gavrilă-Ogoranu, mărturii pline de intuție, amintiri notate elegant și amar: toate acestea sunt pagini care merită un loc durabil în literatura razboiului rece.

Un deosebit interes prezintă citatul dintr-un raport al *Securității* în anul 1952: dintre cei 804 partizani și sprijinitorii ai acestora, numai 297 aparțineau unor partide. În populația pus în circulație chiar de *Securitate*, că toți partizanii ar fi legionari și bandiți, raportul nota că, dintre partizanii cu afiliere politică, 30% erau din PNȚ, 25% legionari, 5% liberali și alții. Dar mai neliniștiștoare pentru *Securitate* trebuie să fă-

foarte celealte procente: 27% Frontul Plugărilor și, cel mai alarmant... 14% foști comuniști.

Apoi, în descrierea înfruntării cu grupul Arsenescu din 18 iunie 1948, pe lîngă cordonul *Securității* se notează că au participat și două batalioane de armată – ceea ce contrazice ideea că armata nu a participat la aceste represiuni: e un subiect demn de atenție, cînd și în prezent se continuă iconizarea armatei în paralel cu demonizarea *Securității*.

Ca recenzent, aş sugera ca ediție viitoare ale volumului *România sub regimul communist* să fie insotită de un indice de nume – cu atât mai mult cu cît cititorul vede aici pentru prima oară foarte multe nume noi. Apoi, ar merită, poate, mai multă atenție statutul „național al celor mai favorizate“ în relație româno-americană (1976–1985), care pînă la urmă a permis României un export de peste 900 milioane dolari în SUA – dar a oferit și prijeleul de a expune în Occident abuzurile regimului comunist.

Volumul lui Dennis Deletant oferă o substanță nouă și importantă, informații din diverse surse, volume, articole, pentru prima dată strînsă laolaltă între copierile unei cărti: este istoria încurajoatoare despre cum poporul român a reușit să învingă „condiții istorice vitrege“. Volumul este conceput și adevarat atât ca lucrare de referință pentru specialiști, manual universitar, sau lectură pentru categorii mai largi de cititori interesati.

Ernest H. Latham Jr.

(Cronică la ediția engleză, Dennis Deletant: *Romania under Communist Rule*, Fundația Academiei Civice, 1998, după comentarul în curs de apariție în revista *Romanian Civilization* – Center for Romanian Studies, lașă

Biblioteca Sighet

Dennis Deletant

România sub regimul comunist

Scena și alergia la carte

Ciudată, întristătoare și, firește, păgubitoare este indiferența omului de teatru român față de astăzi de elementara datorie de a se aduna întru carte. De-a-si sintetiza, adică, din timp în timp opinile, cronicile de spectacol, polemicele purtate, de a traduce niscai teorii spectacologice de răsunet universal, ori de-a-si scrie măcar amintirile, atunci cind vîrstă și experiență i-ar impune-o. S-ar zice că magia (absolutistă, sterilizantă) a scenei omoară orice elan de cultivare a altelor muze. Sau că dictatura teace și etans-exercitată de Valentin Silvestru, vreme de patru decenii, asupra breslei, a condamnat aprioric la inutilitate evenualele impulsuri editorial-concurențiale în domeniul.

Îmi prefăr chiar acumă, la iuteală numele cronicarilor de teatru, ori ale altor specialiști în teatologie pe care îi știu – și văd o adevarată alergie la ideea de carte (de carte proprie, mai precis). Înșir la întâmplare: cite cărți au, oare, Florica Ichim, Cristina Dumitrescu, Victor Soradeț, Irina Coroia, Alice Georgescu, Miruna Runcan, Natalia Stancu, Sebastian Vlad Popa, Marina Constantinescu, Doina Modola, D. Chirilă, Doina Papp s.a.m.d.? Cindcă, mai funcționau ca excepție de la regulă cite un Ion Cocora, Mircea Ghițulescu, Maria Vodă Căpușan ori numele (prea puține de rezonanță) reunite de Valeriu Răpeanu în seria „Masca” de la editura Eminescu, dar astăzi îndată cu tunul după vreo apariție în temă. Unde sănt sintezele aşteptate de la un Florin Faifer sau Ionuț Niculescu? (Oricum, dicționarul dramaturgilor români, anunțat an de-a rîndul de...). Dinu Săraru și care a tîntuit două decenii blocată respectiva „poziție în planurile editoriale” nu-l mai știeapă nimănii! Cine sănt cei care vor prelua teritoriile frecventante cu folos cîndva de Ioan Massoff, V. Mindra, Stefan Cazimir, Ion Zamfirescu? Cel mai subtil și mai complex analist de teatru (între altele, desigur) din România – I-am numit pe Ion Vîrlig – este un estet hedonist, suferind nu doar de binecuvîntata lene levantină, dar și de un perfectionism care-l precondamnă la tăcere. Dintre teatrolorii „formăti” la Academia de Teatru, unde ca *spiritus rector* filifie incredibil, ca într-un coșmar pestriș, gongorica nulitate Ion Toboșaru, nu prea se întrevăd sănse să apară decât, grăție întîmplării norocoase, niște manageri priceputi. Am auzit (și sper să fie doar o legendă) că prin lucrările tinerilor teatralor apăr bombe de genul: Aristofan contemporan cu Molière și I. L. Caragiale mort în București, la cutremurul din 1977! (confrui cu Toma Caragiu?!?)

Nu avem tradus aproape nimic din teatru universal de după 1960–70. Nu avem o istorie pînă la zi a dramaturgiei românești. Nu avem un dicționar al dramaturgilor, al actorilor, al regizorilor, al scenografilor români. Nu avem istoriile principalelor teatre din jîr și nici succesiunea repertoziilor măcar pe un deceniu. Nu avem antologii ale estetică teatrale europene (de la cele două *BPT*-uri ale lui B. Elvin cu *Dialogul neîntrerupt al teatrului* au trecut vreo două decenii). Nu avem nici un cotidian care să aibă acea cronică de teatru care face și desface ierarhile în toate țările normale. Alexandru Dabija spunea nu demult – și pe bună dreptate – că numai atunci cînd vom avea pe masă, în zorii zilei de după seara premierei, cele două, trei gazete cu cronicile pentru care tremură toată suflarea teatrală, numai atunci ne vom putea bucura de adevarata autoritatea cu profit cultural (și curajul asumării pe loc a verdictului) a criticii dramatice.

Și încă nu am spus nimic despre cantitatea uriașă de incultură (dincolo de partizanate politice) a comentariilor teatrale din mass-media, despre găunoșenia multor semnatari etc., etc.

Excepția Popescu

Îl admir și îl compătimesc totodată pe Marian Popescu de vreo douăzeci de ani. Trebuia, în 1976, să rămînă asistent la *Catedra de literatură comparată a Filologiei* din București, dar a ajuns profesor naveșt la Tîrgoviște. Trebuia să lucreze în redacția revistei *Teatru*, dar a ajuns bibliotecar la BCS. Cu o vocație de istoric și cer-

CRONICĂ DE CARTE

DAN C. MIHĂILESCU

O excepție amară

Marian Popescu,
Oglinda spartă,
Teatrul românesc
după 1989,
Editura Unitext,
380 pp.

cetător al teatrului (sau de teoretician al genului) a intrat nu la vreun institut sau în redacția *SCI*, ci direct pe ușa cealaltă,adică în publicistica risipitoare și alterantă, visând – zadarnic, vezi bine – să confere seriozitate unei lumi prin definire frivole, să facă ordine în însăși dezordine, să dea temeinicie și durată însăși efigiei Efemeriei, să ceară moralitate chiar în Casa Imortalității și să dea stață britanic leahimitei noastre de lărmărc balcanic.

După 1990, cînd să-să dea, în sfîrșit, măsura de bibliotecă (pînă atunci publicase trei cărți: *Chei pentru labirint*, 1986, despre dramaturgia lui D.R. Popescu și Marin Sorescu, *Teatrul ca literatură*, 1987, și *Drumul spre Ithaca. De la text la imagine scenică*, 1990) și-a sumat cu frenzie profesional-patriotică sarcina de a încheia (ca „mîna dreaptă” a lui Caramitru) lumea teatrală pe alte baze legale și organizatorice, devenind vicepreședinte *UNITER* (1990–1994) în ideea pe care am auzit-o pe atunci și la Alin Teodorescu, Marian Papahagi și Mihai Coman, cum că „acum trebuie să construim instituții, nu e vreme de îmbogățit biografia personală...”

Mult donquijotism la Marian Popescu. Dar și multă voință și tenacitate. Dar și multe eșecuri. Să moștenești un sistem al puterii corupte și să nu accepti corupția. Să înțelegi toate legile bîcăului, dar să nu fii, prin structură, în stare să-ți le însușești atîfel decît la modul hibrid, deloc mercantil și invariabil auto-lezant, după cum ne-o arată experiența, de cîteva luni, a lui Marian Popescu ca director al *Direcția teatrelor din Ministerul Culturii*, în 1997: demisioană, ferm și discret, fără să înțeleagă de ce o guvernare așaț reformistă nu are nici curajul, dar în fapt nici cheful vreunei reforme de substanță.

De vreo doi ani Marian Popescu este lector universitar la *ATF*, directorul editurii *Unitext* și al revistei *Sennal teatral*, iar în ultimele luni a dat pe piată trei cărți, fiecare cu importanță și zone ei de eficiență: volumul de care ne ocupăm, apoi antologii *Teatrul irlandez de azi* (unde semnează prefață și traducerea unei piese) și, în sfîrșit, o premieră de netâgăduță utilitară, *Anuarul teatrului românesc*, stagiuile 1995/1996 și 1996/1997, un instrument de lucru vital pentru istoricul și sociologul genului. *Anuarul* conține nu numai totalitatea repertoriilor teatrelor românești, ci și fotografii din spectacole, lista teatrelor din țară, sinteza festivalurilor, activitatea fundațiilor și a *UNITER* în întreaga perioadă citată. Numai de n-ar fi... și ultimul de acest gen...

Să nu uităm că nu demult Marian Popescu a tradus celebra carte a lui Peter Brook *Spatiul gol*, că a fost doi ani redactor-șef adjunct al revistei *Teatrul, azi* și că ține rubrica de teatru la *Cuvîntul*. Peste tot, aşadar, cărți, texte, conferințe, volume de traduceri. Ca voință de construcție în domeniul culturii teatrale, omul nu are egal în breslă, iar faptul că nu-și cultiva (ba împotriva) simpatia și chiar cultul persoanei, așa, la Valentin Silvestru, sau că este un tip atos, încruntat, secretos, cu apărigă foible la unele legi eterne ale breslei (compromisul moral, afacericul, amoralic și sistematica alcoolizare colectivă) nu face decit să-și singularizeze o dată mai mult. O excepție amară acest domn Popescu, și care multora le stă în gît. Ceea ce lui îi și cam place.

O istorie din fragmente

Neașteptat de cuprinzătoare, *Oglinda spartă* este într-adevăr, cum observă autorul, „un fel de istorie, romanță, deosebită, a teatrului românesc din ultimii ani”. La un capăt, notațiile privind lumea teatrală anglo-saxonă: Marian Popescu a făcut multe drumuri în Anglia, Irlanda,

Scotia, SUA, la festivaluri, colocvii sau însoțind trupe românești în turneu. La celălalt capăt al cărții, o suita de portrete analitice ale celor mai importanți regizori români ai momentului, de la Ciulei, Șerban, Măniuțiu, Purcărete, Tompă Gábor sau Beatrice Bleon, la Cătălina Buzoianu, Alexandru Darie, Alexandru Dabija, Victor Ioan Frunză, Nona Ciobanu și.

Pe de o parte avem, deci, ipostaza teatrolugului preocupat de management, impresariere, *public relations*, receptarea acutului teatral etc. O sumedenie de informații și opinii comparative (teatrul românesc și cel britanic): cum este subvenționat *Naționalul* britanic (foarte instructiv, p.30), ce va să zică dreptul de a putea film lucrul mașinășilor la Londra (p. 32), specificul criticului englez (mai transânt ca la noi, „mai restrîns în desfășurarea argumentației. Interesează pregnanța veridicului și nu retorică semnulatorului sau parada de lecturi”), relațiile conservatorismului (thatcherism și majorism) și liberalismului cu subvenționarea teatrelor (pp. 52–53, 66–67) etc.

De cealaltă parte, omul de analiză și verdict, foarte atent la nuanțe, la dispunerea accentelor și greutatea epitetelor, pe cît de diplomatic, pe atîta de ferm. Un exemplu în acest sens este cronică din 1991 la spectacolul lui Liviu Ciulei cu *Visul unei nopți de vară*, p. 320 și.u., pe care îmi îngădui să o recomand aspiranților la statutul de cronicar de teatru, pentru alura ei culturală.

Între cele două „ușă” ale cărții, ni se rememorează, practic, cele mai semnificative etape ale vieții teatrale românești de după 1989: refuzul sistematic și cvasi-total de examinare a vinovătilor de breslă și a „mecanismului complicității”, inființarea *UNITER* (context, subtext și primele texte programatice) vs. sechetele *ATM*; lupta, cind deschis-acerbă, în public, cind pe tăcute, în culise, dintre elanul înnoitor și mentalitățile reactionare; campania DRAGON (dramaturgii goniti), furia everăilor, epoca simplismului maniheist, următă de cea, sofisticată, a consensului deochiat, cu orice preț; statutul *Teatrului Național* (în România avem șiște teatre de acest gen!), cu 90 de actori și vreo 500 de angajați ca „personal auxiliar”; motivele inflației de festivaluri în ceaușism și refuzul actual al profesionalizării funcției de director de festival; statutul publicului și precarietatea învățămintului artistic; statutul teatrului de repertoriu, considerat „infaibil”, în refuzul „coexistenței sale cu alte tipuri de expresie teatrală instituțională”; finanțare, sponsorizare, relația Stat-cultură, unde primul nu mai poate suporta condiția de *baby-sitter*, centralizare vs. atomizare?; spinosă chestiunea a protecționismului repertorial (sprijinirea dramaturgiei naționale prin sistarea importurilor?!); stimularea noilor dramaturgi; sindicatele în teatru – în fine, cam tot ce va să zică reforma sistemei teatrali.

Idei, dileme, gînduri cu folos: avem peste patruzeci de teatre subvenționate de stat: este o cifră normală, sau aberantă? (p. 80); necesitatea apariției (a organizației) grupuri teatrale „care să se adrezeze special comunităților, pe principii de etnie, limbă, sex, religie, categorii handicapate etc.”, p. 85; „efectul de seră culturală”, expansiunea tipografică a cărții, paralel cu scăderea numărului de cititori și relația text/spectacol; dilema recuperare sau sincronizare (adică recuperarea la 1990 ce era nouătate la 1970 sau facem direct saltul în actualitate?). Creativitatea în mediul universitar, sistemul *fringe* în cadrul festivalurilor, nevoia de spații insolite (sociale) de reprezentare teatrală, spargea tiparelor, statutul fotografului de teatru, apariția dramaturgului la comandană (ceva pe nedrept considerat la noi ca o rușine,

MARIAN POPESCU

OGLINDA SPARTĂ
TEATRUL ROMÂNESC DUPĂ 1989

ca o prostituare a talentului etc.), ce va să zică a scrie special pentru teatru radiofonic, rolul agentului literar, nevoia instaurării și în teatru nostru a „dramatistului” din teatrul britanic (sau ceva de genul Brian Epstein pentru Beatles, făcătorul de imagine, omul care să facă rapid și eficient *adevarea la prezentul social a textului*, a dramaturgului, a trupei și scenografie) s.a.m.d.

Total e de găsit aici; din acest unghi, carte este un breviaj cum nu se poate mai utilă tulburărilor, ezitărilor, meandrilor, principiilor și culiselor care au „lucrat” lumea noastră teatrală post '89.

Istorie, sociologie și exemplul Ciulei

Cartea mai are, însă, două deschideri importante: către sociologia teatrului și istoria gîndirii teatrale în comunism.

„În fiecare critic sau cronică teatral cred că dospespe, în faze diferite, un sociolog al teatrului”, declară autorul. Capitolele *Teatrul și ieșirea din gheto* și *Despre cenzură* dovedesc apetitul criticei pentru comparativism socio-artistic (un exemplu elovent e de găsit la p. 82: anul 1968 ca o „capcană a istoriei” la București, „activismul individualiștilor și grupurilor teatrale” din Parisul același an, făță de mișcarea engleză, unde 1967–68 actualiza *British Road to Socialism* etc.). Foarte utilă sint, în context, comentariile la volume precum *Cold War Theatre* de John Elsom sau *Marxismul și comunismul* de John Clark și Aaron Wildavsky (1992, respectiv 1994), unde Marian Popescu este nevoie să facă oarecum ce-a trebuit să se facă recent în cazul *Cărții negre a comunismului*, fiindcă România apare peste tot ca și cînd ar fi niciată.

Dacă am reținut bine, Marian Popescu pregătește un doctorat chiar pe tema relației teatru/societate în Estul european comunist și cred că, odată eliberat de serviciile, limitele & plăcerile simplei cronicii de spectacol, teoreticianul din el își va da adevarata măsură.

Că și istoricul genului, de altminteri. Fiindcă în *Oglinda spartă* mai este un text (pp. 245–260) scris în 1997 cu nu știu ce ocazie, un text despre directorul lui Liviu Ciulei la *Teatrul L.S. Bulandra* (1962–1972). Textul este absolut remarcabil prin echilibru și onestitatea sa. Acolo unde cei mai mulți dintre noi anii fi sînt inclinați la iconoclasm, în vreme ce alții s-ar fi manifestat provocator-iconeclast, Marian Popescu pună față în față – cu calm documentar și respect față de subiectul uman – compromisurile ideologizante specifice anilor '50 (inherentă? productive? rușinoase? necesare? cît de compromisătoare, cît de salvatoare, cît de „masonică”? dilema nu e de loc falsă, ci numai... insolubilă!) cu desfășurările strălucitoare ale teatrului românesc de pe la 1967 la 1972 și cu tot ce a urmat pentru generația lui Ciulei și Pintilie. Textul este realmente exemplar în atitudinea lui și merită toată atenția, ca deschidere pentru o retrospectivă socio-artistică *dincolo* de cadrul strict teatral.

Așa se face că, deși „spartă” oglinda aceasta conține și reflete întregul. Cu toate că amară (pentru sine, desigur, dar și pentru mulți alții), exceptia Popescu rămîne o excepție. (După cum și regula își va vedea mai departe de toate ale ei...)

„Am vrut să vin în România“

„Ultimii cinci ani, cătă a durat mandatul meu în România au constituit, poate, cea mai interesantă și mai plină de provocări perioadă din întreaga mea carieră profesională (din care peste 25 de ani în Comisia Europeană). Mi-am luat în primire postul de șef al Delegației Comisiei Europene în România în septembrie 1993. Mi-amintesc că am fost de la început surprinsă că a trebuit să-i conving pe români că alesem de bunăvoie să concurez pentru acest post. Am dorit, într-adevăr, să vin în România. (Sucesorul meu este în aceeași situație)! Știam deja că ceva despre România, pentru că lucrasem la Bruxelles la programul PHARE, de la începuturile lui. Știam că România se angajase într-o tranziție dificilă către democrație și către economia de piață, după ce trecuse printr-unul din cele mai dure regimuri comuniste din Europa de Est. Mai știam că este o fară frumoasă, cu solide tradiții culturale, cu o dorință fierbință și profundă de a-și regăsi locul în Europa. Am așteptat deci cu plăcere oportunitatea de a juca un rol în acest proces de tranziție și de descoperire a problematicii europene.

În septembrie 1993 România deja semnava Acordul European, tratatul de asociere formală cu UE, însărcinându-se cu această ocazie să îndeplinească treptat o completă liberalizare a comerțului cu bunuri industriale, să se alinieze la politica de competiție și distribuire de ajutorare a statului, să respecte proprietatea intelectuală și industrială, să asigure reciprocitatea în privința achizițiilor publice. Numai un număr restrîns de oameni din România au înțeles atunci implicațiile de natură economică ale Acordului. După cinci ani, nu sunt sigură că situația este esențial diferită.

În iunie 1993, Președinția Uniunii Europene de atunci a declarat la Copenhaga că țările asociate pot năzuia să devină membre UE, dacă vor îndeplini ceea ce s-au numit, începînd de atunci, „criteriile de la Copenhaga”. Adică: o democrație stabilită, bazată pe domnia legii și respect față de drepturile minorităților, o economie funcționând pe baze competiționale, introducerea și aplicarea legislației și politicianilor comune UE. Criteriile sunt în viitoroare și astăzi.

N. 25 iunie 1945, Londra, Marea Britanie • Universitatea din Bristol: B.A. în Economie și Politică (opțiune: Integrarea Europeană) (1964–1967); Colegiul European Bruges; diploma de studii postuniversitare în Studii Europene (1967–1968); Universitatea din Manchester; M.A. (Economie) teza în relații internaționale (relații între Europa de Est și Europa de Vest în anii '60) (1968–1970) • Universitatea din Manchester – asistent cercetător în științe politice și relații internaționale (1968–1970); secretar general asistent al Mișcării Europene Internaționale de la Bruxelles (1970–1972); instructor la Comisia EU – organizarea seminarilor pentru uniunile de comerț ale Marii Britanii (1972–1973); reprezentant al Comisiei CE (din 1973–): Direcția generală pentru probleme sociale și locuri de muncă (1973–1977); coordonator pentru primul program social al CE ('73–'75), managementul schemelor privind tineretul somer ale Fundației Social Europene ('75–'77); Direcția Generală pentru Știință, Cercetare și Învățămînt (1978–1980): relații de învățămînt/formare profesională cu alte strategii comunitare; planificarea noilor programe (Erasmus, Comett etc.) (1985); Direcția generală pentru Cooperare (1986–1989): conducătorul operaționalilor Fondului European pentru Dezvoltare în Africa Centrală (dezvoltare rurală, sănătate, infrastructură, întreprinderi mici și mijlocii); Direcția Generală pentru Relații Externe (1990–1993): șeful Serviciului operațional PHARE; coordonator geografic al PHARE pentru Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, Bulgaria și România; managementul programelor PHARE pentru reformă instituțională și dezvoltare socială (piață muncii, politică socială, sănătate, educație, relații industriale, dialog civic); conducător al Delegației Comisiei Europene în România (oct. 1993 – iunie 1998).

Chiar de atunci de când am venit eu la București, porțile Uniunii Europene erau deja deschise pentru România. Puțină lume observase însă acest fapt în România, și chiar cei care observaseră nu păreau să-l credă. Chiar și acum continuu să subliniem că aderarea la UE nu este o cursă contra cronometru, că aici nu există întîngi și învingători, că nu se pune problema „dacă”, ci numai „cînd” va intra România, iar „cînd” depinde în întregime doar de ea.“

Acest citat din discursul rostit de doamna Karen Fogg la întîlnirea cu jurnaliștii români, la 2 iunie 1998, cu ocazia încheierii mandatului său de șef al Delegației Comisiei Europene în România, permite celui ce a cunoscut-o pe „ambasadoarea Europei” să-i recunoască unele din caracteristicile inconfundabile: precizia afirmațiilor, grijă față de nuanțe, amestecul subtil de generozitate și spirit critic.

Doamna Karen Fogg face parte dintr-o serie de ambasadori ai spațiului occidental care au deschis ferestrele României, atâtă vreme fericate spre lume, printre-o empatie care i-a făcut să funcționeze cu maximum de rândament diplomatic. Cunoșcătoare a României în toată diversitatea ei, plină de respect față de valorile ei culturale și față de oamenii de cultură, cu o atenție curioasă pe care ar fi bine să imităm, noi, români care disprezum repede, din ignoranță, Karen Fogg să străduiți mai ales să-i determine pe toti cei implicați în procesul integrării europene să ia lucrurile în serios. Era conștientă că nu totdeauna a reușit acest lucru, cu toate că a asistat la o schimbare de regim politic, dar nu și la sfîrșitul unei culturi a vorbăriei. Pentru că este cazul să-o recunoaștem, discursurile pro-europene ale înălților demnitari sint prea puțin următe de votarea și aplicarea legislației necesare, economia este însă departe de a funcționa pe baze competiționale, drepturile minorităților nu par asezeate definitiv, nici acceptate de toată lumea, statul de drept nu stă mai bine, nici el. În schimb, într-o nouă limbă de lemn, se în discursuri în serie și, din cînd în cînd, un auto-numit „creator de opinie” îndeamnă populația României să întoarcă spatele Europei, care „nu ne vrea”.

Nu aceste voci însă trebuie ascultate, ci cea a doamnei Karen Fogg, al cărei interes pentru România, (așa cum i-a asigurat pe jurnaliști), se va păstra, oriunde va lucra de-acum înainte.

Gabriela Adamășteanu

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU
Hedactor-șef adjunct: RODICA PALADE
Publicist comentator: ANDREI CORNEA
Grafician: DAN PERJOVSCHE

Contabil şef: ALINA CORBU;
Sef dep. marketing/distribuție: MIRCEA IONESCU;
Asistent marketing/publicitate: MIHAI CUCU;
Sef departament Politic: IULIAN ANGHEL;
Sef departament Cultural: IOANA IERONIM;
Redactor: SANDU IORDACHE (departament Social),
ALICE TAUDOR,
Secretar general de redacție: AURELIAN CRĂCIUN

Difuzare, abonamente: Constantin Satală, Alexandru Petruș, Corectură: Rodica Toader, Mara Ștefan; Operator calculator: Cătălina Florescu;
Casierie: Mihaela Antonescu;
Secrariat: Alina Matel.

Rubrici: SERBAN ORESCU, STELIAN TĂNASE, H.-R. PATAPIEVICI, DAN PAVEL CRISTIAN PREDA, I. BOGDAN LEPTER (comentariu politic), ILIE ȘERBĂNESCU (comentariu economic), VLADIMIR TISMĂNEANU (sociologie/comunitismul), DAN C. MIHAILESCU (cronici literare), MARIANA CELAC (viață urbană), ALEX ȘTEFĂNESCU (limbiști), MAGDA CĂRNeci (ultură), IRINA COROIU (cronici de teatru), N. RĂDULESCU DOBROGEA (ecologie).

Consiliul consultativ: Z. MONICA IOVINESCU, VIRGILIE IFRUNCA, MIHAI SORA, SERBAN PAPACOSTEA, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MINHEA BERINDEI, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la Propress Băneasa. Telefonsuportare comentarii: „22“.
Redacție și administrație: București, Calea Victoriei 120, Tel 311.22.08, 314.17.76; Fax 311.22.08

**e-mail: r22@r22.sfs.ro,
http://www.r22.ro/22/**

**Număr apărut cu sprijinul
FUNDATIEI PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ**

ISSN-1220-5761

Proces de presă

În ziua de 22 iunie 1998, la Judecătorul sectorului I se va dezbată în fond procesul penal în care partea vătămată (Gabriela Adamășteanu) a solicitat condamnarea inculpaților Ion Cristoiu pentru afirmațiile insultătoare și calomioase cuprinse într-un articol publicat la 18 august 1997 de ziarul *National*.

Credem că acesta este un proces de presă cu o mare miză pentru că el se referă atât la stilul publicistic de azi, cit și la deontologia profesioniștilor.

,22“

Dellia Dună
Bruxelles